

Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning –

Institutt for historie og religionsvitenskap

Melbo IL som samfunnsskaper og identitetsskaper 1915 - 2000

—
Kristian Dahl

Masteroppgave i historie ved lektorutdanningen HIS-3980

Mai 2016

Forord

Med denne oppgaven har jeg fått mulighet til å utforske noe jeg virkelig brenner for og synes er artig å holde på med. Jeg håper oppgaven vekker interessen til både gamle og unge på Melbu, og i regionen for øvrig. Gjennom å undersøke lokalhistoriske kilder har jeg lært mye om Melbu og røttene til stedet. Idretten og Melbu har gått hånd i hånd i lang tid, og derfor mener jeg at det er ytterst viktig å belyse idrettens betydning på Melbusamfunnet.

Masteroppgaven hadde ikke blitt til uten mine hjelpsomme informanter, tusen takk for tiden deres! En stor takk rettes til min veileder Hallvard Tjelmeland for hjelp i skriveprosessen. Hjertelig takk til Carina som tålmodig har lyttet, diskutert og hjulpet meg i denne prosessen.

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Kapittel 1. Innledning	5
1.1 Introduksjon	5
1.2 Problemstillinger	6
1.3 Relevant litteratur	7
1.4 Metode og teori	10
1.5 Begrepsavklaring	13
1.6 Kilder	13
Kapittel 2. Etablering, utvidelse og splittelse	15
2.1 Melbus historie 1915-1940	15
2.1.1 Sysselsetning og folketall	15
2.1.2 Mellomkrigstiden	17
2.2 Idretten slår rot på Melbu	19
2.2.1 Skiaktiviteter	20
2.2.2 Fotball: En tidlig favoritt	21
2.2.3 Friidrett inn i klubben	23
2.3 Dugnad og samarbeid	24
2.4 Melbo ILs medlemmer	25
2.4.1 Borgerne og middelklassen dominerte	25
2.4.2 Eksklusiv klubb?	27
2.4.3 Større bredde	27
2.4.4 Arbeideridrett og borgeridrett	30
2.5 Hva betydde klubben i denne perioden?	32
Kapittel 3: Storhetstid i stagnasjonsperiode	35
3.1 Melbu i etterkrigstiden	35
3.1.1 Yrke og folketall	36
3.2 Idretten	38
3.2.1 Under okkupasjon	38
3.2.2 Fotballens storhetstid	39
3.2.3 Barne- og ungdomsfotball	41

3.2.4 Friidrett i etterkrigstiden	42
3.2.5 Skisporten	44
3.3 Idrettsanlegg	45
3.4 Hvem var utøverne?	47
3.5 Klubbens betydning i perioden	50
Kapittel 4: Melbo IL inn i en globalisert verden	53
4.1 Melbu på slutten av 1980- og 1990-tallet	53
4.1.1 Yrke og befolkning	55
4.1.2 Innvandring	55
4.2 Idretten blir en folkebevegelse	56
4.2.1 MIL i perioden 1987 til 2000	57
4.2.2 Ski	58
4.2.3 Fotball	60
4.2.4 Friidrett	61
4.2.5 Handball	62
4.3 MILs medlemmer	62
4.3.1 Asylsøkere i MIL	63
4.3.2 Asylsøkere og ski	66
4.4 Klubbens betydning	66
Kapittel 5. Konklusjon	69
5.1. Etablering, utvidelse og splittelse	69
5.2 Storhetstid i stagnasjonsperiode	70
5.3 Melbo IL inn i en globalisert verden	71
5.4. Idrett som lokal samfunnsbygger	72
5.5 MIL som integrerer	73
Forkortningsliste	75
Litteraturliste	76

Kapittel 1: Innledning

1.1 Introduksjon

Min interesse for emnet idrett og Melbo Idrettslag stammer i stor grad fra min barndom. Jeg er selv Melbugutt, og idrettslagslaget har betydd mye for meg gjennom min oppvekst. Det har vært en arena der jeg har kunnet drive på med en sunn aktivitet samtidig som jeg skaffet meg venner for livet. Etter hvert ble jeg også interessert i historie, og i den forbindelse har jeg tenkt over hvor lite jeg egentlig vet om historien til idrettslaget som har betydd så mye for meg. Det er klart at jeg har plukket opp noen røverhistorier fra en og annen gammel spiller, men hva er egentlig sant om Melbo idrettslag? Hva er historien til Melbo idrettslag? Siden jeg nå har tid og anledning til å utforske dette spørsmålet som har interessert meg fra barndommen tar jeg muligheten med begge hendene. Siden klubben nylig ble 100 år mener jeg det er ekstra aktuelt med et tilbakeblikk. Med denne oppgaven er jeg med på å forevige en del av historien til Melbo IL slik at den ikke blir glemt i framtiden.

Melbo IL er en veldig viktig institusjon for lokalmiljøet. På samme måte påvirker stedet klubben i stor grad. Stedet Melbu hadde sin storhetstid på begynnelsen av 1900-tallet under ledelse av Melbus grunnlegger, Christian Frederiksen. Han utviklet stedet fra en storgård til et industrisamfunn i rekordfart. Christian Frederiksen døde i 1929, og dette markerte slutten på storhetstiden. 1930-tallet var preget av fattigdom og nedgang på Melbu. Mange bedrifter måtte legges ned og stedet skulle aldri bli det samme igjen. Under andre verdenskrig fikk stedets arvtaker, Gunnar Frederiksen, bygd en fiskefiletfabrikk ved hjelp fra de tyske okkupantene.¹ Fabrikken har vært veldig viktig for stedet og innbyggerne i ettertid. I 1955 stod yrkesskolen ferdig, og også denne institusjonen har vært viktig både for å få folk til Melbu, men også for å holde på dem. 1970- og 1980-tallet var preget av et lokalt engasjement for å forbedre plassen man bodde på. Dette ble kalt «Melbu-prosessen», og resultatene var blant annet nytt samfunnshus, restaurering av mange gamle bygninger og en fornyet optimisme på stedet.² Alle disse store hendelsene i Melbus historie har påvirket idrettsklubben på forskjellige måter. Et industristed lokker til seg mange unge arbeidere som kan delta i idrett. En yrkesskole gjør at flere folk «oppdager» Melbu ved at de går på skole der. «Melbuprosessen» endret bildet på stedet Melbu og har uten tvil vært positivt for både stedet og klubben. Kanskje det lokale engasjementet har åpnet muligheter for klubben som man tidligere så på som umulig? Uansett hvordan man ser på det, så er klubben og stedet bundet sammen i en symbiose, hvor de påvirker hverandre kontinuerlig.

¹ Dahl 2015: 6

² Iversen 1994: 7

Melbo Idrætslag ble stiftet 15.februar 1915 og hadde i starten ski som sin eneste idrett. Etter hvert kom også fotball og friidrett inn som faste idretter. I 1932 stod den første idrettsbanen klar, det var en grusbane som var lokalisert ikke langt fra sentrum av Melbu. Melbo IL fikk i 1938 sin første NM-medalje, det var en bronse som ble tatt i tresteg. Etter andre verdenskrig stod Melbo IL i en særstilling. De hadde en godt bevart idrettsbane og ble dermed arrangør av det første NNM i friidrett etter krigen. Dette arrangementet ble holdt i 1946 og ble en stor suksess. 1950-tallet kan man si er klubbens foreløpig første storhetstid. Da konkurrerte Melbo IL mot blant annet Harstad IL, Nor/Narvik og Bodø/Glimt i NNM i fotball. Dette var til stor underholdning og engasjement for folket på Melbu, og blir stadig snakket om selv i dag. På friidrettsiden hadde MIL en utøver med NM-sølv i 5-kamp både i 1952 og 1953. På slutten av 1970-tallet begynte klubben med et prosjekt for å få på plass en gressbane, som en av de første i regionen. Denne banen stod ferdig i 1981, sammen med et nytt klubbhus. 1990- og 2000- tallet kjennetegnes av å få flest mulig med i idretten. Etter at det kom asylmottak i 1987 har Melbo IL etter hvert fått mange innvandrere med i idretten. MIL fikk i 2010 en integreringspris fra staten som bevis på sitt gode arbeid med dette. Høsten 2011 stod en ny kunstgressbane ferdig, den ble offisielt åpnet sommeren 2012 med stor jubel fra lokalbefolkningen. I dag aktiviserer Melbo IL en stor del av befolkningen på Melbu og er et viktig møtested for veldig mange.

1.2 Problemstillinger

Det finnes ikke noen sammenhengende framstilling av historien til idrettslaget. Det som finnes er mindre artikler og små kapitler i bøker med andre hovedtemaer. Jeg vil prøve å se klubben i et historisk perspektiv der jeg ser på hva klubben har betydd for stedet. Jeg velger å fokusere mer på enkelte perioder enn andre. Jeg skal se på klubben og dens medlemmer i hovedsak, men også anleggshistorie og ulike idretters historie. Samtidig som jeg skal utforske klubben, skal jeg se på forholdet mellom klubben og stedet. Klubben har som tidligere nevnt ikke «levd sitt eget liv», den har vært en del av samfunnet. Derfor har klubben i stor grad blitt påvirket av endringer i lokalsamfunnet. Hovedproblemstillingen min er: *Hvilken betydning har Melbo IL hatt i lokalsamfunnet?*

Som underproblemstillinger har jeg følgende:

Hvordan har klubben vært med på å skape identiteten til Melbu?

På hvilken måte har klubben bidratt til integrasjon i Melbusamfunnet?

Hvem har medlemmene vært med tanke på sosial posisjon, alder og kjønn?

Hvilke idretter har vært en del av klubben til ulike tider?

Hvilken betydning har det frivillige arbeidet hatt i klubbens historie?

For å belyse disse problemstillingene har jeg bestemt meg for å dele inn i tre perioder. Periodisering er viktig og ifølge Ludmilla Jordanova en av de meste fundamentale tingene historikere gjør. Hun poengterer også at det er mange forskjellige måter å periodisere på.³ Min periodisering legger til grunn perioder jeg mener er spesielt viktig og interessante i klubbens historie for mine problemstillinger.

1. periode er fra opprettelsen av klubben i 1915 til utbruddet av andre verdenskrig i Norge i 1940. Viktige spørsmål i dette kapitlet blir: Hvem grunnla klubben, og hvorfor? For hvem var idrettslaget åpent for gjennom denne perioden? Hvordan påvirket den sterke klassekampen Melbo idrettslag?

2. periode er etterkrigstiden fra 1945 til 1960. Hvilken betydning hadde klubben for lokalbefolkningen i etterkrigstiden? Hvordan påvirket samlingen av arbeideridretten og den borgerlige idretten Melbo idrettslag?

3. periode er fra 1987 til 2010. Denne perioden starter med opprettelsen av et asylmottak midt i sentrum av tettstedet. Hvilke konsekvenser fikk dette for det lokale idrettslaget? Hvilken stilling tok idrettslaget til asylmottaket og de nye asylsøkerne som kom til Melbu? Når ble asylantene en akseptert del av klubben?

1.3 Relevant litteratur

Som sagt så finnes det ikke noen bøker eller forsøk på å samle historien til Melbo Idrettslag. Det som finnes i bøker er små kapitler og avsnitt i forbindelse med foreningslivet på stedet. Den sekundærlitteraturen jeg har funnet fram til er en kombinasjon av historie om stedet Melbu, om regionen Nordland, idrettshistorie av forskjellig karakter og idrettsstudier av andre steder. Grunnen til at jeg har med stoff om Melbusamfunnet generelt er fordi jeg mener det er helt nødvendig å forstå stedets utvikling for å kunne forstå idrettslagets posisjon, status og innvirkning på stedet på en god måte.

Edgar Hovlands «*Hadsel bygdebok 1: De bygde landet*»⁴ fra 1995 har gitt meg et innblikk i Hadsel og Melbusamfunnet fram til 1920. Dette har vært et nyttig redskap for å forstå hvordan samfunnet

³ Jordanova 2013: 105

⁴ Hovland 1995

var bygd opp og fungerte. Boka har blant annet fortalt meg hvor mange som bodde på Melbu og omegn til enhver tid, hvilke yrker som dominerte, hvem som hadde mulighet til å drive med idrett og hvordan det politiske klimaet var til ulike tider. Oppfølgerboka, «*Hadsel bygdebok 2: vi bygger videre*»⁵, er skrevet av Hovland sammen med Dag K. Andreassen og Inger-Johanne Johnsen og kom ut i 2000. Denne boka er av samme grunn som det første bindet viktig for meg. Denne boka dekker perioden 1920-2000 og har gitt meg mye informasjon om Hadsel og Melbu under alle periodene jeg tar for meg. I begge bøkene er Melbo Idrettslag nevnt i forbindelse med foreningslivet i Hadsel, men det står ikke mer enn et par sider totalt.

I Harald Rindes bok «*Det moderne fylket*»⁶ fra 2015 følger vi historien til Nordland fylke. Dette har vært relevant for meg for å se hvordan Melbusamfunnet var sammenlignet med andre steder i regionen. Melbus posisjon i næringslivet i Nordland, vil igjen gi ringvirkninger for utviklingen av klubben.

Arne Pettersens «*Fra Melbus historie: Fra storgård til industristed: sosiale og politiske spenninger og motsetninger i industrialismens barndom 1890-1930*»⁷ fra 1992 handler som tittelen forteller, om Melbus utvikling fra en gård til et industristed på starten av 1900-tallet. De to siste tiårene av boka har vært mest relevant for min del, men det har også vært fordelaktig å få en generell forståelse av utviklingen av stedet på starten av 1900-tallet. Uten denne utviklingen ville nok ikke idrettslaget blitt til. Forfatteren skriver om klasseskille og at dette var noe som i alle høyeste grad fantes på Melbu. Pettersen var selv en del av klassekampen på 1930-tallet, og derfor får vi en nær og detaljert framstilling av det som skjedde på Melbu i denne turbulente perioden. Det er viktig å være oppmerksom på at denne boka delvis er skrevet på bakgrunn av hukommelsen hans, og delvis på kilder.

Heftet «*Fra tilskuer til deltaker – om «Melbuprosessen – En historie om nærmiljø- og stedsutvikling*»⁸ av Lars Edvard Iversen fra 1994, handler om den såkalte «Melbuprosessen». Denne prosessen fra rundt 1970 til rundt 1990 gikk ut på at lokalbefolkningen på Melbu tok initiativ til å utvikle nærmiljøet de selv bodde i. De satte i gang felles prosjekter for å utviklet stedet på områder de så det var nødvendig. Det ble en økt bevissthet på historien, og gamle bygninger ble tatt vare på. Det kom også et ønske om å lage et samfunnshus på Melbu, noe som også ble gjennomført etter

⁵ Hovland, Andreassen og Johnsen 2000

⁶ Rinde 2015

⁷ Pettersen 1992

⁸ Iversen 1994

utallige dugnadstimer fra lokalbefolkningen. Dette er en historie om hvordan Melbu gikk fra å være «en utkant i utkantens landsdel» for å bruke forfatterens ord, til å bli et av landsdelens mest interessante kultursteder. Det kom blant annet verdenskjente filosofer og musikere til Melbu for å undervise og diskutere. Ser man spor etter denne nye entusiasmen i idrettslaget? Faktisk nevner forfatteren at plantingen av gressbanen av idrettslagets ildsjeler var et av de første prosjektene som gav tro på hva et fåtall mennesker kan få til om man bare bestemmer seg.

Med denne litteraturen har jeg dannet meg et bilde av hvordan Melbusamfunnet har vært og utviklet seg gjennom 1900-tallet. Denne kunnskapen har vært viktig for meg for å klare å forstå idrett og idrettslagets betydning.

I min undersøkelse av MIL har jeg hatt stor nytte av å ha en generell innsikt i norsk idrettshistorie for å kunne sette klubbens hendelser inn i en kontekst. Finn Olstads og Stein Tønnessons «*Norsk idretts historie: Bok 1: Forsvar, sport, klassekamp, 1861-1939*»⁹ fra 1987 har gitt en oversikt over idretten i Norge fram til andre verdenskrig. Bok 2 av samme forfattere, «*Norsk idretts historie: Bok 2: Folkehelse, trim, stjerner 1939-1986*»¹⁰ fra 1986, har gitt en videre oversikt fram til 1986. For å dekke perioden 1987 og fram til 2010 har Matti Goksøyr «*Idrett for alle: Norges idrettsforbund 150 år: 1861-2011*»¹¹ fra 2010 vært til stor nytte.

Fotball har vært en av de store idrettene i Melbo idrettslags historie, og har aktivisert veldig mange opp igjennom historien. Det har derfor vært verdifullt for meg å se på fotballens historie både i en norsk og nordnorsk kontekst. For å få et nasjonalt perspektiv brukte jeg «*Fotball!: Norges fotballforbund 100år*»¹² fra 2002 som er et samarbeid mellom Matti Goksøyr, Finn Olstad og Norges fotballforbund. For å belyse den nordnorske fotballen har jeg brukt boka «*Leken som ble magisk: høydepunkter i nordnorsk fotball gjennom 110 år*»¹³ av Jonny Hansen. Denne boka tar for seg nordnorsk fotballhistorie og utviklingen fra da nordnorsk fotball var separert fra resten av landet, og fram til innlemmingen i den allnorske fotballen på 1970-tallet.

Marita Martinussens masteroppgave «*Samhold, sunnhet, skiidrett*»¹⁴ fra 2004 handler om arbeideridretten i Salten fra opprettelsen av det første arbeideridrettslaget i 1928, til den endelige

⁹ Olstad og Tønnesson 1987

¹⁰ Olstad og Tønnesson 1986

¹¹ Goksøyr 2010

¹² Goksøyr og Olstad 2002

¹³ Hansen 2015

¹⁴ Martinussen 2004

enigheten mellom AIL og NLI i 1940. Oppgaven viser en sammenhengen mellom industri og opprettelsen av idrettslag, i dette tilfelle arbeideridrettslag. Hun nevner også at Melbu får et arbeideridrettslag i 1935. Denne oppgaven har vært viktig for meg for å finne fram til kilden om arbeideridrettslaget på Melbu. Den har også vært viktig for å skaffe informasjon om arbeiderbevegelsen i samme region, og for å sammenligne med hvordan det var på Melbu.

Helge Pedersens doktoravhandling «*Idrettsliv i etniske grenseområder*»¹⁵ fra 2013 har vært nyttig for meg. Boka handler om idrett, identitet og etnisitet i Finnmark i perioden 1908-2010. Spesielt artikkel 1 var interessant for meg og min forskning. Den handler om hvordan fotballen etablerte seg ulikt i Finnmark med tanke på økonomisk grunnlag og etnisk sammensetning. Pedersen finner en link mellom industri og opprettelsen av fotballag, ikke ulikt det Martinussen finner i sin oppgave. Forskjellen er at hun ser på arbeideridrettslag, mens Pedersen kun ser på idretten fotball. På grunn av økonomiske årsaker og avstander ble fotballen i Finnmark nedprioritert i oppstarten av fotballen i Norge. De var periferien i periferien i fotball-Norge. Pedersen tar også opp forholdet mellom idrett, identitet og etnisitet. Dette har også vært aktuelt for meg i min oppgave. Verket har gjort det mulig for meg å sammenligne og se sammenhenger mellom to ulike regioner i Nord-Norge. Mange av de spørsmålene Pedersen drøfter har jeg bruk som inspirasjon i min forskning. Dette kommer jeg tilbake til i kapittel 1.4 under metode og teori.

Det var imidlertid Andreas Homplands artikkel i sosiologi i dag «*Bygda og ballen. Sport og kultur som lokal interaksjon og symbolsk integrasjon*»¹⁶ fra 1984 som jeg fant mest inspirasjon i. Hompland skriver om forholdet mellom fotball og bygdepatriotisme. Han skriver om Sogndal og deres sterke forhold mellom idretten og bygda. Han bruker Sogndal som eksempel, men tar opp generelle trekk ved idrettens plass i et lokalsamfunn. Han skriver at idretten fungerer som en symbolsk funksjon som styrker lokal tilhørighet. Symbolverdiene og evnen til å skape fellesskapsfølelse gjør idrett til en viktig integrasjonsfaktor i et lokalsamfunn. Dette er en interessant kobling som har vært relevant i min oppgave om forholdet mellom tettstedet Melbu og klubben Melbo IL.

1.4 Metode og teori

I oppgaven min har tolking og analysering av kilder av forskjellig art vært sentralt. Jeg har sett på protokoller, årsberetninger, korrespondanser m.m. Med alt dette materialet har jeg benyttet meg av

¹⁵ Pedersen 2013

¹⁶ Hompland 1984

en kildekritisk nærlesing av kildene. Denne metoden går ut på at selve teksten, opphavspersonen og konteksten må vurderes nøye. Teksten må analyseres for å se om enkelte ord eller setninger går igjen og hva den skjulte meningen med teksten er. Opphavspersonen må vurderes. Hadde for eksempel forfatteren en bestemt agenda eller motiv da han skrev teksten? I mitt tilfelle var det en god ide å prøve å tenke på hvilket forhold forfatteren hadde til idrettslaget. I hvilken kontekst var forfatteren i da han skrev teksten? Dette var spørsmål jeg måtte stille meg da jeg vurderte og skulle prøve å få noe ut av kildene.¹⁷ Det er viktig å huske på at det kan være tilfeldig hva slags kilder som har overlevd fra fortiden. I min undersøkelse av klubbens arkiv var dette tilfellet. Derfor kan det være at jeg har gått glipp av viktige dokumenter som har kunnet fortalt meg mye om klubben og medlemmene.

Kvalitative intervju av ulike aktører ble en viktig metode for meg. Det er mange argumenter for å bruke muntlige kilder slik som intervju. I mitt tilfelle var muligheten til å leve meg inn aktørens sted viktig for å forstå betydningen av idrettslaget for enkeltpersonen. Mange hendelser i klubbens historie har ikke blitt skrevet ned, og derfor var intervju en metode for å få fatt i den nødvendige informasjon om enkelte hendelser. Når man bruker muntlige kilder er det visse ting man må passe på. Som intervjuer må man ha åpne spørsmål og ikke lede intervjuobjektet i noen retning. I intervju er minne et nøkkelbegrep. Man må være oppmerksom på at det er lett å huske feil, både bevisst og ubevisst.¹⁸ Intervjuobjektene jeg snakket med var alle positivt innstilt til idrettslaget. Siden de var en del av felleskapet, ville de enten bevisst eller ubevisst snakke mest om de positive sidene ved klubben.

Aviser ble brukt som kilde i min oppgave. Med aviser må man være oppmerksom på at aviser er lagd for å selges, og derfor må stoffet vurderes ut ifra hvem som skrev artikkelen og i hvordan situasjon de gjorde det i. Som en tommelfingerregel kan fakta og resultater tas for sikre kilder.¹⁹ Kampreferat og andre subjektive erfaringer må man være mer kritisk til, og i slike situasjoner kan fort lokalpatriotisme og andre personlige forhold komme til overflaten.²⁰

Med den litteraturen som var tilgjengelig om andre idrettslag rundt om i Norge, ble det naturlig å bruke komparativ metode. Komparativ metode er nyttig på flere måter. Ved hjelp av denne metoden kan man bekrefte eller avkrefte allmenne teorier. Spørsmål og problemstillinger vi ikke har tenkt på

¹⁷ Jordanova 2013: 159-161; Kjeldstadli 1999: 183-190

¹⁸ Kjeldstadli 1999: 194-197

¹⁹ Kjeldstadli 1999: 165

²⁰ Pedersen 2013: 32

før kan dukke opp. Metoden får fram det som er likt og unikt på forskjellige områder. Om man finner noe unikt er det nærliggende å spørre hvorfor det ikke «passer inn».²¹ I mitt tilfelle var det spennende å se om utviklingen og fenomener i Melbo idrettslag var unike eller ikke. utfordringer ved bruk av komparativ metode er å definere enhetene man skal sammenligne. Ingen hendelser eller enheter er helt lik på to forskjellige steder. Det er også et problem at man ikke kan sammenligne for mange objekter, rett og slett på grunn av at det er en tidskrevende prosess. Det er lett å bli oppslukt i å sammenligne hendelser og forandringer, men man må huske på å også se på hva som er stabilt over en periode.²² Selv om komparativ metode ikke var hovedfokuset mitt, var det fruktbart å sammenligne stedet og klubben i et lokalt, regionalt og nasjonalt perspektiv i enkelte deler av oppgaven.

I Pedersen²³ og Hompland²⁴ er det funnet mønster og teorier om og rundt idrettslag. Jeg skal presentere tre av teoriene deres. Jeg har tatt disse inn i oppgaven for å se om de er treffende i min lokale studie av Melbo IL.

Pedersens har identifisert at i etableringen av fotball er det et mønster av betingelser som bestemmer hvor tidlig fotballen kommer til et sted. Denne etableringen kommer av forholdet mellom industri og primærnæringene, forholdet arbeid og fritid og av forbedrede kommunikasjoner. Den ideelle kombinasjonen for at fotball skulle etablere seg tidlig, var et industrisamfunn der det var en klart definert fritid og gode nok transportmuligheter. Sistnevnte faktor var viktig for å ha mulighet til å konkurrere mot andre.²⁵

Den andre teorien til Pedersen har også Hompland identifisert. Denne teorien går ut på at idrettslaget blir en identitetsmarkør. Prestasjonene til klubbens utøvere blir et symbol på bygdas generelle status. Gjør utøverne det bra, vil bygda bli sett positivt på, og vice versa.²⁶

Hompland har en teori om at idrett har en unik evne til å skape fellesskapsfølelser, og dette gjør idretten til en viktig integrasjonsfaktor i samfunnet.²⁷ Dette er relevant for meg i klassekampens tider for å se om idretten bidrar til å bryte opp klasseskillet. I perioden om asylmottakets - og

²¹ Kjeldstadli 1999: 263-264

²² Kjeldstadli 1988: 443; Kjeldstadli 1999: 268

²³ Pedersen 2013

²⁴ Hompland 1984

²⁵ Pedersen 2013: 108-109

²⁶ Hompland 1984: 76; Pedersen 2013: 73, 109

²⁷ Hompland 1984: 79-84

asylantenenes inntog i Melbusamfunnet vil denne teorien bli spesielt viktig.

1.5 Begrepsavklaring

Fysisk utfoldelse er noe som har blitt drevet med i alle tider. Det som skiller idrett til noe eget er den strenge strukturen og de klare rammene rundt den fysiske leken. Det er klare og tydelige regler, organisering er viktig og prestasjoner er i fokus.²⁸ I min oppgave skriver jeg bare om idretter som var tatt opp som idrett i Melbo IL. Det betyr at det kan ha vært flere idretter som ble drevet med på Melbu, men som ikke var organisert i Melbo IL. For eksempel var turn noe som eksisterte på Melbu allerede før Melbo IL ble stiftet. Men siden denne idretten var utenfor Melbo idrettslag, kommer ikke jeg til å behandle den i noen stor grad i min oppgave.

I kapittel 4 skriver jeg om integrasjonen av personene på asylmottaket på Melbu. Det var både asylsøkere og flyktninger på asylmottaket, men jeg kommer til å bruke begrepet «asylsøker» eller «asylsøkerne» som en samlebetegnelse.

1.6 Kilder

I min oppgave har lokale kilder vært sentrale. Jeg har brukt den lokalhistoriske avisen Melbuposten i stor grad. I denne avisen er det ulike små fragmenterte historier om Melbo IL. Disse delene har jeg prøvd å samle sammen og bruke i min oppgave. Avisen ble opprettet på 1980-tallet og har derfor intervjuet mange gamle spillere og ledere som ikke lenger er blant oss. Samtidig dokumenterer den idretten veldig godt fra 1980-tallet og utover.

Nordlands Nytt var en Melbusert avis som «levde» fra 1918-1940.²⁹ Min primærbruk av denne avisen ble å finne navn på personer i idrettslaget, resultatlistene og andre nøytrale fakta. Avisen ble også brukt til å bekrefte opplysninger jeg hadde funnet i andre kilder.

Intervju og samtaler med folk i og rundt klubben har vært av stor betydning. Jeg intervjuet både eldre personer som opplevde etterkrigstiden, og sentrale personer knyttet til asylmottaket og klubben i perioden 1987 til 2010. Også personer som har kommet til Melbu fra andre land har jeg intervjuet. Ved hjelp av disse intervjuene fikk jeg et bilde av hvordan det har vært i klubben i tidligere tider, samtidig som jeg ble oppmerksom på andre kilder som jeg tidligere ikke visste om. Det er viktig å få med seg hva medlemmene forteller om klubben, de har tross alt vært med på å

²⁸ Pedersen 2013: 37-38

²⁹ Høeg 1974: 92

lage historien til Melbo IL ved hjelp av sitt engasjement i klubben.

Den mest unike og utforskede kilden til å grave i Melbo ILs historie var arkivet som finnes i klubbhuset. Her var det medlemsprotokoller, møteprotokoller, regnskap, årsberetninger og mye annet samlet i permer. Den eldste protokollen jeg fant var fra 1915 og fram til 1930. Dette var en styreprotokoll som blant annet inneholdt opprettelsesmøte. Andre protokoller jeg fant var fra henholdsvis 1939, 1945 og noen få fra 1950-tallet. Det var ingen permer fra 1960-tallet, men fra 1970-tallet og utover var det permer for så å si hvert eneste år. I disse kildene fikk jeg innblikk i planene til styret i klubben.

På statsarkivet i Tromsø fikk jeg tak i en kilde om et arbeideridrettslag på Melbu på midten av 1930-tallet. Denne klubben fantes ikke etter andre verdenskrig. Det at det kom et arbeideridrettslag, fortalte meg at Melbo Idrettslag ikke var for alle, og at noen følte det var nødvendig å opprette denne nye klubben. Denne kilden gav meg en indikasjon på hvorfor det var behov for to idrettsklubber på en så relativt liten plass som Melbu.

Kapittel 2: Etablering, utvidelse og splittelse

Dette kapitlet handler om klubben fra dannelsen i 1915 og framover til utbruddet av andre verdenskrig. Jeg skal prøve å finne ut hva klubben har betydd for stedet i denne perioden. For å finne ut av dette er følgende spørsmål viktig: Hvem ble klubben stiftet av, og hvorfor ble den stiftet? Hvem var medlemsmassen sammensatt av i idrettsklubben i denne perioden? Hvilke konsekvenser fikk de sosiale spenningene på Melbu for idrettsklubben og medlemmene? Hvilke idretter var populære og ble utøvd i idrettslaget? Hvordan har klubben vært med på å skape identiteten til Melbu? Alle disse spørsmålene vil på hver sin måte belyse klubbens betydning i lokalsamfunnet på Melbu. For å forstå en idrettsklubbs betydning i et lokalsamfunn, er det viktig å først forstå hvordan samfunnet var bygd opp og fungerte i samtiden.

2.1 Melbus historie 1915-1940

Melbu var i 1915 et samfunn i sterk utvikling. Stedet var ledet av handels- og industrimannen Christian Frederiksen som hadde utviklet Melbu til et industristed på rekordtid. Frederiksen-familien hadde en finger med i spillet på det aller meste som skjedde i denne perioden.³⁰ Stedet var en av de viktigste og største industristedene i Nordland fylke sammen med blant annet Narvik, Svolvær og Sulitjelma. Det var spesielt mye fiskerelatert «småindustri» som fantes på Melbu. Det ble blant annet produsert såpe, ullklær og fiskeolje. Fiskeoljefabrikken «Neptun» var den første av sitt slag i Norge da den stod klar i 1910 med den nyeste teknologien fra USA. Dette var kanskje den mest betydningsfulle fabrikken på Melbu. Frederiksen stoppet ikke med bare en av disse suksessfulle fabrikkene. Han utvidet med tre andre fabrikker, en på Vikholmen, en i Øksfjord og en på Island.³¹ Frederiksen var en mann med store planer for Melbu. Hans store visjon var å gjøre Melbu om til en moderne by.³²

2.1.1 Sysselsetning og folketall

Årene 1910-1920 var en spesielt framgangsrik periode på Melbu. Sysselsetningen økte med 75%, der den kraftigste økningen skjedde under verdenskrigen. I tall utgjør dette fra 280 sysselsatte i 1910 til 542 i 1920.³³ Det var i hovedsak unge folk som kom for å søke arbeid, både kvinner og menn. Arbeiderne som søkte lykken kom i hovedsak fra områdene rundt Melbu og Hadsel. Men med industrialiseringen kom det andre jobber som måtte fylles, slik som ulike forretninger, spesialarbeidere og ledere av ulike slag. Disse stillingene ble ofte fylt av tilflyttere fra andre steder i

³⁰ Hovland 1995: 436-443

³¹ Hovland 1995: 431-434, 448-450; Rinde 2015: 91-94, 97-98

³² Dahl 2015: 21

³³ Ellingsen 1984: 200

landet eller fra utlandet. I 1916 åpnet Christian Frederiksen opp slik at det ble næringsfrihet³⁴ på Melbu, og stedet ble også egen bygningskommune³⁵ senere samme året.³⁶ Forretninger spratt opp og det var yrende folkeliv i gatene med seilmakere, urmakere, mekanikere, boktrykkere, smørrestre, spinnemestre, møbelsnekkere, båtbyggere, skreddermestre og alt man kan tenke seg av tjenester og varer som man trengte.³⁷ Det fantes hotell, verksted, slakter, jernvareforretning, et kjemisk laboratorium og til og med en børs der lokale forretningsmenn omsatte aksjer, diskuterte aksjekursutviklingen og sluttet forretningsavtaler.³⁸ I 1919 fantes det rundt 50 aksjeselskaper av ulike typer. Melbu ble et sted med mange håndverkere som ble et slags småborgerskap, mens de lokale arbeiderne ble en arbeiderklasse. Under er en tabell som kan illustrere hvordan fordelingen av yrker var på Melbu og området rett utenfor, Gulstad.³⁹

Tabell 1. Sysselsetningsstruktur Melbu og Gulstad

	1891	1900	1910	1920
Industri	1,4%	40,1%	32,2%	24,9%
Håndverk	14,3%	19,8%	12,8%	15,7%
Ulike tjenester	14,3%	8,1%	16,6%	32,7%
Løsarbeidere	1,4%	3,6%	9,7%	2,4%
Primærnæringene	47,1%	10,7%	14,2%	7,8%
Tjenestejenter/gutter	21,4%	17,8%	14,5%	16,4%
Totalt	99,9	100,1	100,0	99,9

Tabell fra Ellingsen basert på folketellingene til Melbu/Gulstad fra 1891,1900,1910 og 1920.⁴⁰

Folketallet på Melbu skøyt i været fra rundt 200 personer i 1900 til rundt 1000 i 1920. Det nye miljøet som vokste fram var en kulturell samleplass med innslag fra veldig mange ulike steder. Spesielt under første verdenskrig var Melbu i en gunstig situasjon. Norge var nøytral og skulle ikke favorisere noen av de stridene landene. Dette løste man ved å selge til de som bød mest, uansett hvem det var. Dette førte til skyhøye priser på varene som ble produsert på Melbu, for eksempel ble fiskeoljen etterspurt fordi den ble brukt i framstillingen av sprengstoff. Melbu hadde med sin havn god kontakt med både England og Tyskland. Krigsårene ble en blomstringsperiode for Melbu.⁴¹

³⁴ Frederiksen hadde tidligere holdt en næringskontroll ved at han ikke solgte tomter til konkurrerende næringsdrivende.

³⁵ Selvstyre når det kommer til bygningslovgivingen

³⁶ Ellingsen 1984: 172-175; Hovland 1995: 455-456; Iversen L. «Melbu i nærprosjektlys» i *Melbuposten Nr.4 1987*

³⁷ Iversen L. «Fra industriarbeiderens historie på Melbu» i *Melbuposten Nr.3 2012*

³⁸ Hovland 1995: 453; Redaksjonen «Gamle bedrifter på Melbu» i *Melbuposten Nr.2 1994*

³⁹ Gulstad er nabogården til Melbu. Disse to tidligere gårdene vokste nå sammen som følge av den raske utviklingen i området.

⁴⁰ Ellingsen 1984: 200

⁴¹ Hovland 1995: 359; Rinde 2015: 80; Ellingsen 1984: 190-201, 207

Det var ikke bare på land at Melbusamfunnet endret seg drastisk i årene 1910-1920, men også til sjøs endret strukturen seg radikalt. Frederiksen moderniserte fiskeflåten og investerte i store fiskedampere. Han ansatte mannskap som fikk fast månedslønn pluss ekstra etter fangsten hadde blitt levert. Her tok eieren 70 prosent, mens 30 prosent ble fordelt på mannskapet. Dette var noe helt nytt. Fiskerne hadde vært en arbeidsgruppe som ofte eide båten sin selv og fisket i små mannskap på noen få mann. Nå var også en del av dem blitt lønnsarbeidere. Det var imidlertid ikke slik at uavhengige fiskere ble borte, tvert imot. Flere spesialiserte seg og ble heltidsfiskere. Dette gjorde de siden det var store penger å hente på fisket. Fiskerne satte seg i gjeld og kjøpte seg motorbåter som hadde større mobilitet, tålte mer og førte til mindre slit.⁴²

Den etter hvert store flåten skapte ringvirkninger på land. Reparasjoner og annet vedlikeholdsarbeid for båtene trengtes og disse verkstedene ble lagt til Melbu. Samfunnsutviklingen på Melbu utviklet seg i stort tempo og den ene utvidelsen førte til utvidelser på andre områder. Flere folk i arbeid betydde at flere forretninger satt seg opp på Melbu for å tilby sine tjenester. Utvikling på et næringsområde førte til videre utvikling på et annet, og samfunnet eksploderte i størrelse og mangfold.⁴³

2.1.2 Mellomkrigstiden

Melbu tjente gode penger på første verdenskrig og fremtidsstroen var stor, noe søknaden i 1919 om å skille Melbu og Gulstad ut som en egen kommune viser. Et av argumentene var at Melbu kom til å fortsette å vokse.⁴⁴ Dette skjedde ikke. Folketallet holdt seg gjennom hele 1920-tallet på rundt det samme nivået som det var i 1920. På slutten av 1930-tallet var folketallet faktisk lavere enn i 1920.⁴⁵ Krisen etter første verdenskrig traff Melbu hardt og sendte stedet i en slags næringslivsdvale. Krisen førte til store underskudd og kraftige nedskjæringer for så å si alle bedriftene på Melbu og arbeidsledigheten økte.⁴⁶ Fiskerne som hadde tatt opp lån for å få motorbåter slet etter krigen. Lånene de hadde tatt ble vanskelige å betale på grunn av parikrisen og lavere priser på fisken, dermed gikk både motorbåtene til vanlige folk og dampbåtene til de rike på tvangssalg. I Hadsel var yrkesspesialiseringen til heltidsfiskere kommet langt og derfor rammet krisen spesielt hardt. Melbu var nå i en nedgangsperiode som skulle vare helt fram til andre

⁴² Hovland 1995 436-443; Rinde 2015: 24-39

⁴³ Ellingsen 1984: 190

⁴⁴ Hovland 1995: 481

⁴⁵ Hovland, Andreassen og Johnsen 2000: 12

⁴⁶ Pettersen 1992: 177, 196-197; Hovland m.fl. 2000:14-17

verdenskrig.⁴⁷ Konflikten med vinlandene⁴⁸ på starten av 1920-tallet og den særnorske krise fra 1925-1927 skapte ekstra problemer for en allerede presset befolkning.⁴⁹ Hele 1920-tallet var en kamp for å holde hodet over vannet. Mange fortsatte i håp om at dette bare var en kort nedgangsperiode og at de snart kunne fortsette slik de hadde gjort i storhetstiden. Christian Frederiksen's død i 1929 markerte at nå var storhetstiden til Melbu over. Han hadde holdt liv i mange selskaper ved hjelp av sitt rykte.⁵⁰

På toppen av Frederiksen's død kom 1930-tallet med en verdenskrise som kom til å påvirke alle, og Melbu ble ikke noe unntak. 1930-tallet var preget av mange nedleggelse av bedrifter og vondt gikk til verre for Melbu og innbyggerne.⁵¹ I et intervju i Melbuposten blir det fortalt om at en veldig stor andel av befolkningen på Melbu var arbeidere, og en stor del av disse gikk på forsorg. For de som hadde arbeid var det ikke snakk om en trygg arbeidsplass. Det var kamp om de jobbene som fantes og dermed kunne formannen sparke hvem han ville på bakgrunn av hvem han likte og hvem han mislikte.⁵² Arbeiderne kunne ikke akseptere den urettferdige situasjonen de var i og begynte i mye større grad å engasjere seg politisk. Situasjonen ble ikke noe bedre av at Melbus arvtager og store handelsmann, Gunnar Frederiksen, og eliten levde i luksus mens store deler av befolkningen rundt dem slet. Deler av 1930-tallet ble derfor en konfliktfylt periode som delte befolkningen på Melbu i to. Det ble vanlig med demonstrasjoner, streiker og protester. Konflikten mellom arbeiderne og eierne toppet seg på Melbu med streiken på «Neptun» fra høsten 1933. Den varte i 8 måneder og var en svært anspent periode. Arbeiderne vant fram med sin sak og fikk bedre vilkår, lønn og en sikrere framtid. Dette førte videre til at arbeidere på andre fabrikker våget å organisere seg og kreve sin rett.⁵³ Klassekampen førte også til et skille i idrettens verden. Dette illustrerer hvor gjennomgående det sosiale skillet var, man kunne ikke engang drive idrett med «fienden».

Fra midten av 1930-tallet ble det færre konflikter og de sosiale spenningene mellom arbeiderklassen og borgerskapet dempes. Årsaken til dette var med stor sannsynlighet at arbeiderne hadde fått større innflytelse og makt enn tidligere. Lokalt i Hadsel kommune i 1934 var både ordfører og varaordfører Arbeiderpartimenn.⁵⁴ På nasjonalt nivå hadde Arbeiderpartiet dannet regjering i 1935.

⁴⁷ Rinde 2015: 59; Iversen L. «Fra industriarbeiderens historie på Melbu» i *Melbuposten* Nr.3 2012

⁴⁸ Portugal, Spania og Frankrike

⁴⁹ Rinde 2015: 110-111

⁵⁰ Dahl 2015: 21; Hovland m.fl. 2000: 8-9, 24, 29-35

⁵¹ Hovland m. fl. 2000: 29-35

⁵² Snerte «Kommunistveteran om arbeideroppstanden på Melbu» i *Melbuposten* Nr.3 1989

⁵³ Pettersen 1992: 185, 203, 252; Hovland m.fl. 2000:35-36

⁵⁴ Hovland m.fl. 2000: 126-128, 161

Hovedavtalen av 1935⁵⁵ hadde også mye å si for arbeidernes stilling i samfunnet. 1935 kan dermed med rette sees på som et vendepunkt for arbeiderne.

2.2 Idretten slår rot på Melbu

Som jeg har vært inne på tiltrakk storhetstiden i 1910-årene seg mange forskjellige personer med mange forskjellige interesser og yrker. En av disse interessene som kom med de nye innbyggerne var idretten.⁵⁶ Det er ingen tvil om at fysisk aktivitet hadde foregått på stedet i lang tid, noe turnforeningen fra starten av 1900-tallet, er et bevis på.⁵⁷ Det som kom med det nye borgerskapet var den engelske sporten med resultater, poeng og prestasjoner i fokus. Dette ble fort populært på Melbu og behovet for en forening eller klubb til å dyrke denne interessen ble tydelig.⁵⁸

Den 15 februar 1915 ble «Melbo Idrætslag» stiftet. Som formann ble malermester Jentoft Pettersen valgt sammen med styremedlemmer kaptein P. Landmark og disponent D. Skoglund. Varamenn ble Ole Aanjesen og Kristian Lund. Disse mennene var høytstående menn i Melbosamfunnet på denne tiden. Alle eide egen forretning eller var formenn på en av bedriftene på Melbu og tjente mye mer enn vanlige folk. Det er derfor ingen tvil om at klubben ble stiftet av den nye borgerklassen. Det var også her en tilknytning til Melbus store navn Frederiksen. Gunnar Frederiksen, sønn til stedets viktigste mann, satt i lovkomiteen i forkant av stiftelsesmøtet.⁵⁹ Det var kanskje naturlig at det var borgerne som opprettet idrettsklubben. De hadde erfaring fra andre foreninger og klubber og på den måten visste de hvordan man skulle drive en forening på et skikkelig vis. Dette var også før 8-timersloven fra 1919 og derfor hadde ikke arbeiderne like stor mulighet til å delta i idretten.⁶⁰ Formålsparagrafen ved stiftelsen av idrettsklubben var som følger: «Melbo Idrætslag er en organisation der skal virke for udbredelse af sund idræt sommer som vinter, og at fremme kameratslig samvær, samt virke for oprættelse af en sportshytte»⁶¹ Sportshytten ble det aldri noe av, visstnok fordi man aldri ble enig om hvor hytten skulle plasseres og fordi det fantes bedre alternativer.⁶²

⁵⁵ En avtale mellom Landsorganisasjonen i Norge(LO) og Næringslivets Hovedorganisasjon(NHO) om en tariffavtale

⁵⁶ Pedersen 2013: 71

⁵⁷ Hovland 1995: 548

⁵⁸ Pettersen 1992: 63

⁵⁹ Hadsel S. «Melbo idrettslag – Glimt fra vinteridretten i gamle dager» i *Melbuposten Nr.1 1985*; Stiftelsesmøte 15.2 1915 i MILs styreprotokollbok 1915-1930; Utdrag fra skatteligningen fra 1918 i *Nordlands Nyt*

⁶⁰ Goksøyr 2010: 46; Goksøyr 2002: 43

⁶¹ Stiftelsesmøte 15.2 1915 i MILs styreprotokollbok 1915-1930

⁶² Hadsel S. «Melbo idrettslag – Glimt fra vinteridretten i gamle dager» i *Melbuposten Nr.1 1985*

2.2.1 Skiaktiviteter

Ski var fra starten av en viktig del av idrettsklubben. Allerede dagen etter stiftelsen av klubben ble det bestemt at det første skirenn skulle avholdes 28. februar 1915. Det viste seg at dette ble et årlig arrangement der det ble avholdt renn rundt februar/mars i alle fall ut 1930, og sannsynligvis enda lenger.⁶³ I en annonse i Nordlands Nyt fra 1918 viser det seg at skirenn generelt ble delt inn i ulike klasser. 1.klasse var kombinert hopp – og skirenn. Klasse 2 var hopp i alderen 16-20 år. 3. klasse var hopp for 12-16 år. 4.klasse var hopp for de under 12 år. Nederst i annonsen stod det at det ville være bakkeløp for damer.⁶⁴ Dette oppsettet finner jeg igjen i protokollen ved flere tilfeller og virker som å ha vært malen for skiarrangementer. Så tidlig som i 1918 var MILs representanter med på å stifte Nordland Skikrets.⁶⁵ På vinteren var ski enerådende og det var stor interesse og aktivitet hos medlemmene i idrettsklubben allerede helt fra starten av. Hopprennene foregikk mange forskjellige steder, og de som er lokalkjent i området vil kjenne igjen navn som «Seteråsen», «Rolfrennet» og «Gammelløypa» som noen av bakkene som ble tatt i bruk i denne perioden.⁶⁶

1920-tallet var uten de helt store skiarrangementene på grunn av snømangel i Nordland, og man kan vel trygt si at skisporten hadde en nedgangsperiode i store deler av tiåret. Ikke nok med at det lokale næringslivet så dårlig ut, men nå var også vintrene av den dårlige sorten. Været bedret seg imidlertid nærmere 1930-årene.⁶⁷ Det første store skiarrangementet på Melbu kom ikke før i 1930 da Melbo IL arrangerte det årlige fylkesskirenn for Nordland. Etter dette blomstret interessen og aktiviteten i skigruppa til MIL. Klubben leide «Sorgenfrihytta» mange år på rad og arrangerte både hopprenn og skirenn like i nærheten. Året 1932 er nevnt som et merkeår for skisporten på Melbu. Da ledet Axel Wigen og Einar Ingebrigtsen skigruppen med stor entusiasme og glød. De utarbeidet «Gammelløypa», det kom en årlig Melbustafett og i 1935 kom det etter hvert så tradisjonsrike «Ulvøyrennet» i gang, som også i dag blir arrangert hvert år. Den første vinneren av dette løpet var Fritz Hultgren. Hultgren ble for øvrig MILs første NM-deltaker på ski i 1938. Melbu fikk også besøk fra fjernt og nært. I 1935 fikk Melbo besøk av de norgeskjente og etter hvert verdenskjente damehopperne Johanne Kolstad og Hilda Braskerud. Det kan derfor se ut til at damene kommer mer med i skiidretten utover 1930-tallet. I 1941 finner jeg spor av en nydannet dameavdeling. Det fortelles at «avdelingen fikk god tilslutning allerede fra begynnelsen av.» Kvinnene fikk ikke drive på med konkurranser i fysisk tunge idretter, fordi det var skadelig og det passet seg ikke ifølge

⁶³ Styremøte 16.2 1915 i MILs styreprotokollbok 1915-1930

⁶⁴ Nordlands Nyt, 1918

⁶⁵ Hadsel S. «Melbo idrettslag – Glimt fra vinteridretten i gamle dager» i *Melbuposten Nr.1 1985*; MILs styreprotokollbok 1915-1930

⁶⁶ Hadsel S. «Melbo idrettslag – Glimt fra vinteridretten i gamle dager» i *Melbuposten Nr.1 1985*

⁶⁷ Hadsel S. «En skistafett av de sjeldne» i *Melbuposten Nr.1 1989*

ledende idrettsmenn i forbundene. De skulle drive idretter som egnet seg. På Melbu fulgte de denne retningslinjen og kvinnene drev med håndball og slalåm.⁶⁸ Det kom også besøk fra blant annet Trøndelag, Sulitjelma, Misvær og naturligvis de nærmeste stedene som Sigerfjorden og Stokmarknes i forbindelse med et instruksjonskurs.⁶⁹ Det var i det hele tatt veldig stor aktivitet i skigruppa i de magre 1930-årene.⁷⁰

2.2.2 Fotball: En tidlig favoritt

Allerede i årsberetningen fra første driftsår står det at «Det viste sig at interessen var størst for fotbalspil».⁷¹ I følge artikkelen til Geir Horrigmoe i avisen Fremover var det en guttegjeng fra Narvik som var tidligst ute med fotballen i Nordland. De begynte med fotball i 1912 og klubben «Nor» ble stiftet i slutten av august 1914, det vil si noen måneder før MIL ble stiftet.⁷² Dette vitner om at Melbo var tidlig ute med fotball i en nordnorsk sammenheng. Kamper mot andre lag finner jeg imidlertid ikke spor av før 11. august 1918 mot Svolvær, i Svolvær. Dette var trolig MILs første fotballkamp noensinne. To uker senere møttes samme lag til returnmøte, i MILs potensielt første hjemmekamp og da ble det 3-1 seier framfor 400(!) tilskuere. Dette viser en enorm interesse og støtte til MIL og denne nye og spennende sporten. Kampene ble som regel spilt på søndager klokken 17 på ettermiddagen.⁷³ Disse kampene ser ut til å ha vært treningskamper og ikke organisert i noe seriesystem. Nordland fotballkrets ble stiftet først 12. oktober 1918, altså et par måneder senere. Det ser ut til at Melbo IL stilte som medlem det påfølgende året.⁷⁴ I 1919 ble et gutteparti opprettet og dermed åpnet klubben opp for flere og yngre deltakere. Kontingenten var på 2 kroner i året. Guttepartiet drev med både fotball og ski, avhengig av årstid. Det ble bestemt at fra sesongen 1920 skulle Nordland fotballkrets deles opp i 3 kretser og en av disse ble Lofoten og Vesterålen fotballkrets. MIL blir det ene av to lag som stilte i serien i 1920, der det andre laget var «Fart» fra Svolvær.⁷⁵ I den lokale avisen Nordlands Nyt annonserte MIL i 1919 at de søkte etter nye spillere for å kunne danne et b-lag.⁷⁶ Responsen lot ikke vente på seg, og året etter hadde MIL både a- og b-lag.⁷⁷ Dette vitner om stor popularitet blant utøverne for den nye sporten på Melbu. Fotballen får vanskeligere kår utover 1920-tallet. MIL stilte ikke med fotballag i kretsserien i hele

⁶⁸ Goksøyr 2010: 104; Årsberetning 1941 i MILs arkiv

⁶⁹ MILs årsberetning fra 1.6 1935 – 31.12 1936 i MILs arkiv

⁷⁰ Hadsel S. «Melbo idrettslag – Glimt fra vinteridretten i gamle dager» i *Melbuposten Nr.1 1985*

⁷¹ Årsberetning 1915 i MILs styreprotokollbok 1915-1930

⁷² Horrigmoe 2012: <http://www.fremover.no/lokal-sport/dette-er-historien-til-fotballklubben-nor/s/1-55-7545935>

⁷³ Årsberetning 1918 i MILs styreprotokollbok 1915-1930 ; Nordlands Nyt

⁷⁴ Halvorsen 1947:146; MILs styreprotokollbok 1915-1930

⁷⁵ Halvorsen 1947:142; Styremøte 11.6.1919 i MILs styreprotokollbok 1915-1930

⁷⁶ Nordlands Nyt 1919

⁷⁷ Årsberetning 1920 i MILs styreprotokollbok 1915-1930

perioden 1923-1932.⁷⁸

Det ble fort aktuelt å finne en idrettsplass som egnet seg til å drive med både fotball og friidrett. Det kom tidlig i stand en avtale ved at klubben lånte et område på Haug, rett utenfor Melbu, for 25 kroner i året.⁷⁹ Stedet er kjent som «Hersandvollen» og ble dermed MILs første idrettsbane. I dag er dette stedet mest kjent som badested på sommerstid. Banen i 1915 var av gress, og jeg regner med sandhullene som er der i dag, ikke var der da. Det viste seg imidlertid at denne banen ikke var god nok i lengden for et ambisiøst idrettslag som Melbo IL.⁸⁰

Klubben tok kontakt med Christian Frederiksen og fikk et jordstykke sentralt på Melbu. Laget fikk ha dette jordstykke gratis i 25 år, men som betingelse la Frederiksen inn at banen skulle være tilgjengelig for alle barn når det ikke var treninger i regi av MIL. De neste 25 årene etter det igjen skulle MIL betale 250 kroner i året. Idrettslaget kunne når som helst kjøpe ut banen for 5000 kroner. Avtalen ble signert 15. desember 1921. I 1926 ble området Frederiksen gav idrettslaget ytterligere utvidet.⁸¹ Fra 1922 til 1932 ble det lagt ned mye tid og dugnadsarbeid på idrettsbanen. Faktisk ble det også gjort en del nødsarbeid på banen i dette tidsrommet.⁸² Banen var i utgangspunktet ei myr med en steinknaus ved den østlige enden. Denne knausen ble knust opp og ble grusen på banen. Det ble også gravd dreneringsgrøfter og gjort annet arbeid. Alt dette ble gjort for hånd. Det fantes en steinknuser midt på banen, men det var det eneste som fantes av maskineri. Banen ble delvis tatt i bruk allerede i 1929, men den var ikke helt ferdig før i 1932. Da den stod ferdig var det en av de beste idrettsplassene i Nord-Norge. Dette var det første store dugnadsprosjektet MIL gjennomførte.⁸³

Året etter at idrettsbanen var ferdig, i 1933, deltok Melbo IL atter en gang i kretsserien, og klubben ble for første gang med på NNM i fotball. Det ble et 1-3 tap på den nye hjemmebanen mot IK Grand fra Bodø.⁸⁴ Det ser ut til at grunnen til at MIL ikke stilte lag i kretsserien på så lang tid var banearbeidet som foregikk. Det ble skrevet at dette var grunnen til lite fotballaktivitet de siste 3

⁷⁸ Halvorsen 1947:142-143

⁷⁹ Årsberetning 1915 i MILs styreprotokollbok 1915-1930

⁸⁰ Hadsel S. «Det var en gang – Idrettsbanen» i *Melbuposten* Nr.2 1985

⁸¹ Utskrift av sorenskriverens pantebok fra 1921 i MILs arkiv

⁸² Iversen L. «Fra industriarbeiderens historie på Melbu» i *Melbuposten* Nr.3 2012

⁸³ Hadsel S. «Det var en gang – Idrettsbanen» i *Melbuposten* Nr.2 1985; Årsberetning 31.5.1921 – 30.5 1922 i MILs styreprotokollbok 1915-1930; Axel Wigens skrevne tale i 50-årsjubileumet til MIL i 1965

⁸⁴ Halvorsen 1947:408-409; Halvorsen 1948: 143

årene i årsberetningen fra 1926/1927.⁸⁵ Mye tid ble brukt på banen, og kanskje dette ble prioritert i stedet for å reise rundt på kamper? Det kan selvfølgelig ha vært andre grunner, men jeg mener det ikke kan være tilfeldig at MIL plutselig hadde nok spillere og var med i både fotballserie og NNM rett etter de hadde fått ny idrettsbane. NNM hadde blitt arrangert siden 1929, og jeg vil tro at MIL ville deltatt tidligere om de hadde hatt en tilfredsstillende idrettsbane å spille kampene på.⁸⁶ Det ble stilt fotballag i kretsserien nesten hvert eneste år etter 1933 og det tyder på at interessen for fotball ikke forsvant fra Melbu, tvert imot.⁸⁷ Dette var noe som også viste seg i resten av landet. Det ble rene fotballfeberer under OL i Tyskland i 1936 da Norge tok en sensasjonell bronsemedalje.⁸⁸ Kanskje inspirert av denne bragden startet ungdommen på Melbu opp juniorlag samme år.⁸⁹ Dette gav fort resultater og MIL vant kretsmesterskapet for juniorer i Lofoten og Vesterålen fotballkrets i 1937, 1938 og 1939. I 1939 vant MIL hele 6-0 mot Ballangen i finalen etter at mesterskapet var utvidet til å også inkludere lag fra Ofoten.⁹⁰

2.2.3 Friidrett inn i klubben

Friidrett kom samtidig som fotball gjorde med det nye borgerskapet. Men jeg finner ikke spor av sporten like tidlig som fotballen. Det ser ut til at friidrett ble en del av idrettslagets faste idretter rundt 1918. Grunnen til at jeg skriver faste idretter er fordi jeg finner spor av idretter som ble arrangert få eller en gang, slik som sykkelløp. Dette ble prøvd ut i 1918 og ble ingen suksess da bare to deltakere meldte seg på.⁹¹ Jeg vil uansett ikke utelukke at det på samme måte som fotball ble drevet friidrett også før 1918. Friidrett ble fort populært når det først var kommet inn i varmen. Allerede 12.september 1920 avholdt MIL sitt første stevne. Så mange som 10 øvelser ble det arrangert konkurranse i, deriblant «Længdesprang», «høidesprang», 100 meter og kulestøt.⁹² Ikke mange år etterpå, i 1923, fikk Melbu storfint besøk av tidligere Olympiamester i 10-kamp, Helge Løvland. Dette besøket varte i 7 dager og foregikk ute på «Hersandvollen». Det var deltakere fra Melbu, Svolvær og Stokmarknes. En av deltakerne forteller at intensjonen med besøket var å utdanne instruktører og dommere til friidretten i Lofoten og Vesterålen. Dette var det stor mangelvare av, forteller han videre. Løvland forklarte og viste dem riktig teknikk i alle øvelsene, noe det var stort behov for. Olympiamesteren forklarte også hvordan man skulle trene systematisk og riktig. Det blir videre fortalt at det var et hardt kurs fysisk sett og at det var mange bein med

⁸⁵ Årsberetning 12.2 1926 – 3.2 1927 i MILs styreprotokollbok 1915-1930

⁸⁶ Fotballmuseets venner 2013: 4-5

⁸⁷ Halvorsen 1948: 142-143

⁸⁸ Goksøy og Olstad 2002: 43

⁸⁹ Iversen Ø. «Da «Kvikk», «Rapp» og «Lyn» -guttene tok hjem seieren» i *Melbuposten Nr.2 1994*

⁹⁰ Halvorsen 1948: 143; Hagerup K. «Oppvekst på Melbo» - del 4 i *Melbuposten Nr.2 2002*

⁹¹ Årsberetning 1918 i MILs styreprotokollbok 1915-1930

⁹² MILs styreprotokollbok 1915-1930

«gangspærra» allerede etter første dag. Ungdommene som deltok på kurset lærte mye og ble inspirert til videre trening.⁹³ Etter propagandaturen til Helge Løvland rundt omkring i Nordland skrev han i «Sportsmanden» blant annet om sitt opphold på Melbu. Løvland skrøt av deltakerne og mente at det absolutt var potensiale i disse utøverne. Han påpekte at en ordentlig bane var viktig for den videre utviklingen, og at den ville gjøre underverker når den stod ferdig. Han nevner også at Einar Kristoffersen fra MIL var Nordlandsmester i 100 meter. Dette er med stor sannsynlighet en av de første friidrettsmedaljene MIL vant noen gang⁹⁴

Friidretten fortsatte utover 1920- og 1930-tallet både på «Hersandvollen» og den nye banen sentralt på Melbu. Jeg har tidligere skrevet at 1930-tallet stod i skiidrettens tegn, men et unntak var en mann ved navn Olaf Olsen. Han ble kjent som en dyktig idrettsmann, og dette viste han både før og etter andre verdenskrig. I 1938 tok han bronse i tresteg i Norgesmesterskapet! Han hoppet da 14.12 meter.⁹⁵ Dette er for øvrig MILs aller første NM-medalje uavhengig av idrettsgren. Det var ikke mange utøvere fra Nord-Norge som tok NM-medaljer på grunn av lange avstander og økonomiske hensyn. Samme året deltok Fritz Hultgren i ski-NM. Idrettslaget hadde dermed to utøvere med i NM i sine respektive idretter det samme året, og dette er imponerende for et tross alt lite idrettslag som MIL var.

2.3 Dugnad og samarbeid

Alle arrangementene og hele driften av klubben var avhengig av dugnadsarbeid. Selve klubben ble stiftet av frivillige på en slags dugnad for å få på plass et idrettslag til stedet. Den daglige driften av klubben med tilsyn til treninger, arrangering av stevner, løp og kamper og alt det administrative som fulgte med var dugnad. I forbindelse med oppføring av anlegg, løyper og bakker var det en ekstraordinær innsats som ble lagt ned. Vi kan derfor si at det var en slags todeling av dugnaden i klubben, den ekstraordinære og den vanlige driften, der begge var like verdifulle for klubben som helhet. Det er vanskelig for meg å bedømme i hvor stor grad Melbo IL er spesielle med tanke på dugnad og innsats for idrettslaget sitt. Det jeg kan registrere er at medlemmene fikk til veldig mye i denne perioden. De aktiviserte barn, ungdom og voksne i fotball, ski og friidrett i ulik grad, de fikk oppført en av Nordlands beste grusbaner, ordnet «Gammelløypa» og de arrangerte mange store arrangementer. Det viktigste som skjedde på dugnaden var imidlertid ikke selve arbeidet. Det viktigste må ha vært det samholdet som ble skapt gjennom å arbeide sammen mot et

⁹³ Ongstad A. «Deltakerens beretning» i *Melbuposten Nr.3 1985*

⁹⁴ Helge Løvland i *Sportsmanden* gjengitt i *Melbuposten*, «Olympiamester på Hersandvollen» i *Melbuposten Nr.3 1985*

⁹⁵ <http://www.bvnielsen.com/9703.htm>; https://no.wikipedia.org/wiki/NM_i_friidrett_1938

felles mål. Det var en innstilling at om det skulle skje noe, så måtte en gjøre det selv.⁹⁶ Denne innstillingen ser ut til å ha gått igjen i idrettslaget, og i hele Melbusamfunnet generelt.

Samarbeidet mellom idrettslaget og den sosiale eliten på Melbu var veldig godt i hele denne perioden. For det første var Gunnar Frederiksen med helt fra starten av i lovkomiteen før opprettelsen av klubben. Faren, Christian, fulgte opp i 1918 og gav laget 200 kroner i gave, samtidig som han kontinuerlig lot laget låne båtene hans som transport til stevner andre steder i Nordland.⁹⁷ Hele grusbaneprosjektet er et også utmerket eksempel. I tillegg til å gi idrettslaget et sted å lage idrettsbane, stilte Frederiksen-familien også i banekomiteen i form av Gunnar Frederiksen.⁹⁸ Det var ikke bare Frederiksen-familien som støttet idrettslaget av de høytstående herrer. Under 10-årsjubileumet til klubben inviterte de, i tillegg til en del av Frederiksen-klanen, mange andre av stedets viktigste og rikeste personer til fest.⁹⁹ I en kronerulling til grusbaneprosjektet var det en rekke personer som bidro, og da spesielt de rikeste på Melbu.¹⁰⁰ Vi kan derfor si at klubben hadde en klar tilknytning til eliten på Melbu, spesielt de første årene av klubbens levetid.

2.4 Melbo ILs medlemmer

Hvem var disse menneskene som meldte seg inn i idrettsklubben på Melbu? For å finne ut dette har jeg sett på både resultatlister i ulike idretter i avisen Nordlands Nyt og protokollboken med styremøtene fra 1915 til 1930. En generell trend er at når jeg finner noen i resultatlistene, så finner jeg vedkommende igjen i protokollene. Dette kommer nok av at det ikke var mulig å være en «gratispassasjer». For å få treninger, stevner, kamper, renn, dugnader og fester til å bli en realitet, så måtte alle bidra og ta sin del av ansvaret. Det var rett og slett utøverne som var styret i klubben, og derfor tror jeg protokollene viser et bra bilde på hvem som var med i idrettslaget. Jeg har også brukt folketellingen fra 1910 for å prøve å fastslå opphav og klassetilhørighet på ulike personer.¹⁰¹

2.4.1 Borgerne og middelklassen dominerte

Ved opprettelsen var det utelukkende personer med borgerlig bakgrunn i lederverv og administrative stillinger. De 21 personene som tegnet seg som medlemmer fra starten av vet jeg

⁹⁶ Ongstad A. «Deltakerens beretning» i *Melbuposten Nr.3 1985*; Intervju med Per Pettersen og Karin Klæboe Pettersen 11.1.2016

⁹⁷ Axel Wigen skrevne tale i 50-årsjubileumet til MIL i 1965; Styremøte 13.9 1918 i MILs styreprotokollbok 1915-1930

⁹⁸ Årsberetning 12.2 1926 – 3.2 1927 i MILs styreprotokollbok 1915-1930

⁹⁹ Styremøte 26.1 1925 i MILs styreprotokollbok 1915-1930

¹⁰⁰ Bilde fra Nordlands Nyt 1925

¹⁰¹ Registreringssentral for historiske data <http://www.rhd.uit.no/folketellinger/folketellinger.aspx>

ikke hvem var, men trolig var disse også av det raskt voksende borgerskapet. Indikasjonen på dette blir enda sterkere etter at jeg har undersøkt en lagoppstilling i fotball fra 1918 mot Svoldvær. Fotball var en veldig populær idrett blant arbeidere nasjonalt sett, og om det hadde vært noen arbeidere i klubben fra starten av, ville det vist seg i denne lagoppstillingen.¹⁰² Jeg har imidlertid kommet fram til at alle på laget enten hadde en tilknytning til borgerskapet eller kom fra bondefamilier i området rundt Melbu. Jeg har også funnet nesten alle i et utdrag av en skatteligning fra 1918 som bekrefter min mistanke om at disse var et hakk over de fleste med tanke på økonomi.¹⁰³ Det at jeg finner alle i et utdrag av skattelignelsen tyder på at alle var kjente personer i lokalsamfunnet. Det faktum at jeg ikke finner spor av noen som var arbeidere ved noen av fabrikkene tyder på at idrettsklubben i starten var en klubb av borgerskapet, for borgerskapet. Borgerskapet fortsatte å dominere i idrettslaget i lang tid, og ikke før 1930-tallet nærmet seg ser det ut til at arbeiderklassen begynte å ta over lederstillingene.¹⁰⁴

I de første styremøtene finner jeg kvinnenavn, men disse var imidlertid bare i ulike komiteer når det skulle arrangeres skirenn eller lignende. Kvinner med offisielle verv i klubben forekom ikke i det hele tatt i denne perioden. Når det gjelder kvinners deltakelse i idretten var den meget begrenset. Kvinner fikk delta i bakkeløp, noe som ville si å stå ned unnarennet på hoppbakken, og dette var vanlig også nasjonalt.¹⁰⁵

Barn fikk være med på skirenn fra i alle fall 1918, og kanskje tidligere også. Det var egne klasser for både gutter under 12 år og ungdommer fra 12-16 år i skihopp. Etternavnene til guttene som deltok kan tyde på at mange av dem var sønnene eller nære slektninger til de som allerede var medlem i klubben. Det ser ut til at også barneidretten var dominert av borgerklassen i starten. Det kostet tross alt penger for barn å drive med idrett, med både utstyr og kontingent. Jeg finner også noen navn som jeg ikke kjenner igjen fra styreprotokollene, men det trenger imidlertid ikke bety at barna ikke var av høytstående familier. Uansett var det kanskje enklere for barn med lavere sosial status å bli med i klubben enn voksne med lav status. I noen renn ble det arrangert bakkeløp for både damer og piker. Her er det imidlertid ingen tvil om at de få jentene som deltar er i slekt med lederne i klubben. Dette kan jeg slå fast fordi etternavnene til lederne var nokså uvanlige¹⁰⁶

¹⁰² Olstad og Tønnesson 1987: 185-187; Pedersen 2013: 57-58

¹⁰³ Utdrag fra skattelister i Nordlands Nytt 1918; <http://www.rhd.uit.no/folketellinger/folketellinger.aspx>

¹⁰⁴ MILs styreprotokollbok 1915-1930

¹⁰⁵ Olstad og Tønnesson 1987: 180; MILs styreprotokollbok 1915-1930

¹⁰⁶ MILs styreprotokollbok 1915-1930

2.4.2 Eksklusiv klubb?

Var det noe i MIL som stengte ute arbeidere og andre folk som ellers ikke var sett på som borgere eller middelklasse? Svaret på dette er både ja og nei. Det var ingen formelle krav som stengte noen som helst ute ifølge opprettelsesmøte og andre møter i ettertid. Det eneste kravet som ble stilt var fem kroner i kontingent i året.¹⁰⁷ I andre klubber i Norge fantes det strengere krav for å bli med. Det var i noen klubber for eksempel påkrevd at man måtte ha blitt anbefalt av så og så mange, eller så var det et maks antall medlemmer i klubben til enhver tid.¹⁰⁸ En kontingent og pengekrav generelt til konkurranser og utstyr stenger likevel ute veldig mange. Sammenligner vi med Sortland Turn- og Idrætslags tre kroner i årlig kontingent fra 1916 ser vi at det var regionale forskjeller.¹⁰⁹ Man kan spørre seg hvorfor det var så mye dyrere i Melbo IL, handlet dette om å holde klubben eksklusiv? Melbu hadde på denne tiden et større og rikere befolkningsgrunnlag å ta av, og derfor hadde de muligheten til å ha en så høy kontingent uten å være redd for mangel på medlemmer. Det kan derfor se ut til at det var en viss eksklusivitet fram til rundt 1919. Jeg tror imidlertid ikke at det var økonomien som hindret arbeiderne i å være med i idrettsklubben. Det var nok heller den reelle muligheten til å drive idrett i dagliglivet. Lange arbeidsdager lot seg ikke kombinere med idrettslivet. For det første var det ikke mange timene igjen av døgnet. For det andre ville nok de aller fleste prioritert andre ting enn idrett. Det å få i seg mat og drikke og kanskje tatt seg en liten pust i bakken etter en hard dag stod nok høyt på prioriteringslisten. Hadde arbeiderne familie brukte de resten av dagen sammen med dem. For å drive idrett må man ta med i betraktningen både fritid, overskudd og penger. Disse betingelsene oppfylte borgerklassen og middelklassen bedre enn arbeiderklassen.¹¹⁰

2.4.3 Større bredde

Utover 1920-tallet begynner det å bli en tendens til at også arbeidere kommer inn i styre og stell, men også i klubben generelt. Dette kan være av flere grunner. En av grunnene var med stor sannsynlighet loven om 8-timers arbeidsdag og bedre lønn i 1919. Denne seieren for arbeiderne må ha gjort noe med interessen og den realistiske muligheten til å drive idrett.¹¹¹ Tar man med i betraktningen at jobbene ofte var monotone, intense og kjedelige, var idretten en vei mange gikk for å søke spenning.¹¹² Det er også interessant at MIL satt inn annonse i avisen i 1919 der de søkte flere

¹⁰⁷ MILs styreprotokollbok 1915-1930

¹⁰⁸ Goksøy 2010: 33; Goksøy 2002: 45

¹⁰⁹ Oxem 2002: 17

¹¹⁰ Goksøy 2010: 62

¹¹¹ Goksøy 2010: 46; Goksøy 2002: 43

¹¹² Olstad og Tønnesson 1987:225

fotballspillere i forbindelse med opprettelsen av et b-lag.¹¹³ Er dette et tegn på at klubben åpner seg opp for stadig flere og at eksklusiviteten faller litt bort? Det kan se slik ut, og dette blir bekreftet ved at klubben i tillegg åpnet en gutteavdeling samme år, selv om denne avdeling med stor sannsynlighet var beregnet på barn av eksisterende medlemmer. Uansett må det ha vært enklere å få innpass i klubben enn tidligere. Det ser ut til at klubben satser på bredde på en helt annen måte enn tidligere. Dette gav utslag og mange nye navn dukker opp i protokollene utover 1920-tallet. Eksempel på et navn som dukker opp i 1920 er Hammond Dahl. Anton Olsen dukker opp i 1923, mens Einar Ingebrigtsen dukker opp i 1926.¹¹⁴ Dette er navn som med sikkerhet kan knyttes til arbeiderne og arbeiderbevegelsen på Melbu.¹¹⁵ En annen grunn til at det ble større bredde i klubben kan ha vært de lokale forholdene. Melbu gikk inn i en tid med mye mindre aktivitet på fabrikkene og derfor fikk arbeiderene tid til å dyrke idretten. Det ser ut til at idrettslaget også tar hensyn til dette. De setter i 1923 ned kontingenten fra 5 kroner til 3 kroner i året.¹¹⁶ Det kan også tenkes at den tradisjonelt sett borgervennlige klubben slet med å rekruttere og holde en respektabel medlemsmasse i en tid da stadig flere forretninger, fabrikker og selskaper gikk konkurs. Det er ikke utenkelig at det derfor ble en mangel på medlemmer og at man da ble tvunget til i større grad å tilrettelegge for folk med litt mindre penger mellom hendene. Det er vanskelig å si akkurat hvorfor det kommer flere arbeidere med på 1920-tallet, men det er ingen tvil om at de ble med i større og større skala enn før. Arbeiderne ble gradvis en del av klubben, selv om middelklassen fremdeles dominerte i styret.¹¹⁷

Melbu var et sted med en godt utbygd fiskeflåte og mange yrkesfiskere. Det skjedde som tidligere nevnt en modernisering i fisket som gjorde at arbeidet ble mindre fysisk krevende. Noen fiskere gikk også inn som lønnsarbeidere i større båter.¹¹⁸ Mange fiskere fikk dermed større frihet og fritid som igjen gjorde idrett mer tilgjengelig og sannsynlig.¹¹⁹ Fiskeyrket var spesielt på grunn av at man var borte så lenge av gangen slik at man ikke fikk en daglig rutine der idrett og organisasjonslivet ble en integrert del. Derfor var det ikke ideelt å være fisker om man brant for idrett.¹²⁰ Den første 5-årsperioden i klubbens historie finnes det ingen spor av fiskere, men utover 1920-tallet ser det ut som i alle fall noen fiskere ble med. Den første fiskeren jeg finner i protokollene er fra 1920 og

¹¹³ Nordlands Nyt 1919

¹¹⁴ MILs styreprotokollbok 1915-1930

¹¹⁵ Pettersen 1992: 211-213, 220-224; Snerte «Kommunistveteran om arbeideroppstanden på Melbu» i *Melbuposten* Nr.3 1989; <http://www.rhd.uit.no/folketellinger/folketellinger.aspx>

¹¹⁶ Styremøte 15.7 1923 i MILs styreprotokollbok 1915-1930

¹¹⁷ MILs styreprotokollbok 1915-1930

¹¹⁸ Rinde 2015: 39

¹¹⁹ Hovland 1995: 379-381; Pedersen 2013: 102-102

¹²⁰ Lundestad: 1988: 85

heter Martin Nilsen. Det er ikke mange flere jeg kan bekrefte hadde fiske som yrke i idrettslaget. På 1920-tallet var det svært mange som hev seg på fisket.¹²¹ Jeg synes det derfor er merkelig at jeg ikke finner flere fiskere i idrettsklubben i et område som er kjent for mange yrkesfiskere. Jeg finner riktignok en del som var sønner av fiskerbondehushold utover 1920-tallet, men dette betyr ikke at sønnene ble fiskere. Det ser ut til at fiskerlivet rett og slett ikke var helt kompatibelt med idrettslivet, og at det derfor var relativt lite fiskere i MIL i hele denne perioden sammenlignet med andre yrker.

På slutten av 1920-tallet og begynnelsen av 1930-tallet etablerte arbeiderne seg som et vanlig innslag i klubben, og kulturlivet generelt på Melbu.¹²² Som en illustrasjon på denne påstanden har jeg funnet et bilde av MIL på skitur i 1932 i Melbumarka.¹²³ På dette bildet ser vi en variert gjeng. Det er både barn, kvinner og menn med. Det er også arbeidere med slik som Ingolf Mikalsen som arbeidet på en fabrikk ved navn Concord Canning på Melbu i 1934.¹²⁴ Også tidligere nevnte Einar Ingebrigtsen er med på bildet, og er i tillegg formann i perioden 1931-1933. En mann fra arbeiderklassen ledet det tradisjonelt borgerlige MIL. Dette viser at klubben aksepterte arbeiderene som fullverdige medlemmer. Jeg regner med at idrettslaget nå var helt og holdent åpent for alle som hadde interesse og lyst til å være med. Ingebrigtsen satt som formann fram til 23. mars 1933.¹²⁵ Dette var like før en viktig hendelse i lokalmiljøet på Melbu, nemlig «Neptun-streiken».

Melbu på 1930-tallet var et samfunn i en dyp økonomisk krise. 1920-tallet hadde vært hardt for befolkningen, men 1930-tallet var verre. Christian Frederiksen, Melbus skaper, døde i 1929 og da raknet mye av det han hadde bygd opp. Melbu mistet definitivt sin posisjon som en av de ledende stedene i Nordland. Fabrikker og selskaper slet i enda større grad, fiskeflåten til Melbu ble solgt og arbeidsledighet ble svært utbredt.¹²⁶ Skillet mellom borgerskap og arbeiderklasse ble skarpere. Klassekampen kommer sent til Melbu sett i et nasjonalt perspektiv, men når den først kom var den intens.¹²⁷ Det ble en åpen konflikt med mange ulike aksjoner ledet av «Stormklokken», som var et sosialistisk ungdomslag på Melbu. «Hakekorsaksjonen» var kanskje den med størst signaleffekt. Den handlet om at tre ungdommer, deriblant Hammond Dahl, tok ned hakekorsflagget som ble heist hos visekonsulen Gunnar Frederiksen etter Hitlers maktovertagelse i Tyskland i 1933. Det ble også

¹²¹ Rinde 2015: 60-61

¹²² Pettersen A. «Stormklokken» i *Melbuposten* Nr.3 1991

¹²³ Forsiden av *Melbuposten* Nr.1 1985

¹²⁴ Steffensen «N.N.N avd. Melbu» i *Melbuposten* Nr.1 1984 - Bilde av arbeiderne ved Concord Canning 1934

¹²⁵ Liste over formenn i MIL fra 1915-1975 i MILs arkiv

¹²⁶ Pettersen 1992: 179

¹²⁷ Niemi 1996: 17-18

streik på «Neptun». Streiken varte i 8 måneder til høsten 1934. Det ble demonstrasjonstog 17. mai 1934 for å vise ytterligere motstand.¹²⁸ Det ser ut til at denne streiken, og hele klassekampen skapte et skille også i idrettslaget. Det kan ikke ha hjulpet på at Gunnar Frederiksen åpenbart hadde en tilknytning til Tyskland i form av sin rolle som visekonsul, og gjennom årene hadde gjort mye for idrettslaget, blant annet vært med å opprette idrettslaget. Arbeiderbevegelsen var sterkt imot fascismen i Hitler-Tyskland og skulle boikotte all idrett som innbar relasjon med tyske idrettsutøvere.¹²⁹ Kanskje bidro idrettslagets sterke link til borgerne og Gunnar Frederiksen slik at arbeiderne meldte seg ut i en slags protest mot visekonsulen til Tyskland? De aller fleste arbeiderne meldte seg inn i fagforeningen, bare et fåtall var streikebrytere. Om MIL bidro til streikebryteriet, slik som vi har hørt fra andre steder i landet, ville nok arbeiderbevegelsen se på klubben med ublide øyne, og behovet for en arbeiderklubb presset på.¹³⁰

2.4.4 Arbeideridrett og borgeridrett

De som gikk ut av MIL var fremdeles interessert i idrett og trengte en alternativ forening der de kunne drive idrett. Svaret ble Melbu og Omegn arbeideridrettslag som ser ut til å ha blitt stiftet 4. desember 1934.¹³¹ Selv om det var kommet en løsning i «Neptunsaken», var det fremdeles mange som kjempet for rettighetene sine ved andre fabrikker på Melbu. Det ser imidlertid ut som om at spenningene ble roet ned gradvis etter streiken på «Neptun». Ved andre fabrikker der organisering i fagforeninger skjedde, fikk arbeiderne oppfylt sine krav relativt fort. Streiken på «Neptun» skapte derfor tryggere arbeidsplasser, mer rettferdige vilkår og gjorde livet enklere for store deler av befolkningen på Melbu.¹³² I styreprotokollene til Melbu og Omegn AIL finner jeg ut at de fleste av stifterne av arbeideridrettslaget hadde hatt verv i MIL. Faktisk var formannen for MIL i perioden 1931-1933, Einar Ingebrigtsen, med i arbeideridrettslaget fra starten av. Dette er en klar indikasjon på at det var et brått skille som skjedde på Melbu. Jeg synes det er merkelig at Ingebrigtsen ville stilt som leder i 1931 om han var usikker på sin og idrettslagets posisjon og verdier. Hammond Dahl ledet det nye AIL. Han kjenner vi igjen fra MIL, der hans navn dukket opp allerede i 1920. Dette støtter opp om at arbeiderne hadde muligheten til å være med i MIL så tidlig. Sammen hadde borgerne og arbeiderne gått gjennom 1920-tallet i samme klubb, men nå var det blitt for store motsetninger til at selv ikke et samarbeid i idretten var mulig. Jeg finner også flere navn som tidligere har vært med i Melbo IL i arbeideridrettslagets protokoller.¹³³ Splittelsen i idrettsmiljøet

¹²⁸ Pettersen A. «Stormklokken» i *Melbuposten* Nr.3 1991; Hovland m.fl. 2000: 167

¹²⁹ Martinussen 2004: 95

¹³⁰ Goksøy 2010: 98; Martinussen 2004: 35; Pettersen 1992: 228-243

¹³¹ Årsberetning 4.12 1934 – 30.5 1935 i Melbo og Omegn A.I.Ls styreprotokoll 1934-1937

¹³² Pettersen „*Stormklokken*“ i *Melbuposten* Nr.3 1991

¹³³ Melbo og Omegn A.I.Ls styreprotokoll 1934-1937

som hadde pågått siden 1923 i Oslo-området rekker altså Nordland og Melbu rundt 1935. Arbeidernes idrettsforbund(AIF) opprettet samme år krets i området og idretten også i nord ble delt i to. På sentralt hold ble AIF og Norges Landsforbund for idrett(NLI) høsten 1936 enige om å forhandle i et forsøk på å samle idretten i Norge. Under disse forhandlingene ble forlikstevner vanlig rundt omkring i landet.¹³⁴ I et styremøte i Melbo AIL datert 7. november 1936 ble det nevnt at det skulle bli avholdt et fellesmøte med MIL om forhandlingene. Mine kilder stopper opp 1. april 1937, så de konkrete resultatene av samtalene vet jeg ingenting om.¹³⁵ Jeg vet at Melbo AIL fortsatte å eksistere parallelt med MIL framover til andre verdenskrig, på bakgrunn av at de er med i arbeideridrettskretsen også i 1939.¹³⁶ Vi kan uansett fastslå at den dype splittelsen i idretten ikke varte lenger enn et par år på Melbu siden fellesmøter begynte allerede i slutten av 1936. Jeg vil tro at såkalte forlikstevner var vanlige på Melbu, og at et visst samarbeid mellom klubbene foregikk kontinuerlig. Det var nå det sportslige som var viktig.¹³⁷ Tiden med de verste klassekonfliktene på Melbu var forbi. Arbeiderne hadde lyktes med å organisere seg og fått en sterkere politisk posisjon i samfunnet med hjelp av hovedavtalen av 1935. Dette var en tendens i hele Norge og dempet de sosiale forskjellene i samfunnet.

Det er vanskelig for meg å si noe om fordelingen og størrelsen av medlemsmassen mellom de to idrettsforeningene etter de skarpeste klassekonfliktene annet enn at arbeiderforeningen med stor sannsynlighet var bestående av kun arbeidere. Dette betyr ikke at MIL bare bestod av borgere, men en miks av både arbeidere og borgere. Det var mange ulike grunner til at arbeidere kunne bli stående eller gå til et borgerlig idrettslag. Dette kunne være på grunn av tradisjon, lojalitet, avstander, større premier i borgerlige konkurranser, men også tilfeldigheter.¹³⁸ En generell trend på nasjonalt plan var at de beste arbeiderne gikk til de borgerlige idrettslagene.¹³⁹ Kanskje det var slik på Melbu også? Dette forklarer i alle fall suksessen MIL hadde helt i slutten av 1930-tallet med NM-bronse i friidrett, deltakelse i NM på ski og kretsmeistere i fotball på juniornivå. Et bevisst klasseskille i klubben ser det ikke ut til å være. Dette bekreftet også et intervjuobjekt som var gutt og ungdom på 1930-tallet. Han fortalte at det som holdt noen utenfor var mangel på penger og ikke holdningene i klubben. Han fortalte videre om en klubb som ville ha med alle, og som hjalp folk å bli med på tross av mangel på utstyr.¹⁴⁰

¹³⁴ Martinussen 2004: 97-98; Niemi 1996: 14

¹³⁵ Styremøte 7.11 1936 i Melbo og Omegn A.I.L.s styreprotokoll 1934-1937

¹³⁶ Arbeidernes idrettsforbund 1939: 184-185

¹³⁷ Martinussen 2004: 94; Niemi, 1996: 16; Olstad og Tønnesson, 1987: 320

¹³⁸ Martinussen 2004: 73-74; Olstad og Tønnesson 1987: 258-259

¹³⁹ Olstad og Tønnesson 1987: 304-305

¹⁴⁰ Intervju med Per Pettersen og Karin Klæboe Pettersen 11.1.2016

2.5 Hva betydde klubben i denne perioden?

I starten var klubben en møteplass og et sted å bli kjent på for den nye borgerklassen og den lokale eliten som var idrettsinteressert. Klubben bidro til en slags integrasjon av de nye borgerne og etter hvert de nye arbeiderne som kom til Melbu. Idrettsklubben ble en identitetskaper og et felleskap som gikk forbi familie.¹⁴¹ De første årene var klubben nesten utelukkende bestående av borgere og høytstående folk i samfunnet. Klubben markerte en forskjell mellom folk som hadde fritid og mulighet til idrett, og de som ikke hadde det. Store deler av arbeiderne hadde ikke mulighet til å være med på grunn av lange arbeidsdager og derfor var det i stor grad et skille mellom arbeidsklasse og borgere. Idretten bidro derfor til ekskludering av arbeidere i den første tiden, men også andre borgere som ikke var interesserte i idrett ble ekskludert fra dette samholdet. Identitet blir skapt ut i fra hva som skiller oss fra de andre. Idrettsinteresserte skilte seg ut og dyrket denne interessen sammen med likesinnede. Melbo idrettslag var derfor et tveegget sverd som både bidro til å skape motsetninger og felleskap.¹⁴²

Rundt 1920 hadde klubben forandret karakter og blitt mer åpen. Det begynte å komme folk fra andre sosiale lag med i klubben og idretten ble derfor en inngang til et samhold og en felles identitet på tvers av klasse, tilhørighet, alder og kjønn.¹⁴³ Alle satte klubben i sentrum og dro i samme retning for klubbens beste. Det ble en følelsesmessig tilknytning mellom alle som brydde seg om klubben.¹⁴⁴ De som var med i klubben ble en gruppe med en felles identitet. Idrettsklubben og utøverne ble sett på som en gruppe som representerte stedet ved at de var de beste fra stedet i den aktuelle idretten. Det viser en avisartikkel etter en fotballkamp, der står det «vore gutter».¹⁴⁵ Det ble en lokalpatriotisme rundt resultatene i idretten. Resultatene ble viktig for selvfølelsen for den lokale befolkningen. De ble symboler på stedets allmenne tilstand.¹⁴⁶ Kampene mellom Svolvær og Melbu var for eksempel mer enn bare fotball. Stedene var konkurrenter også på andre områder, som i fiskeribransjen, og derfor ble idretten, og kanskje spesielt fotballen, en måte å få utløp for denne rivaliseringen. Slik ser vi også i dag gjennom det norske fotballandslaget der de representerer landet de 90-minuttene de spiller. På sammen måte ble det en lokalpatriotisme der alt handlet om å vinne over det andre stedet gjennom idretten.¹⁴⁷

¹⁴¹ Pedersen 2013: 109, 47

¹⁴² Goksøy 2002: 117; Pedersen 2013: 57-58, 75

¹⁴³ Pedersen 2013:57-58

¹⁴⁴ Pedersen 2013:59-61

¹⁴⁵ Nordlands Nyt 1918

¹⁴⁶ Goksøy 2002: 117; Pedersen 2013: 59, 73, 109

¹⁴⁷ Pedersen 2013: 61

Idrettsfelleskapet er veldig dynamisk og kan endres fort og brått. Man kan være del av mange idrettslige identiteter samtidig. For eksempel kunne Svolvær og Melbu begge stå bak et landsdelslag mot en motstander fra Nord-Sverige. Da var det Sverige som var «fienden». Samtidig var alle, til og med svenskene, en del av et felleskap ved at de alle var idrettsinteressert.¹⁴⁸ Idretten skapte derfor felleskap og en felles identitetsfølelse både lokalt, men også utover landsdelen. Idretten skapte i praksis nye vennskap og bekjenskaper overalt.

Ved anskaffelsen av grusbanen påvirket idrettslaget Melbu på en veldig direkte måte. De lagde en myr om til en grusbane, dette gir i seg selv fysiske avtrykk. De skapte også et gode for hele Melbu ved at alle som ville kunne drive idrett på banen, og dette må ha betydd mye for stedet. Det ble også en viktig arena for stedet, ikke bare i form av at man kunne støtte klubben, men også for andre arrangementer. Det var en stor og åpen slette der man kunne samles til alle typer arrangementer som for eksempel offentlige markeringer. Det var ikke bare resultatet som har satt sine spor, også arbeidet med banen betydde mye for å spleise sammen befolkningen til en enhet som trakk i samme retning for stedet sitt. 1920- og 1930-tallet var en tøff periode for stedet og befolkningen, men ved å arbeide på banen vil jeg tro at befolkningen kom tettere sammen. Lokalsamfunnet sammen klarte å gjøre ferdig banen til tross for det ene dårlige året etter det andre. Dette viser at befolkningen var i besittelse av en enorm dugnadsinnsats og ønske om stedets beste. Humøret og hele stedet ble holdt oppe av det aktive foreningslivet, og der var MIL en viktig aktør.¹⁴⁹ Banen gav nok også mye stolthet til innbyggerne ved at den var et bevis på hva samholdet og samarbeidet kunne få til.

Det er et viktig poeng at MIL var et idrettslag som hadde flere idretter i drift gjennom hele perioden. Dette gjorde at idrettslaget fikk med seg en enda større del av befolkningen. Det ble et mindre homogent idrettslag og gjorde at selve idretten ble dyrket, ikke en enkelt sport. Spesielt viktig var det at både den tradisjonelle skisporten og de nye engelske idrettene levde side om side. Klubben skapte derfor fellesskap på tvers av ulike idretter og tradisjoner. Klubben ble bredere og det førte til større oppslutning fra stedets innbyggere. Klubben oppmuntret også til allsidighet og deltakelse i flere idretter.

Idrettslaget fikk med seg folk fra ulike samfunnslag, aldre og kjønn. Dette må ha gjort noe med interessen for klubben. Om man kjenner eller identifiserer seg med noen i en klubb, er det mer

¹⁴⁸ Pedersen 2013:58-59, 76

¹⁴⁹ Snerte «Kommunistveteran om arbeideroppstanden på Melbu» i *Melbuposten* Nr.3 1989

sannsynlig at man bryr seg om og støtter klubben. Slik må det ha vært på Melbu i denne perioden også. I følge protokollen var det i 1918 rundt 400 tilskuere på «Hersandvollen» for å se på fotballkamp. Dette høye oppmøte kan ha vært på grunn av at det var den første kampen som ble spilt på Melbu noensinne. Uansett var dette over en tredel av Melbus befolkning, og vitner om en utrolig interesse.¹⁵⁰ Etter hvert som flere fikk mulighet til å være med i klubben, vil jeg tro at interessen også økte. Spesielt viktig tror jeg inntoget av en egen gutteavdeling var for bredden i klubben. Barn hadde også tidligere fått være med på skirenn, men nå var alle idrettene åpen for barna. Det er stor sannsynlighet for at en stor del av lokalbefolkningen hadde en eller annen tilknytning til idrettsklubben utover 1920-tallet. Enten var man aktiv selv, eller så hadde man unger eller venner som var aktive der.

Idrettslaget arrangerte ikke bare idrettsarrangementer. Etter at idretten var unnagjort var det ofte dans og fest. Dette skjedde allerede etter det første skirennet i MILs historie. Dette er noe som går igjen etter veldig mange arrangementer i regi av MIL, både sommer og vinter.¹⁵¹ Dette gjorde at idrettsarrangementer ble noe mer enn bare idrett. Folk ble kjent på nye måter, og det førte til større samhold og fellesskapsfølelse hos både idrettsutøverne og tilskuerne.

Klubben skapte uten tvil samhold blant klubbens medlemmer. Det ble samhold på tvers av politiske meninger og sosial posisjon på 1920-tallet. Utover 1930-tallet var det så sterke krefter at selv ikke idretten kunne holde på dette samholdet. Idretten ble av politisk karakter og splittet derfor MIL. Det var for noen ikke lenger mulig å være i et idrettslag som hadde så store kontraster, både politisk og økonomisk. Mange av arbeiderne som tidligere hadde vært en del av samholdet brøt med klubben. Borgerklubben MIL ble for arbeiderne et symbol på undertrykkelsen de ble holdt under. På den måten bidro klubben til splittelse og konflikter i den intense klassekampen på Melbu.

På slutten av 1930-tallet fantes det to idrettsklubber på Melbu. Det fiendtlige forholdet mellom arbeidere og borgere ble lettet på etter hvert som arbeiderne fikk flere rettigheter og større politisk makt. De sosiale spenningene ble dermed dempet og idretten ble nå en arena der det var vennskapelig konkurranse mellom klubbene i motsetning til total splittelse som det tidligere hadde vært. Det ser ut til at det ble et slags samarbeid mellom den offisielle idrettsklubben for arbeiderklassen og MIL.

¹⁵⁰ Årsberetning 1918 i MILs styreprotokollbok 1915-1930

¹⁵¹ MILs styreprotokollbok 1915-1930

Kapittel 3: Storhetstid i stagnasjonsperiode

I dette kapitlet skal jeg ta for meg Melbu i etterkrigsperioden fra 1945 fram til 1960. Dette er en periode som er kjent for fenomenale idrettsprestasjoner og en nedgangstid i næringslivet. Hva betydde idretten i dette samfunnet rett etter en idrettsstreik som hadde vart i fem år? Hva betydde idretten i et samfunn som stagnerte og hadde usikre framtidsutsikter? Jeg skal imidlertid begynne med å redegjøre for hvordan Melbusamfunnet utviklet seg i etterkrigsperioden.

3.1 Melbu i etterkrigstiden

Etter andre verdenskrig hadde Nord-Norge store problemer med dårlig infrastruktur. Staten gikk derfor inn med store investeringer og startet et utbyggingsprogram der de hadde stor innflytelse. Landsdelen ble en del av forsvarsplanene til Norge i en eventuell ny krig, og dette var nok en viktig grunn for den økte interessen i Nord-Norge. Politisk sett var etterkrigstiden en tid da Arbeiderpartiet dominerte, både lokalt i Hadsel og nasjonalt. Deres utbyggingsprogram for Nord-Norge bidro uten tvil til større oppslutning i landsdelen.¹⁵² Nordland ser ut til å ha klart seg bedre etter krigen enn resten av Nord-Norge.¹⁵³

Hadsel og Melbu var rimelig uberørt av krigen med tanke på ødeleggelser. Faktisk ble andre verdenskrig en økonomisk oppgangstid. Med tyskerne kom muligheten til arbeid og penger for alle. Dette benyttet mange seg av, og mange klarte å betale ned gjelden sin. Også kommunen merket dette og ble gjeldfri under krigen.¹⁵⁴ Den viktigste kilden til økonomisk vekst på Melbu var uten tvil byggingen og driften av en moderne fiskefiletfabrikk. Dette kom etter initiativ av Gunnar Frederiksen som samarbeidet med tyskerne og meldte seg inn i NS like etter handelsavtalen om filetfabrikken var underskrevet. Tyskerne finansierte byggingen av fabrikken, som pågikk fra sommeren 1941 til mars 1943. Fabrikken på Melbu var ikke den eneste som ble finansiert av tyskerne, men den var spesiell på flere måter. For det første satset man langsiktig på fabrikken, i motsetning til de andre fabrikkene i Bodø, Hammerfest og Trondheim som fort kom i gang med produksjon. Derfor tok det lengre tid å bygge fabrikken, men til gjengjeld ble den bedre og holdt lengre. For det andre ble det ikke benyttet krigsfanger eller tvangsutskrevne arbeidere på Melbu under krigen. Dette kom lokalbefolkningen til gode ved at Gunnar Frederiksen heller prøvde å lokke til seg arbeidere ved forskjellige goder. 1930-årene hadde vært veldig harde og mange trengte

¹⁵² Hovland m.fl. 2000: 225, 243-244; Rinde 2015: 290-291, 299

¹⁵³ Rinde 2015: 221-222, 225, 235-236

¹⁵⁴ Rinde 2015: 167-169, 180-182; Hovland m.fl. 2000: 201-202

sårt det arbeidet de kunne få.¹⁵⁵

Fiskefileten ble en veldig viktig bedrift etter krigen var slutt. Den var, og er fortsatt, en nøkkelbedrift på Melbu. I perioden fra 1945 til 2000 var fiskefileten den desidert største arbeidsgiveren på Melbu. Ved full drift var det på 1940- og 1950-tallet behov for rundt 300 personer i forskjellige stillinger på fabrikken.¹⁵⁶ Fabrikken ble etter krigen overtatt av Direktoratet for fiendtlig eiendom (DFFE) og drevet videre. I 1948 ble den tatt over av Statens Fryseri og drevet på statens regning. Helt fram til 1962 ble fabrikken på Melbu drevet av staten, ofte med store underskudd. Da hadde staten fått nok av denne utgiftsposten og solgte fabrikken. Det faktum at staten holdt fabrikken i gang i hele denne perioden var livsviktig for stedet Melbu i etterkrigstiden.¹⁵⁷ I forbindelse med filetfabrikken ble det i 1953 stiftet et nytt selskap, A/S Havfisk. Dette var et selskap som skulle øke råstofftilførselen til filetfabrikken ved å kjøpe trålere som hentet råstoff direkte til fabrikken. Råstoff var ofte var en mangelvare og førte til mye dødtid på fabrikken. Den første tråleren stod klar i 1956, mens flere fulgte etter hvert. Dette førte til mer arbeid på fileten, men også på trålerne var det behov for arbeidskraft. Melbu ble sammen med Øksnes ledende i havfiske i fylket.¹⁵⁸ Fiskefileten var den desidert største og viktigste bedriften på stedet, men også «Neptun» og en del mindre fabrikk holdt liv i tettstedet Melbu. Den nye yrkesskolen som kom til Melbu i 1955 var også et viktig løft for stedet. Med yrkesskolen kom det både elever og ansatte som slo seg ned på Melbu.¹⁵⁹

3.1.1 Yrke og folketall

På de to største tettstedene Melbu og Stokmarknes bodde to av ti av hadselværingene i 1950. Dette forteller om en fremdeles spredt befolkning på 1950-tallet, og de små stedene rundt Melbu og Stokmarknes hadde ennå en relativt stor befolkning.¹⁶⁰ På Melbu bodde det i 1950 omkring 1000 personer, det vil si rundt det samme som i 1920. Regner man med de nærmeste områdene¹⁶¹ var tallet imidlertid oppe i 1661 personer. Av disse var det en stor del barn som følge av de store kullene rett før, under og rett etter krigen.¹⁶² I 1960 var det faktisk blitt 50 færre personer på Melbu og Omegn, mens Stokmarknes hadde økt sitt folketall med rundt 500.¹⁶³ Det var veldig mange som

¹⁵⁵ Rinde 2015: 182, 192-195; Hovland m.fl. 2000: 181-184; Steffensen H. «Næringmiddelarbeiderforening er rundet 60 år» i *Melbuposten Nr.2 1994*

¹⁵⁶ Hovland m.fl. 2000: 182, 337

¹⁵⁷ Hovland m.fl. 2000: 337-343

¹⁵⁸ Rinde 2015: 246-250; Hovland m.fl. 2000: 325-328

¹⁵⁹ Hovland m.fl. 2000: 271; Steffensen H. «Næringmiddelarbeiderforening er rundet 60 år» i *Melbuposten Nr.2 1994*

¹⁶⁰ Rinde 2015: 256-257; Hovland m.fl. 2000: 215

¹⁶¹ Gulstad og Haug

¹⁶² Hovland m.fl. 2000: 210

¹⁶³ Hovland m.fl. 2000: 183; Skar 1976: 58-62

flyttet bort fra Melbu og Hadsel i disse årene, og da spesielt unge folk. Grunnen til dette var mangel på nok arbeidsplasser, utdanning og ønsket om å bo mer sentralt.¹⁶⁴ Kvinnene i Hadsel var i stor grad husmødre og bondekoner da under 20% av kvinnene var registrert som yrkesaktive i 1950.¹⁶⁵ Hva arbeidet Hadselværingene med? Yrkesfordelingen i Hadsel i perioden 1946-1960 ser slik ut:

Tabell 1. Næringsutvikling i Hadsel fra 1946 til 1960¹⁶⁶

	1946	1950	1960
Primærnæring	49,6%	46,4%	31,5%
Sekundærnæring	20,1%	21,8%	21,2%
Tertiærnæring	21,4%	22,8%	33,5%
Pensjon o.l	8,9%	9%	13,8%

Primærnæringene var i nedgang hele perioden, mens tertiærnæringen ble større. Dette hadde sammenheng med utbyggingen av Stokmarknes som administrativt senter og dermed ble det stadig flere offentlige stillinger. Sykehuset på Stokmarknes krevde også mange folk. Dette gjorde at Stokmarknes fikk spesielt mange inn i tertiærnæringen.¹⁶⁷

Melbu utviklet seg i en annen retning enn Stokmarknes. Det viste seg at Melbu var hovedtyngdepunktet for primærnæringene og industrien i Hadsel. Det var spesielt mange fiskere på Melbu. Totalt sett ble det færre fiskere i Hadsel i perioden, men de som var fiskere hadde det som sitt eneste yrke, i motsetning til kombinasjonsyrke som tidligere var vanlig. En stor del av årsaken til denne utviklingen var utbyggingen av fiskeflåten som A/S Havfisk stod for.¹⁶⁸ Filetfabrikken var viktig for sekundærnæringen på Melbu, men totalt sett ble det en nedgang i sekundærnæringen på 1950-tallet på Melbu. Dette var blant annet på grunn av nedleggelsen av spinneriet på Gulstad.¹⁶⁹ Tertiærnæringen vokste ikke på langt nær like fort på Melbu som på Stokmarknes. Fra 1950 til 1960 vokste tallet i denne næringen fra 251 til 274 på Melbu, tilsvarende tall på Stokmarknes var fra 430 i 1950 til 611 i 1960. Melbu og Stokmarknes utviklet seg dermed i to forskjellige retninger. Stokmarknes hadde hovedvekt av offentlige stillinger både på sykehuset og som administrasjonssenter for Hadsel. Melbu på den andre siden ble et samfunn preget av primær – og sekundærnæringene konsentrert rundt filetfabrikken og trålerne som forsynte den. Den totale

¹⁶⁴ Skar 1976: 18, 65-66; Rinde 2015: 260-262

¹⁶⁵ Hovland m.fl. 2000: 219

¹⁶⁶ Skar 1976: 23

¹⁶⁷ Skar 1976:21, 36, 66, 77; Hovland m.fl. 2000: 217

¹⁶⁸ Skar 1976:34, 75-76; Hovland m.fl. 2000: 322

¹⁶⁹ Skar 1976:34, 76; Hovland m.fl. 2000: 214

sysselsetningen på Melbu gikk ned fra 681 i 1950 til 565 i 1960, mens sysselsettingen på Stokmarknes økte kraftig i samme periode. Det er derfor liten tvil om at Melbu i denne perioden var i en nedgangsperiode og ble «lillebror» i Hadsel med tanke på næringslivet.¹⁷⁰

3.2 Idretten

Melbu på 1950-tallet var et sted som ikke hadde utviklet seg i størrelse siden storhetstiden på 1910-tallet. Til og med hurtigruta sluttet å stoppe på Melbu, og dette var et signal om at Melbu var nede i en bølgedal.¹⁷¹ Det var imidlertid mye mindre arbeidsledighet og bedre økonomi etter krigen enn det hadde vært under de harde 1930-årene. Det så uansett ikke spesielt lyst ut for Melbu som tettsted. MIL ble derfor en viktig arena for å styrke den lokale tilhørigheten og selvhevdelsen. Idrettsklubben opplevde i denne tiden en gullalder med tanke på resultater og prestasjoner.¹⁷²

3.2.1 Under okkupasjon

Under okkupasjonstiden i Norge var det idrettsstreik fra november 1940 til i mai 1945. Idrett ble drevet også under krigen, men i mye mindre grad enn tidligere. Konkurransene som ble arrangert var i lokal utstrekning og ble forsøkt holdt hemmelig for tyskerne. Streiken ble svært effektiv og okkupasjonstiden viste at et samarbeid mellom forbundene AIF og NLI var mulig. Grunnen til dette samarbeidet hadde nok mye med målet om å stå samlet mot den nye fienden, nazistene. Faktisk var forbundene enige om sammenslåing allerede høsten 1940, men avtalen ble imidlertid ikke underskrevet før i februar 1946 på grunn av vanskeligheter med å innkalle til landsmøte i krigstid. Det nye forbundet ble kalt Norges idrettsforbund (NIF) og med det var norsk idrett samlet.¹⁷³ På lokalt nivå er det vanskelig å si noe nøyaktig om når og hvordan arbeiderklubben og MIL slo seg sammen, men da krigen var slutt fantes det bare en klubb, og det var Melbo Idrettslag. De gamle stridighetene mellom klasser var mindre skarpe, og idrett ble et verktøy til integrasjon mellom klassene. Under NNM i friidrett på Melbu i 1946 finner jeg blant annet Einar Ingebrigtsen og Arnold Reinholdtsen som dommere og medarrangører i MIL, disse var tidligere svært aktiv i arbeideridretten på Melbu. Arnold Reinholdtsen ble året etter valgt til formann i MIL, og det er derfor tydelig at MIL nå er den eneste klubben på Melbu¹⁷⁴

¹⁷⁰ Skar 1976: 78

¹⁷¹ Iversen L. «Melbu sentrum 1950» i *Melbuposten Nr.1 2006*

¹⁷² Hovland m.fl. 2000: 240, 255; Haug. P.E «En hyllest til MIL» i *Melbuposten Nr.2 1993*

¹⁷³ Martinussen 2004: 101; Olstad og Tønnesson 1987: 322-324

¹⁷⁴ Liste over formenn i MILs arkiv; Redaksjonen «Det 15.Nordnorske mesterskap i friidrett på Melbu 3. og 4. aug. 1946» i *Melbuposten Nr.2 2006*

3.2.2 Fotballens storhetstid

Spillerne som var på MILs A-lag i fotball etter krigen var stort sett de samme guttene som hadde vunnet kretsmeesterskap i juniorklassen før krigen. Krigen hadde ødelagt for mye av treningen for disse spillerne, men de hadde holdt sammen gjennom krigen og trent i det stille. Melbo ILs første kamp etter krigen var allerede 8. juli 1945 på Melbu, mot Kabelvåg IL. Den endte med en 4-2 seier. Dette var en av 8 kamper i 1945, der en av kampene var mellom sammensatte lag fra Vesterålen og Lofoten. Her stilte MIL med 5 spillere, mens resten var fra Andenes. Vesterålen slo Lofoten 7-3.¹⁷⁵ MIL slo både Harstad IL, Mjølner og Svolvær de første årene etter freden og etablerte seg som et av de beste lagene i Nord-Norge. De spilte jevnt med lag fra både Narvik og Harstad, og de slo blant annet Mjølner i 1949 i Narvik. Fra 1945 til 1949 var det Narvik med Nor og Mjølner som dominerte i Nord-Norge og tok NNM-gullene, og derfor var dette et svært godt resultat.¹⁷⁶ MIL tok kretsmeesterskapet i Lofoten og Vesterålen i 1947 eller 1948, men det er ikke helt sikkert hvilket år.¹⁷⁷ Siden MIL ble regnet som et av de to beste lagene i kretsen vil jeg tro at de vant kretsserien flere ganger utover 1940- og 1950-tallet, men dette har jeg ikke funnet kilder på. Den spilleren som utmerket seg i størst grad på slutten av 1940-tallet på MIL var en mann ved navn Yngvar Bruun Svendsen. Han var 6 til 15 juli 1949 på treningsamling med landsdelslaget for Nord-Norge. Han fikk ingen kamper for landsdelslaget, men med tanke på at det bare ble spilt en landsdelskamp i året, må han ha vært regnet som en av de beste spillerne i Nord-Norge. Det var imidlertid ikke bare A-laget som utmerket seg. MIL hadde også et svært solid juniorlag som vant alle kretsmeesterskapene i perioden 1946-1951, med unntak av i 1949. Dette vitner om et høyt fotballnivå på Melbu de første årene etter krigen.¹⁷⁸ I 1946 meldte MIL på 3 lag med til sammen 50 spillere til seriespill.¹⁷⁹ I 1949 var tallet økt til 4 lag med 48 spillere over 17 år og 25 under 17 år. De fire lagene var gutte-, junior-, B- og A-lag. Dette forteller oss at fotball var svært utbredt på Melbu med mange deltakere.¹⁸⁰

Juniorene som vant klare mesterskap på slutten av 1940-tallet gikk etter hvert over til A-lagsfotball og fortsatte å dominere i Lofoten og Vesterålen fotballkrets, med Svolvær som eneste reelle trussel. Det er blitt sagt at nøkkelen til Melbo ILs solide resultater var at de spilte kontringsfotball, og dette lenge før begrepet var blitt oppfunnet. Et nytt aspekt ved MILs aktiviteter på 1950-tallet var at

¹⁷⁵ Iversen Ø. «Rene fyrverkeriet! – Da Vesterålen slo Lofoten» i *Melbuposten* Nr.3 1990

¹⁷⁶ Hansen 2015: 82-85

¹⁷⁷ Iversen L. «Fra fotballens storhetstid på Melbo» i *Melbuposten* Nr. 2 2007

¹⁷⁸ Iversen Ø. «Da „Kvikk“, „Rapp“ og „Lyn“-guttene tok hjem seieren» i *Melbuposten* Nr.2 1994;

Hagerup K. «Oppvekst på Melbo – del 4» i *Melbuposten* Nr. 2 år 2002; Halvorsen og Eriksen 1947:143; Rapport om treningsleiren i Bardufoss for aktuelle spillere til landsdelslaget, i MILs arkiv

¹⁷⁹ Brev til Lofoten og Vesterålen Fotballkrets 11.7 1946 i MILs arkiv

¹⁸⁰ Brev til NFF 28.4 1949 i MILs arkiv

klubben hadde kontakt med lag fra Sverige. I 1951 og 1960 dro MIL til Sverige, mens svenske lag kom tilbake på besøk til Melbu, for eksempel i 1954 da Morø-Bergsby fra Skellefteå og Ersnäs fra Luleå kom på besøk til Melbu med en ukes mellomrom. Laget fra Skellefteå ble slått hele 8-2, mens mot Ersnäs ble det 5-2 tap. På MILs tune i 1960 møttes igjen lagene fra Melbu og Skellefteå i en svært målrik kamp som endte hele 7-7!¹⁸¹

Fotballen i nord var enda på 1940- og 1950-tallet utenfor den nasjonale fotballfamilien. Kontakten mellom fotballen nord og sør i landet handlet i stor grad om at Sør-Norge skulle skape interesse og lære bort fotball til nordnorske lag. Dette skjedde gjennom prapagandaturer der sørnorske lag dro til Nord-Norge, men også ved å sende trenere til nordnorske lag i kortere perioder.¹⁸² Til Melbu kom det i 1947 en mann fra Lyn som het Odd Hoel og trente fotballaget. Per Hansen fra Skeid var på Melbu i rundt 6 uker i 1951. Også en Ragnar Pedersen fra NFF og Eric Carlzen fra Sverige var innom Melbu som trenere på 1950-tallet.¹⁸³ I 1956 kom Lillestrøm på besøk, mens i 1958 var det Fredrikstad, og i 1960 kom Sarpsborg. Kampen mot Fredrikstad endte med 11-1 til gjestene. Fredrikstadspillerne husket likevel denne kampen, og ikke minst stedet svært godt. Dette kom av at spillerne ble innkvartert privat på Melbu, og dette var de ikke vant til. Det ble en opplevelse for FFK-spillerne og det skapte bånd til stedet og folkene de bodde hos.¹⁸⁴ Kampen mot Sarpsborg endte med en oppsiktsvekkende 2-1 seier til MIL. Selv om laget til Sarpsborg var noe svekket av juniorspillere, var det landslagsspillere med å tape mot MIL. Også etter dette besøket fikk MIL skryt for det utenomsporslige. Sarpingene likte godt å fiske i Hadsselfjorden og koste seg på Melbu under oppholdet.¹⁸⁵ Det ble også spilt pokalkamper mot Bodø/Glimt og Harstad IL i perioden, med både tap og seiere.¹⁸⁶ Den senere Norgeskjente Harald «Dutte» Berg spilte sin første kamp for Bodø/Glimt i en guttekamp som 16 åring mot MIL i 1958 i forbindelse med disse pokalkampene, da Bodø/Glimt også tok med seg guttelaget sitt.¹⁸⁷

På 1950-tallet dominerte Harstad IL stort, med «Tæt» Bendiksen som lagets viktigste spiller. Fra 1953 til 1960 kom laget til finalen i NNM hvert eneste år. De var så gode at det ble sagt at de kunne hevde seg godt i en sørnorsk serie, og at noen av spillerne var gode nok for landslaget.¹⁸⁸ MILs

¹⁸¹ Iversen Ø. «Melbo I.L mot svenskene» i *Melbuposten Nr. 2 1988*; Iversen Ø. «Fotball 1960 – Med MIL på Sverigetur» i *Melbuposten Nr.4 2000*

¹⁸² Goksøy og Olstad 2002: 68; Hansen 2015: 118-121; Pedersen 2013: 24

¹⁸³ Iversen Ø. «Fotballminner fra 1951» i *Melbuposten Nr. 1 år 1999*; Iversen Ø. «Melbo I.L mot svenskene» i *Melbuposten Nr. 2 1988*

¹⁸⁴ Iversen L. «Fotballminner utenfor banen» i *Melbuposten Nr.4 år 2010*

¹⁸⁵ Iversen Ø. «Fotball 1960» i *Melbuposten Nr. 3 2000*

¹⁸⁶ Aronsen J.T «Melbo IL – Sarpsborg FK 2-1» i *Melbuposten Nr. 2 2010*; Hovland m.fl. 2000: 590-591

¹⁸⁷ Intervju med Stein Magnussen, Lasse Iversen og Jens Thomas Aronsen 13.1.2016

¹⁸⁸ Hansen 2015: 110-113, 138-141

resultater i NNM vitner om et lag som ofte vinner første runde, men så lider av å møte meget gode lag som nettopp Harstad IL eller Bodø/Glimt i andre runde. Dette skjedde i både 1949, 1950, 1951, 1954 og 1955. Årene 1954 og 1955 var spesielle da Melbo IL møtte Harstad IL begge årene, og Harstad IL endte opp som vinner av hele NNM ved begge anledningene. I 1954 spilte MIL borte mot Harstad IL og tapte 4-1, noe som vitner om at MIL kunne spille relativt jevnt med de aller beste lagene i Nord-Norge. 1957 var et meget godt år for MIL i NNM. Da kom klubben helt til kvartfinalen, etter først å ha slått ut Stokmarknes 5-3 i første runde. I andre runde ble det returkamp mot Lia/Brage etter et uavgjortresultat på Melbu. Returkampen vant MIL 1-2 på bortebane. I kvartfinalen ble Nor/Narvik for sterk og vant 4-1. Etter dette høydepunktet kom ikke MIL forbi første runde i NNM¹⁸⁹ noensinne igjen, med unntak av i 1959 da Harstad Sportsklubb¹⁹⁰ ble slått 6-3.¹⁹¹

Etter 1960 ser det ut til at det begynte det å gå dårligere for A-laget til MIL. I en årsberetning fra 1963 stod det at noen talenter var kommet opp fra juniorlaget, men at «de gamle fortsatt var eldst». Dette tolker jeg som at rekrutteringen til A-laget ikke var god nok.¹⁹² Grunnen til dette kan ha vært flere ting, men at samfunnsmessige årsaker spiller inn er det liten tvil om. Laget som spilte på starten og slutten av 1950-tallet var stort sett de samme spillerne, og de begynte å dra på årene. Det var behov for nye ungdommer til å ta over tradisjonene. Da dette ikke skjedde i stor nok grad var det på grunn av at for mange talentfulle ungdommer flyttet fra Melbu for å finne seg arbeid. Noen ble igjen, men det var rett og slett ikke mange nok til å erstatte det laget som hadde herjet på 1950-tallet.¹⁹³

3.2.3 Barne- og ungdomsfotball

Barne- og ungdomsfotballen på Melbu på 1940- og 1950- tallet var i stor grad konsentrert rundt et område midt i Melbu sentrum. Dette området ble kalt både «Branntomta» og «Angela Stadion». Her fikk alle som ville, være med å spille fotball dagen lang. Man kan sammenligne det med dagens fotballbinger som finnes rundt omkring i landet. Området var akkurat passe stort for små barnefotballer, og her kunne man utvikle fotballferdighetene. Dette området betydde mye for ungene, og mange av spillerne som kom på A-laget til MIL gjennom 1940- og 1950-tallet hadde et nært

¹⁸⁹ NNM varte fram til 1969

¹⁹⁰ Merk: annen klubb enn Harstad IL

¹⁹¹ Hansen 2015: 552-561

¹⁹² Årsberetning fra 1963 i MILs arkiv

¹⁹³ Haug, P.E «En hyllest til MIL» i *Melbuposten Nr.2 1993*; Iversen Ø. «En kveldstund med Radio Melbu» i *Melbuposten Nr.2 1984*

forhold til «Branntomta». Her var det lokale regler, slik som «tre-corner-straffe». Det ble også delt inn lag ut ifra hvor man bodde. Det ble ofte kamper mellom «indra» og «ytra» som ble delt inn øst og vest for Chr. Frederiksens gate. Inndelingen kunne også være Gulstad, Melbuskogen, Sentrum og Haug. I starten var dette uorganisert barnelek, men allerede i 1946 ble guttelaget «Lyn» og småguttelaget «Rapp» opprettet i MIL. Det ble spilt interne møter mellom lagene i starten, men etter hvert fikk de møte både Stokmarknes og Svolvær sine respektive lag. Før en småguttekamp mot Svolvær lovet den senere Norgeskjente Lars Andreas Larsen at alle skulle få ei brus hver om de vant kampen. Kampen ble vunnet, og barna sprang alt de maktet for å hente premien sin. En egen gutteserie kom i 1948, og MIL vant hele serien det første året. Dette ble ikke gjentatt før i 2008!¹⁹⁴ Dette viser at MIL var tidlig ute med organisert barneidrett.

3.2.4 Friidrett i etterkrigstiden

Under krigen var det mye ødeleggelse i Nord-Norge, og spesielt i Finnmark der store områder var brent ned. Da det ble spørsmål om hvem som skulle arrangere det første NNM i friidrett etter krigen gav både Bodø, Narvik og Tromsø beskjed om at de ikke var interessert. Til tross for at MIL var et lite idrettslag på et lite sted, var stedet uberørt av ødeleggelsene fra krigen og tok dermed på seg oppgaven å arrangere NNM i 1946. Idrettslaget hadde erfaring med å arrangere stevner, og ikke minst var de villige til å ta på seg oppgaven. Dette var første gang en idrettsklubb fra Lofoten og Vesterålen friidrettskrets tok på seg et arrangement av denne størrelsen. MIL hadde også en av landsdelens beste idrettsmenn i Olaf Olsen, og ønsket om å se han lykkes på hjemmebane må ha motivert stort.¹⁹⁵ Olsen hadde utmerket seg også før krigen med bronse i tresteg i NM i 1938. Dessuten hadde han i tillegg Nordnorske rekorder i både kule, diskos og tresteg. Etter mye forberedelser var MIL klar til å ta imot de rundt 100 utøverne 3. og 4 august 1946. Det var utøvere fra blant annet Berlevåg, Bodø og Fauske. Det var det største friidrettsarrangementet i Nord-Norge noensinne. Den store interessen hadde med stor sannsynlighet sammenheng med samlingen av arbeideridretten og borgeridretten i et forbund, og gleden av idrett etter idrettsstreiken som var under krigen. Olaf Olsen ble den store utøveren i mesterskapet da han tok gull i lengde, diskos, kule og tresteg.¹⁹⁶ Dette alene holdt nesten til at MIL vant det såkalte silkebanneret¹⁹⁷, men Sortland IL vant dette til slutt. Det samlet seg 500 tilskuere den første dagen, og hele 1000 den andre. Hele arrangementet ble oppfattet som svært vellykket med god organisering av arrangørene og godt vær

¹⁹⁴ Iversen Ø. «Da „Kvikk“, „Rapp“ og „Lyn“-guttene tok hjem seieren» i *Melbuposten Nr.2 1994*; Intervju med Bård Fjellheim 15.1.2016

¹⁹⁵ Aronsen J.T. «Leserinnlegg om NNM i 1946» i *Melbuposten Nr. 3 2006*

¹⁹⁶ Lengde: 6,56 Diskos: 41,80 Kule: 13,85 Tresteg: 13,71

¹⁹⁷ Utmerkelse til det beste laget under mesterskapet

begge dagene.¹⁹⁸

Den neste som utmerket seg og tok over friidrettstradisjonene til MIL var Brynjulf Oshaug. Han var et multitalent som behersket mange øvelser og teknikker. I den første fotballkampen etter krigen mot Kabelvåg scoret han tre mål. Han ble faktisk toppscorer for fotballaget i 1946 da han fortsatt bare var juniorspiller. Han spilte alle kampene og var med sin hurtighet utvilsomt et stort talent. Etter denne ene sesongen gav han seg med fotball. Han deltok vinteren 1946 på hopprenn der han også utmerket seg og vant mange renn, der også som junior.¹⁹⁹ Det viste seg at Oshaug også hadde talent i ulike kasteøvelser. Med sin allsidighet i både hopp, løp og kast ble friidrett og 5-kamp et naturlig valg og han begynte treningsarbeidet i 1946. Han fikk raskt framgang og i 1952 og 1953 deltok han faktisk i NM. Dette ble gjort mulig etter innsamlingsaksjon på Melbu i regi av MIL. Deltakelsen resulterte i sølvmedaljer begge årene.²⁰⁰ I 1952 var Oshaugs første deltakelse i NM, og han ble mesterskapets store overraskelse da han kom rett bak storfavoritt Odd Eriksen som hadde vunnet året før.²⁰¹ Etter deltakelsen i NM i 1953 annonserte Oshaug at dette var hans siste NM-deltakelse fordi det var for dyrt for ham og idrettslaget å kunne delta flere år. Han fortsatte å dominere i Nord-Norge, og under NNM i Tromsø samme år tok han gull i lengde, tresteg og 400 meter. Han ble også tatt ut til landsdelslaget i friidrett mot Nord-Sverige og Nord-Finland. I følge mine kilder deltok han på disse arrangementene i 1954 og 1957. Mest sannsynlig deltok han enda flere år. Brynjulf Oshaug var ikke bare et kjent navn i MIL, men også i turnforeningen på Melbu der han selv var aktiv og satt som leder en periode.²⁰²

I et intervju med Melbuposten fortalte Brynjulf at han var nokså alene i treningsarbeidet sitt. Men det var andre som også holdt på med friidrett på Melbu selv om miljøet var mye mindre enn fotballmiljøet.²⁰³ Jeg har i arkivet til MIL funnet ut at friidrettsgruppen var med i både terrengløp, kretsmesterskap i friidrett og andre løpestevner rundt omkring i regionen. På et kretsmesterskap på Sortland i 1946 meldte MIL på 4 utøvere. Tallet hadde økt betraktelig i 1948 da 21 utøvere ble registrert til et stevne i Bø. I 1949 finner jeg en oversikt som forteller med at MIL hadde 20 menn og 9 kvinner over 17 år registrert i friidrettsgruppen. Av deltakerne under 17 år, var det 8 gutter og 7

¹⁹⁸ Iversen L. «Friidrett og storhetstid i Melbo IL» i *Melbuposten Nr.2 2006*; Redaksjonen. «Det 15. nord-norske mesterskap i friidrett» i *Melbuposten Nr.3 2006*; Iversen L. «Fra NNM i friidrett 1946 - del 3» i *Melbuposten Nr.4 2006*

¹⁹⁹ Iversen Ø. «En glad gutt fra Sulis» i *Melbuposten Nr.4 1986*

²⁰⁰ <https://www.friidrett.no/globalassets/aktivitet/statistikk/norske-mesterskap/www.friidrett.no-mpen.htm>

²⁰¹ Redaksjon. «Da Brynjulf Oshaug debuterte i NM i friidrett i Stavanger 1952» i *Melbuposten Nr. 3 2007*; Iversen Ø. «Brynjulf Oshaug – et forbilde» i *Melbuposten Nr.3 2007*

²⁰² Iversen L. «Brynjulf Oshaug til NM i Halden 1953 – «Det blir min siste deltakelse. Det er håpløst for oss nordfra»» i *Melbuposten Nr.4 2007*

²⁰³ Iversen Ø. og Iversen L. «På hjemmebane med Brynjulf Oshaug» i *Melbuposten Nr.4 2007*

jenter. Dette forteller oss at barn også hadde fått innpass i friidretten. Denne økningen i friidrettsgruppen kan kanskje forklares med at interessen for idretten steg etter at MIL arrangerte NNM i 1946. Jeg har ikke funnet kilder som kan fortelle mer om utviklingen utover 1950-tallet.²⁰⁴

3.2.5 Skisporten

Det ser ut til at skisporten ikke hadde så veldig mange utøvere og slet veldig med rekrutteringen gjennom hele perioden. Dette kan ha med å gjøre at de andre idrettene, og da fotball spesielt, var så populære at det rett og slett ikke var «plass» til flere store idretter på et så lite sted som Melbu. På et distriktsrenn i Svolvær i 1948 meldte MIL på 6 i langrenn, 1 i kombinert og 4 i hopp. Det kan hende at det fantes mange flere medlemmer av MILs skigruppe som ikke satset seriøst, men dette har jeg ikke funnet noe om. På tross av en liten gruppe med seriøs satsning på ski utmerket MIL seg ved å vinne kretsstafetten 3 år på rad fra 1948-1950. Dette var etter at Harald Hagen hadde flyttet til Melbu med kona i 1947, og dette var en stor vitaminsprøyting i skimiljøet på Melbu. Hagen kom fra Sulitjelma som var kjent for sitt gode skimiljø og var en meget dyktig skiløper. Hagen ble kretsmester på 17 kilometeren i 1949 og 1950 mens han var i MIL. I 1950 flyttet Hagen fra Melbu til Mo i Rana til sikker jobb i Jernverket. De andre i skimiljøet på Melbu i denne tiden var blant annet Arnold Reinholdtsen og flere blad Pettersen og Hultgren. Det ser ut til at skimiljøet på Melbu ble svekket etter Hagens flytting og gikk ned i en bølgedal.²⁰⁵ Ikke før i 1959 kommer det igjen fram utøvere som utmerker seg for MIL. Dette var Johan og Lars Klæboe fra Lekang som gikk langrenn i seniorklassen.²⁰⁶

I 1955 arrangerte Arnold Reinholdtsen og Bjarne Selnes barneskirenn for ungene sine. Dette ble en suksess, og naboungene ville også være med. Etter få år hadde dette rennet spredt seg til barn over hele Melbu og hele 153 deltakere hadde meldt seg på rennet. Da fant fedrene ut at det var naturlig at MIL tok over arrangementen av dette populære rennet. Det ble en tradisjon som holdt i veldig mange år.²⁰⁷ Dette er nok et bevis på at barneidretten på Melbu blomstret på 1950-tallet.

Parallelt med barneskirennenes utvidelse går MIL aktivt ut for å øke rekrutteringen til skisporten. I et avisoppslag fra Vesteraalens Avis 10. januar 1956 var overskriften «Melbo Idrettslag vil få skisporten opp igjen!». I samme artikkel stod det at det bare var 6 utøvere fra Melbo IL som drev

²⁰⁴ Diverse korrespondanser i MILs arkiv

²⁰⁵ Iversen Ø. «En glad gutt fra Sulis» i *Melbuposten Nr.4 1986*; Diverse i MILs arkiv

²⁰⁶ Sørliie, S. «Et tilbakeblikk på skiidretten» i *Melbuposten Nr.1 2013*; Sørliie S. «Skiskyting på 1970-tallet» i *Melbuposten Nr.1 2014*

²⁰⁷ Redaksjonen. «Eventyret om Barneskirennene» i *Melbuposten Nr.1 1984*

med ski. Denne satsningen, sammen med den økende interessen for barneskirennene, gav resultater. Tidlig på 1960-tall fikk skisporten en renessanse med flere nye gutter og jenter som trente ski. Langrenn ble spesielt populært, men også skiskyting var vanlig.²⁰⁸

Andre vinteraktiviteter vekket også stor interesse på Melbu i denne perioden. Ørjan Iversen skriver i Melbuposten at bandy var blitt drevet med på Melbu siden tidlig 1940-tall, selv om det ikke var i organisert form. I 1953 kom Finn Larsen til Melbu som hadde stor interesse for bandyen. Siden bandy ikke var ukjent for folk på Melbu begynte et lag å ta form. 30. januar 1955 ble Melboguttene invitert til kamp i Harstad. Bandyen var ikke organisert under MIL, men guttene stilte i MILs klubbgensere og de representerte derfor i praksis Melbu og MIL. Guttene tapte klart 7-3 mot Harstad og det ble med denne ene kampen.²⁰⁹ Hvorfor bandy ikke slo bedre an enn som så er vanskelig å si noe om, men kanskje av samme grunn som skisporten slet?

3.3 Idrettsanlegg

Grusbanen på Melbu var i dårlig stand etter andre verdenskrig. MIL satte derfor i gang vedlikeholdsarbeid og fikk fort banen i relativt god stand. Dette gjorde de ved kronerulling i lokalsamfunnet fordi de trengte penger til å kjøpe grus til å legge på banen. MIL argumenterte med at en god idrettsbane var viktig for ungdommen slik at de hadde et sted å drive idrett, og derfor var dette et viktig tiltak for hele stedet. Det kom inn penger fra både privatpersoner og bedrifter. På denne måten fikk MIL kjøpt inn grus, og fikk banen i stand i løpet av 1945 og deler av 1946. Banen stod klar til NNM i friidrett i august 1946.²¹⁰ Det er viktig å huske på at i løpet av hele tidsperioden jeg tar for meg, så ble banen brukt av både fotballspillere, friidrettsmenn og barn som idrettsplass. Derfor var det hele tiden en kontinuerlig prosess med å fylle på grus slik at banen var så god som mulig. Etter krigen var det imidlertid ekstra stort behov.

En viktig del av anleggsutviklingen i Norge kom i forbindelse med at tipping på idrett ble introdusert i 1948. Overskuddet av dette skulle bli delt ut av Statens idrettskontor, og fra 1950 Statens ungdoms- og idrettskontor (STUI). Disse pengene ble i stor grad brukt til bygging av anlegg, ofte kombinerte fotball- og friidrettsbaner. Derfor var tippingen en viktig faktor for etterkrigstidens raske idrettsanleggsutbygging i Norge. STUI delte imidlertid ikke ut penger til hvilket som helst prosjekt. Idrettslagene måtte stille med et visst antall dugnadstimer og en finansieringsplan måtte bli

²⁰⁸ Sørliie, S. «Et tilbakeblikk på skiidretten» i *Melbuposten Nr.1 2013*; Sørliie S. «Skiskyting på 1970-tallet» i *Melbuposten Nr.1 2014*

²⁰⁹ Ø. Iversen «Bandy anno 1955» i *Melbuposten Nr.1 1995*

²¹⁰ Innsamlingsark til grusbanen fra 1945 i MILs arkiv

sendt inn med søknaden.²¹¹

Melbo idrettslag søkte 29. november 1949 til Statens idrettskontor om midler til utvidelse av banen. MIL ville ha en fotballbane som hadde godkjente internasjonale mål. I søknaden ble det blant annet argumentert for at banen var nødvendig, og den ville bli brukt som uteområde for den nye yrkesskolen og sentralskolen som var planlagt rett i nærheten. Klubben fikk støtte hos idrettskontoret og kom på prioriteringslisten. Det ble opprettet egen banekomite som 12. januar 1950 bestod av Bjarne H. Selnes som formann, Jacob Olsen som nestformann, Yngvar Bruun Svendsen var sekretær mens Einar Kristoffersen og Chr. Irgens var de øvrige medlemmene.²¹² Dette vitner om samarbeid innad i klubben på tvers av alder, idretter og klasser. For at klubben skulle få en bane godkjent med internasjonale mål, trengte de for det første å kjøpe banen de tidligere hadde leid. For det andre trengte de en tilleggstomt for å utvide banen, siden den ikke var stor nok i utgangspunktet. Pengene klubben hadde fått av Statens idrettskontor var øremerket utbedring av baner og ikke kjøp av grunn. Vi vet fra kontrakten med Christian Frederiksen i 1921 at klubben når som helst kunne kjøpe ut banen for 5000 kroner.²¹³ MIL var derfor helt avhengig av støtte hos kommunen for å kunne kjøpe banen og tilleggstomten. En detaljert søknad ble sendt inn 22. november 1951 til kommunen om 12.000 kroner i støtte til kjøp av både banen og tomten. I søknaden stod det blant annet at 1. byggetrinn ble anslått til å ta 7 år og omhandlet selve banen, og det var dette pengene de søkte om skulle brukes til. Hva andre byggetrinn bestod av er usikkert, men ut ifra hva jeg leser var det snakk om området rundt, slik som garderobeanlegg o.l.²¹⁴

Det ser ut til at klubben fikk støtte hos kommunen. Kort tid etter, 15. april 1952, inngikk idrettsklubben en avtale med Edith Frederiksen, kona til Gunnar Frederiksen, om kjøp av den ekstra tomten de trengte. 1500 kroner skulle betales umiddelbart, pluss minimum 1000 kroner hvert år til tomten var nedbetalt. Til sammen skulle tomten koste 17.500 kr.²¹⁵ MIL fortsatte arbeidet med banen, og det var spesielt tilleggstomten som krevde arbeid. Arbeidet gikk ikke så fort som banekomiteen hadde håpet og 50-årsjubileet i 1965 ble den nye målsetningen.²¹⁶ Det ser ut til at banen ble ferdig innen 1965. Klubben begynte i alle fall å diskutere hvor man skulle legge en eventuell ny gressbane da. Jeg vil tro at idrettslaget ikke ville begynt med nye planer med mindre de

²¹¹ Goksøy 2010: 131-133; Goksøy og Olstad 2002: 197-198

²¹² Brev Statens idrettskontor 29. nov 1949 i MILs arkiv; Brev til Hadsel kommune om støtte 12. 1 1950 i MILs arkiv

²¹³ Utskrift av sorenskriverens pantebok fra 1921 i MILs arkiv

²¹⁴ Brev til Hadsel kommunale Idrettsutvalg 22. nov. 1951 i MILs arkiv

²¹⁵ Brev fra Edith Frederiksen 15.4 1952 i MILs arkiv; Brev til Hadsel komm. Ungdoms- og Idrettsutvalg 21.5 1965 i MILs Arkiv

²¹⁶ Årsberetning 1953 banekomite i MILs arkiv

i det minste var i nærheten av ferdig med grusbanen.²¹⁷ Da banen stod klar var det til og med lys rundt banen, og nok en gang var banen en av de bedre i kretsen.²¹⁸

3.4 Hvem var utøverne?

Etterkrigstiden var både sentralt og lokalt dominert av Arbeiderpartiet, og det var opptatt av en sunn folkehelse gjennom idretten.²¹⁹ For at den skulle nå alle, måtte den være allsidig og tilgjengelig. Man var enige på sentralt hold at idrett var til for helsebringende effekter og en sunn oppvekst for ungdom, noe som bygget på det tidligere AIF sine hovedverdier.²²⁰ I etterkrigstiden drev både arbeidere og akademikere med idrett. Det var blitt en samlet idrett der alle kunne være med. I det nasjonale bildet var det i hovedsak den voksne mannen som dyrket idretten, men idretten ble i større grad enn før en arena for hele familien der foreldre i større grad involverte seg som administratorer, trenere og dugnadsfolk.²²¹ På Melbu ser det imidlertid ut til at aktiviteten i barne- og kvinneidretten blomstret på 1940- og 1950-tallet. Fotball var aktivitet nummer en i Norge. I neste gruppe kom blant annet ski og friidrett, som begge ble drevet med på Melbu. Under 1950- og 1960-årene fikk idrett større plass i avisene, og man ansatte egne sportsjournalister.²²² Norge på 1950-tallet var et land med en økende industri og dette kunne man enkelt kombinere med idrett på grunn av fast arbeidstid og fritid. Fredrikstad og Sarpsborg fikk miljø der de samme folkene jobbet i industri og spilte på fotballagene. Et slik miljø vokste også fram på Melbu der mange av arbeiderne på fileten spilte på MILs fotballag. Ski var lettere å kombinere med gårds- og fiskeryrket på grunn av uforutsigbare arbeidsdager. Dette viste seg gjeldene også på Melbu.²²³

Det ser ikke ut til at det var noe klasseskille i Melbo idrettslag i denne perioden. I den første lagoppstillingen i fotball jeg har tilgang til finner jeg blant annet navn som Roar Frederiksen, som var barnebarnet til Christian Frederiksen, og John Celius, som arbeidet på filetfabrikken. Med dannelsen av NIF ble klassesillet i idretten borte. Dette bekrefter også de jeg har intervjuet.²²⁴

I arkivet til MIL har jeg funnet kilder som forteller meg noe om medlemsmassen i klubben. Til sammen ser det ut til at MIL hadde hele 128 aktive utøvere rundt 1949. Fordelingen var 73 utøvere i

²¹⁷ Brev til Hadsel komm. Ungdoms- og Idrettsutvalg 21.5 1965 i MILs Arkiv

²¹⁸ Hadsel S. «Det var en gang – Idrettsbanen» i *Melbuposten Nr.2 1985*

²¹⁹ Hovland m.fl. 2000: 127

²²⁰ Goksøy 2010: 131

²²¹ Goksøy 2010:124-127, 140; Olstad og Tønnesson 1986: 230; Winge 1996:8-9

²²² Olstad og Tønnesson 1986:144

²²³ Goksøy 2010: 138-139; Rinde 2015: 271

²²⁴ Iversen Ø. «En kveldstund med Radio Melbu» i *Melbuposten Nr.2 1984*; Intervju Stein Magnussen, Lasse Iversen og Jens Thomas Aronsen 13.1.2016

fotball, 44 i friidrett og bare 11 på ski. Jeg har også funnet spor av at MIL bestilte inn hele 225 medlemsbøker i 1948. Dette kan bety at det faktisk var rundt 200 medlemmer i MIL på denne tiden. Det er heller ikke usannsynlig om vi regner med at det fantes utøvere som ikke var aktive i konkurranser og som derfor ikke ble meldt inn av klubben.²²⁵ Befolkningstallet på Melbu og omegn var rundt 1600 i 1950.²²⁶ Det vil si at rundt 10% av befolkningen aktivt drev med idrett og var innmeldt i MIL. Med så mange aktive medlemmer forstår jeg godt at interessen for klubben var så høy. Det er også interessant å se at så mange brødrepar har spilt sammen på MILs fotballag. På den tidligere omtalte sverigeturen i 1960 var det hele 3 brødrepar med, disse parene var Celius, Guldberg og Iversen.²²⁷ Guldberg var for øvrig ofte representert med flere enn to spillere på MILs lag.

Barn var med i både friidrett, ski og fotball på Melbu gjennom hele 1940- og 1950-tallet, men fotball var den store idretten for både liten og stor. Opprettelsen av guttelaget «Lyn» og småguttelaget «Rapp» i 1946 vitner om at mange barn og ungdom var med på fotball rett etter krigen.²²⁸ Interessen for fotball ble sikkert ikke mindre da ferdighetsmerket for gutter mellom 12 og 16 år ble introdusert i 1953. Man kunne få både bronse-, sølv- og gullball avhengig av hvor gode ferdigheter man hadde. Lasse Iversen fra MIL var visstnok en av de første i Nord-Norge til å ta gullballen.²²⁹ Også barneskirennene som kom i gang i 1955 viser at mange barn drev med idrett i MIL.²³⁰ I følge Goksøyr var det først på slutten av 1960-tallet at barn strømmet til den organiserte idretten, men på Melbu ser det imidlertid ut til at denne utviklingen skjedde allerede på 1940- og 1950-tallet.²³¹

Kvinnens rolle i MIL hadde før krigen tilsynelatende ikke vært veldig stor. I 1941 kom det en kvinneavdeling, og det virker som om kvinner ble mer og mer vanlig i idretten på Melbu etter dette. Selv om damefotball ikke var vanlig, kunne det forekomme engangskamper til underholdning for publikum. Dette skjedde på Melbu 16. juni 1946 da det var kamp mellom to lag som bestod av jentene på filetfabrikken. Det ene laget het «Brosma» og det andre «Longa», og alt var stelt i stand for å samle inn penger til et samfunnshus. Det var visstnok stor interesse og mange som kom for å se på.²³² Selv om kvinner ikke ble akseptert på banen i regi av fotballen, var de likevel velkommen

²²⁵ Bestilling fra NIF 8.11 1948 i MILs arkiv; Diverse i MILs arkiv

²²⁶ Hovland m.fl. 2000: 210

²²⁷ Iversen Ø. «Fotball 1960 – Med MIL på Sverigetur» i *Melbuposten Nr.4 2000*

²²⁸ Iversen Ø. «Da „Kvikk“, „Rapp“ og „Lyn“-guttene tok hjem seieren» i *Melbuposten Nr.2 1994*

²²⁹ Aronsen J.T «Melbo IL – Sarpsborg FK 2-1» i *Melbuposten Nr. 2 2010*; Goksøyr og Olstad 2002: 206

²³⁰ Redaksjonen «Eventyret om Barneskirennet» i *Melbuposten Nr.1 1984*

²³¹ Goksøyr 2010: 140

²³² Goksøyr og Olstad 2002: 79-85; Rysst og Iversen Ø. ««Brosma» mot «Longa»» i *Melbuposten Nr.2 1998*

på samme bane da det var friidrett som skulle utøves. Innmeldingen fra 1949 viser at det var så mange som 16 kvinner og jenter som var med på friidrett.²³³ I skiidretten har jeg ikke funnet spor av jenter før i 1962.²³⁴ I følge Goksøyr var kvinner til stedet i idrettsklubbene, men mer på sidelinjen som «kaffekokere» og heiagjeng, støtteapparat og sekretærer.²³⁵ Om dette stemmer for MIL i denne perioden vet jeg ikke, men deltakelsen i friidrett forteller at det fantes kvinnelige utøvere på Melbu. Jeg har også funnet et bilde som forteller meg at en kvinne, Margot Nymo var med i styret til MIL i 1950. Den etter hvert så tradisjonsrike MIL-genseren ble for øvrig introdusert samme året.²³⁶

På Melbu i denne perioden var det veldig mange som la ned en stor innsats for MIL både som utøvere og administratorer. Siden fotball har en så sterk posisjon på stedet dukker alltid navnet John Celius opp når det blir snakk om gamle storheter. Han ble lagt merke til både på grunn av sin fysikk, sine knallharde skudd og sin utrolige målstatistikk. Om Celius var innenfor 30 meter fra mål, var det alltid mulighet for mål. Den første kampen jeg finner spor av John er fra 1946 da MIL spilte en kamp mot besetningen på krysseren Stord som var der i forbindelse med besøk av kong Haakon. Det ble 5-1 tap, men John scoret det første av sine mange mål. John Celius ble etter hvert et svært kjent navn i kretsen og ble en fryktet angrepsspiller. Også lederne i Fredrikstad og Sarpsborg la merke til dette talentet og mente han kunne klart seg godt i serien sørpå. Svenskene la også merke til han, og i en nord-svensk avis stod det følgende: «Melbos nr.9 John Celius tyckast att ha dynamit i sina skor». Et lag i Nord-Sverige skal visstnok ha tilbudt ham både jobb og hus for å komme å spille fotball, men John takket høflig nei, da det ikke lot seg gjøre å få med seg sin lagkamerat Leif Guldberg. Flere har gått så langt å kalt Celius for Nord-Norges beste spiller. Om dette var tilfelle synes jeg derfor det er svært merkelig at han ikke ble tatt ut til landsdelslaget. Dette kan bety at historien om Celius over årene har blitt svært overdrevet, og han rett og slett ikke var god nok for landsdelslaget. På den andre siden har jeg gjennom intervju med folk som spilte sammen med han og kjente han blitt fortalt at han hadde en sterk lokal tilhørighet og var en veldig forsiktig person. Dette kan forklare hvorfor han ikke ville dra til Sverige uten sin venn Leif. John jobbet på fileten i lang tid og kanskje dette også var en hindring? Kanskje praktiske forhold som fri fra arbeid eller økonomi generelt hindret han fra å dra? Det virker i alle fall rart at han ikke var med da han dominerte så til de grader. Han var imidlertid med på en interkretskamp mellom spillere fra Lofoten og Vesterålen mot spillere fra Salten. Der scoret John 6 av 7 mål for Lofoten og Vesterålen! Dette vil jeg tro kvalifiserte til i alle fall bli vurdert til et landsdelslag. Den siste forklaringen jeg

²³³ Diverse i MILs arkiv

²³⁴ Sørli S. «Et tilbakeblikk på skiidretten» i *Melbuposten Nr.1 2013*

²³⁵ Goksøyr 2010: 141

²³⁶ Iversen Ø. «Styret i MIL i 1950» i *Melbuposten Nr.1 2002*

kan komme på er at uttakskomiteen overså Lofoten og Vesterålen fotballkrets da det kom til uttaket av landsdelslaget. Denne mistanken blir forsterket om man ser at bare en spiller fra kretsen ble tatt ut til landsdelslaget gjennom hele 1940- og 1950-tallet, og han var bare reserve!²³⁷ Det siste sporet jeg finner av John Celius er fra 1968-sesongen da han spilte 6 kamper og scoret 5 mål.²³⁸ Men han spilte visstnok noen år til og han ble dermed i MIL i hele sin lange karriere. I løpet disse årene spilte han rundt 320 kamper for MIL og scoret hele 443 mål!²³⁹ John Celius inspirerte Melbufolket og ble et symbol på MIL med sin lojalitet og sterke prestasjoner.

3.5 Klubbens betydning i perioden

Etter freden i Norge og på Melbu 8. mai 1945 fikk idretten stor betydning. For det første var idrettsstreiken over og derfor må det ha vært en enorm glede å kunne drive idrett igjen. For det andre utmerket MIL seg og dette må ha skapt en enda større interesse, både blant utøvere og publikum. Det var også spesielt at MIL tok på seg NNM i friidrett i 1946, og dette vitner om stor interesse for idrett i lokalsamfunnet. Klubben hjalp til med å oppfylle de idrettslige målene til utøverne sine. De la for eksempel til rette for at gode utøvere kunne konkurrere i nasjonale konkurranser. Kronerullingen for Brynjulf Oshaug slik at han kunne konkurrere i NM i både 1952 og 1953 er et godt eksempel på dette.

Spesielt fotballen på Melbu hadde en klart funksjon med at den var med på å heve selvrespekten til befolkningen på Melbu. De kunne kanskje ikke konkurrere med Stokmarknes og andre steder på stedsutvikling og økonomi, men MIL kunne slå de i fotball. Fotballbragdene ble et symbol for lokal samhold og lokal styrke. MIL ble noe befolkningen kunne være stolt av og stille seg bak. Dette viste seg i publikumstallet på kampene der «hele» Melbu stilte opp. Alle lag av befolkningen var representert både på banen og blant publikum. MIL hadde det absolutt høyeste publikumstallet av alle foreningene på Melbu. Jeg har oversikt over publikumstallet på MIL-kampene i 1949-sesongen der det minste tallet jeg kommer over var 113 voksne og 30 barn i en juniorkamp mot Stokmarknes. Det høyeste tallet jeg kommer over var under en A-kamp mot rivalen Svolvær der hele 435 voksne og 104 barn kjøpte billett. Det ble skapt en ramme rundt kampene ved at det ble solgt pølser og is under kampene.²⁴⁰ Også utflytta Melbufolk ringte og engasjerte seg i hvordan det gikk med fotballaget. Det var rett og slett en enorm interesse blant publikum.²⁴¹

²³⁷ Hansen 2015: 562-567

²³⁸ Årsberetning 1968 fotballgruppen i MILs arkiv

²³⁹ Iversen Ø. «En kveldstund med Radio Melbu» i *Melbuposten Nr.2 1984*; Rødli E. «Fotballegenden John Celius» i *Melbuposten Nr. 2 2009*; Intervju Stein Magnussen, Lasse Iversen og Jens Thomas Aronsen 13.1.2016

²⁴⁰ Diverse i MILs arkiv

²⁴¹ Haug, P.E «En hyllest til MIL» i *Melbuposten Nr.2 1993*; Intervju med Bård Fjellheim 15.1.2016; Hompland 1984:

Klubben var viktig ikke bare ved å skape underholdning og glede gjennom idrett. MIL engasjerte seg også i folks privatliv. Under banearbeidet søkte klubben til Kommunal- og Arbeidsdepartement 7. mai 1952 om støtte til å kunne lønne den foreløpige arbeidsledige arbeidsstokken ved Statens Filetfabrikk på Melbu for arbeid på idrettsbanen. Det kommer fram at dette hadde de gjort tidligere år i perioden oktober-desember siden råstoffmangelen var størst da. Uten støtten fra STUI, var ikke dette mulig og derfor søkte de til Arbeidsdepartementet.²⁴² Dette påvirket privatlivet til folk både økonomisk, men også psykisk ved at de følte seg nyttig for samfunnet. Klubben skapte også samarbeid på tvers av privat og offentlig sektor. Jeg har funnet et brev der MIL takker den nye yrkesskolen på Melbu for arbeidet de utførte på baneanlegget høsten i forveien. Til gjengjeld skulle yrkesskolen få leie banen gratis i fremtiden.²⁴³ Dette vitner om et samarbeid mellom yrkesskolen og idrettslaget der begge ser nytten av baneanlegget.

Klubben hadde den funksjon at den skapte et tettere lokalsamfunn. MIL integrerte områdene rundt Melbu gjennom idretten. Det er viktig å huske på at slike småsteder hadde sine egne identiteter og man at identifiserte seg som Haugværing i mye større grad enn man gjør i dag. Dermed var klubben en viktig faktor for å integrere alle til å ha en felles identitet. Ungene som bodde utfor Melbu fikk seg venner gjennom idretten og kom lettere inn i miljøet på Melbu. Klubben betydde samtidig at ungene fikk oppdragelse, samhold, gleder og skuffelser som alt er viktig å ha med seg i livet. Klubben var også en viktig grunn for at folk flyttet til Melbu. Jens Thomas Aronsen forteller at klubben hadde stor betydning for sin avgjørelse å flytte hjem til Melbu etter endt utdanning. Han var langt fra den eneste som hadde denne innstillingen, men på grunn av begrensede jobbmuligheter var det ikke mulig for de aller fleste.²⁴⁴

Inntoget av kvinner og barn i den organiserte idretten er det som kjennetegner denne perioden med tanke på utøverne i klubben. Opprettelsen av «Lyn» og «Rapp» i 1946 gjorde at klubben nådde nye grupper. Nå var barn også en del av MIL, og dette påvirket nok interessen rundt klubben i stor grad. Foreldre ble involvert på en ny måte, og flere hadde tilknytning til klubben, enten ved at de hadde spilt på et av lagene som unge eller at de hadde unger som spilte der selv. Det hadde vært et gutteparti allerede i 1919, men nå var barneidretten organisert på nytt og i større omfang. Alle fikk være med uansett bakgrunn og alder. Kvinner var med i mye større grad enn tidligere, noe som

76

²⁴² Brev til Det Kgl. Kommunal- og Arbeidsdepartement, 7.5 1952 i MILs arkiv

²⁴³ Brev til Hadsel yrkesskole 8.1 1957 i MILs arkiv

²⁴⁴ Intervju med Bård Fjellheim 15.1.2016; Intervju med Stein Magnussen, Lasse Iversen og Jens Thomas Aronsen 13.1.2016

vises spesielt godt i friidretten. I styret var det også med en kvinne i 1950, og dette viser at klubben var mer åpen enn før, og dette bidro til større lokal tilhørighet enn tidligere. Klubben ble for alvor allemannseie og noe hele befolkningen på Melbu kunne stille seg bak.

Kapittel 4: Melbo IL inn i en globalisert verden

I dette kapitlet skal jeg se på hvordan asylsøkerne på Melbu ble en del av MIL i perioden 1987 til 2000. Jeg skal se på når asylantene ble en del av klubben og hvordan dette skjedde. Hvilken stilling tok klubben til dem, og bidro klubben til integreringen av innvandrere, i så fall på hvilken måte? Jeg skal også se på klubbens aktiviteter, anleggshistorie og generelle betydning for Melbusamfunnet i denne perioden. Jeg skal imidlertid også i dette kapitlet starte med å se på hvordan Melbusamfunnet var oppbygd.

4.1 Melbu på slutten av 1980- og 1990-tallet

Melbu og Norge generelt hadde endret seg en hel del fra 1950-tallet og fram til 1987. Blant annet var arbeidsuken blitt redusert til 37,5 timer i uken, lørdagsfri var blitt vanlig fra 1970, Hadselbrua hadde opphevet isolasjonen av Hadseløya og funnet av olje i Nordsjøen hadde gjort Norge til et rikt land.²⁴⁵ I Nord-Norge hadde utviklingen gått fra ulønnsom statsindustri til markedsfrihet for å prøve få et marked som kunne stå på egne ben. De statseide industrijobbene ble erstattet av stadig flere offentlige stillinger, og da spesielt etter at oljen i Nordsjøen ble funnet. I Nordland gikk industrisyssetningen raskt ned i begynnelsen og slutten av 1980-tallet samt starten av 1990-tallet.²⁴⁶ Dette var på grunn av økt konkurranse fra andre vestlige land, men også fra fattige land som kunne tilby billigere vilkår. En annen grunn var at mange av jobbene i industrien ble overtatt av maskiner og dermed var det mindre behov for arbeidskraft. På tross av dette etablerte både Skretting og Nordlaks seg på Børøya rett utenfor Stokmarknes, mens Fiskeindustrien på Melbu fremdeles holdt stand.²⁴⁷ På slutten av 1980-tallet var det dårlig fiske i hele Nordland, noe som resulterte i reduserte kvoter og mindre råvaretilførsel til fiskemottakene, noe som også påvirket fiskeindustrien på Melbu.²⁴⁸

Melbusamfunnet på 1980- og 1990-tallet var på samme måte som på 1940- og 1950-tallet i stor grad avhengig av fiskefileten. Etter at «Neptun» ble lagt ned sommeren 1987 ble fileten enda viktigere.²⁴⁹ Yrkesskolen på Melbu var sammen fileten en viktig arbeidsplass, men også en viktig institusjon for å få ungdom til Melbu. Utover 1990-tallet ble flere linjer nedlagt og skolen ble mye mindre i omfang enn tidligere.²⁵⁰ Fiskefiletfabrikken på sin side hadde blitt solgt av staten til private

²⁴⁵ Rinde 2015: 344; Goksøyr 2010:148

²⁴⁶ Rinde 2015: 321-323 og 344-351

²⁴⁷ Rinde 2015: 326-327, 333; Hovland m.fl. 2000: 496- 503

²⁴⁸ Rinde 2015: 335-336

²⁴⁹ Hovland m.fl. 2000: 352

²⁵⁰ Ellingsen J. «Et snev av pessimisme....» i *Melbuposten Nr.2 2000*

aktører allerede tidlig på 1960-tallet og hadde klart seg gjennom 1970-tallet. Fabrikken gikk da under navnet Melbu Fiskeindustri A/S. I 1987 var fabrikken Hadsels største industribedrift og sysselsatte rundt 200 personer som helårsansatte samt mange flere som deltidsansatte. I mars 1989 ble A/S Melbu Ansatte stiftet, og de kjøpte opp Melbu Fiskeindustri. På tross av stadig vanskeligere forhold med tanke på dårligere råvaretilførsel kom bedriften seg gjennom de utfordrende årene på begynnelsen av 1990-tallet med overskudd. Utover 1990-tallet ble det behov for fersk kapital etter noen dårlige år, og 14. oktober 1996 solgte de ansatte 70% av selskapet til Kjell Inge Røkke. I 1999 ble de resterende 30% også solgt til Røkke og hans storkonsern Norway Seafoods. Bedriften, og da også Melbu som tettsted, lå nå i hendene til et selskap som ikke hadde tilknytning til stedet.²⁵¹

Melbusamfunnet var på slutten av 1980-tallet inne i en positiv periode med tanke på stedsutvikling og lokalt engasjement. Denne prosessen ble av sentrale aktører kalt «Melbuprosessen» og bestod i grove trekk av at Melbus innbyggere tok ansvar for å utvikle og ta vare på sitt eget lokalmiljø gjennom ulike prosjekter. Det ble blant annet satt i gang arbeid med å restaurere gamle bygg, en lokalradio ble en realitet, og Melbuposten ble opprettet og diskuterte både Melbus fortid og fremtid. Initiativtakerne prøvde i bunn og grunn å skape en optimisme og et positivt bilde av stedet Melbu, og dette lyktes i stor grad. Det viktigste prosjektet var uten tvil arbeidet med å få på plass et samfunnshus på Melbu. Dette ble satt i gang av ildsjeler og etter hvert var «hele Melbu» med på dugnadsarbeidet for å få på plass samfunnshuset. Etter to år og 24000 dugnadstimer var det 3000kvm store bygget ferdig i 1985. Melbusamfunnet hadde fått et felleshus som inneholdt blant annet bibliotek, museumslokaler, helsesenter og festsal, men det viktigste var det tette båndet som hadde blitt skapt blant lokalbefolkningen gjennom dugnadsarbeidet. Som en feiring av seg selv og en innvielse av samfunnshuset ble Sommer-Melbu introdusert i 1986. Dette ble en tradisjon som i 2016, 30 år senere, fremdeles blir gjennomført hvert år. Gjennom Sommer-Melbu og nærmiljøprosjektet fikk Melbu et rykte på seg som et kultursted, og tiltrakk seg folk og interesse fra både Norge og utlandet. Wolfgang Jahn holdt musikkundervisning som fikk deltakere fra hele landet. I 1989 ble det arrangert biologi- og filosofikonferanser på Melbu. Her møttes filosofer fra Sovjetunionen og Vesten for å diskutere både system og vitenskap, og dette var første gang et slikt møte ble holdt mellom øst og vest. Også Arne Næss, Hans Jonas fra USA og Karl-Otto Apel fra Tyskland møttes på Melbu og diskuterte filosofi.²⁵²

²⁵¹ Hovland m.fl. 2000: 342-432. 353-359; Steffensen H. «A.s Melbu Fiskeindustri: Bedrift i medvind» i *Melbuposten* 1988.

²⁵² Iversen 1994: 13, 25, 31-32, 39-40, 45-49, 61; Hovland m.fl. 2000: 596-599

4.1.1 Yrke og befolkning

På 1990-tallet bodde det rundt 2500 mennesker på Melbu, inkludert de nærmeste områdene. Denne økningen av innbyggertallet på Melbu kom først og fremst av at befolkningen innad i Hadsel flyttet nærmere tettstedene på 1960- og 1970-tallet.²⁵³ Totalt sett var det befolkningsnedgang i Hadsel fra 1950 og fram til 2000. I 1950 var det 9433 innbyggere, mens det i 2000 var 8342 innbyggere. I denne oversikten er Eidsfjorden ekskludert fra begge oversiktene da Eidsfjorden ble del av Sortland kommune i 1963. Det vil derfor si at Hadsel hadde en nedgang i både innbyggertall og størrelse. Tar man med i betraktningen at Norges folketall steg 35% i samme periode, ser man at det var en drastisk nedgang i Hadsel.²⁵⁴ Noen av grunnene til denne nedgangen har med stor sannsynlighet sammenheng med begrensede utdanningsmuligheter, dårlige arbeidsutsikter og ønsket om å bo mer sentralt, noe som kom fram i en undersøkelse av Nordlandsforskning i 1988 om hvorfor folk hadde flyttet fra Lofoten og Vesterålen.²⁵⁵ På 1950-tallet var det mange barn og få eldre folk i Hadsel. Dette ble snudd på hodet på 1990-tallet. Barnekullene var blitt mye mindre og antallet eldre økte i takt med levestandarden. Denne utviklingen var ikke enestående i Hadsel, men skjedde i hele Norge.²⁵⁶

I 1990 var hele 70% av befolkningen i Hadsel ansatt i tertiærnæringene, og spesielt sykehuset på Stokmarknes var en stor arbeidsgiver med 350 ansatte. Bare 10% av befolkningen i Hadsel arbeidet innenfor primærnæringene. De resterende 20% arbeidet innenfor sekundærnæringene der Fiskeindustrien på Melbu sysselsatte mange. Kvinnene var kommet inn i arbeidslivet og 70% hadde arbeid i 1990.²⁵⁷ Rundt 1990 var det omkring 80 personer som var arbeidsledige på Melbu. Så mange som 226, altså rundt 10% av befolkningen, var uten fast arbeid og gikk på ulike tiltak. En lignende tendens var det i resten av fylket også. I 1984 var det rekord for arbeidsledighet i fylket.²⁵⁸

4.1.2 Innvandring

Globaliseringen gjorde seg for alvor gjeldende både i økonomiske, kulturelle og politiske prosesser i Norge, men også på Melbu. For det første skapte «Melbuprosessen», som startet på begynnelsen av 1980-tallet, en nærhet til resten av verden ved forskjellige besøk fra utland og innland. Det kom også arbeidsinnvandring til Melbu og fiskeindustrien fra både Danmark, Sverige og Finland. Det fantes også personer fra Island, Tyskland, USA og India på Melbu i deler av perioden jeg tar for

²⁵³ Skar 1976: 89; Hovland m.fl. 2000: 183; Iversen 1994: 6

²⁵⁴ Hovland m.fl. 2000: 207-208

²⁵⁵ Rinde 2015: 260

²⁵⁶ Hovland m.fl. 2000: 210; Rinde 2015:354-355

²⁵⁷ Hovland m.fl. 2000: 217-219

²⁵⁸ Rinde 2015: 321-322; Frederiksen K. «Møtested for arbeidsløse på Melbu?» i *Melbuposten Nr:1 1990*

meg.²⁵⁹ Det som hadde størst innvirkning på Melbus møte med den store verden var uten tvil opprettelsen av et asylmottak i 1987, noe som bidro til at lokalsamfunnet for alvor ble multikulturelt. Det kom gjennom asylmottaket en jevn strøm av asylsøkere til Melbu, der kapasiteten på mottaket i starten var rundt 75 personer. Spesielt kom det mange bosniere og kosovoalbanere fra det tidligere Jugoslavia som flyktet fra den urolige situasjonen på Balkan som startet tidlig på 1990-tallet. I 1995 kom det et busslast med 100 bosniere bokstavelig talt over natten til Melbu. Dette førte til at kapasiteten på mottaket permanent ble doblet til å romme rundt 150 personer. Hvert år var det en gjennomstrømning på rundt 100 personer. I 2001 ble det anslått at rundt 1100 asylsøkere hadde vært innom mottaket siden starten, og så flyttet ut igjen. De fleste flyttet etter hvert til andre deler av Norge, og da spesielt sørover. Til sammen hadde det vært personer fra 36 ulike land innom asylmottaket. Asylsøkerne som fikk oppholdstillatelse i Norge ble tildelt en kommune å bo i. I Hadsel tok de imot rundt 20 stykker i året. Det var derfor to ulike grupper asylsøkere som kom til Melbu og Hadsel. Den største gruppen var asylsøkere på det private asylmottaket på Melbu der det var stor gjennomstrømning og de fleste ble på Melbu under ett år. Den andre gruppen var gjennom det kommunale flyktningmottaket, som bosatte rundt 20 personer i året.²⁶⁰ Tiden som asylsøker i Norge kan deles inn i tre ulike faser. Den første fasen består av å vente på svar på oppholdstillatelse. Dette er den vanskeligste tiden ettersom det ofte er en tid preget av usikkerhet og kaos. Den andre fasen er etter at man eventuelt har fått opphold og vet at man får bli i Norge. Da får man tildelt en kommune å bosette seg i og man kan begynne å planlegge livet på nytt og tenke framover. Den siste fasen er et forsøk på full integrasjon i det norske samfunnet. På asylmottaket på Melbu tilhørte asylsøkerne den første fasen. Alt var usikkert og livet stod på vent. For mange var ikke Norge det første landet de hadde søkt asyl i, og dermed hadde de erfaringer med at de kanskje måtte dra videre. Da kunne det bli ekstra utfordrende om man var godt integrert og skulle forlate nye venner. I 1998 utgjorde personer med innvandrerbakgrunn 5,6% av folketallet i Hadsel. Innvandrere fra ikke-vestlige land var 3,3% av folketallet. En stor del av dette tallet kom fra asylmottaket på Melbu.²⁶¹

4.2 Idretten blir en folkebevegelse

Idretten hadde i løpet av 1960-, 1970- og første halvdel av 1980-tallet blitt en folkebevegelse, der 39% av landets innbyggere i 1985 var medlem av NIF. Det vil si at NIF hadde 1,6 millioner medlemmer. Idrett hadde blitt en samfunnssak som i aller høyeste grad hadde makt og

²⁵⁹ Wikeland M. «Fra Punjab til Melbu» i *Melbuposten* Nr.2 1988

²⁶⁰ Eliassen M. «Sommerfugler i vinterland» i *Melbuposten* Nr.2 2001; Intervju med Frank Karlsen og Ken-Thomas Kvæl 19.1.2016

²⁶¹ Hovland m.fl. 2000:213

innflytelse.²⁶² På midten av 1960-tallet ble trimbølgen med jogging, turrenn og mosjon viktig og fikk mange inn i idretten.²⁶³ Spesielt fra 1967 ble det en enorm vekst i antall medlemmer og antall lag i NIF. Også økonomisk ble det en svært stor vekst, særlig etter at idrett begynte å bli sendt på TV. Det ble kalt en «idrettsrevolusjon» på grunn av det store omfanget.²⁶⁴ Kvinner ble på 1970-tallet akseptert i samme grad som menn i idretten i Norge, selv om gamle fordommer hang ved i lang tid. Kvinnene ble med i alle slags idretter, og selv den mannsdominerte idretten fotball ble åpnet fra 1978 da det første NM for kvinner ble arrangert. De aldersbestemte klassene lilleputter, miniputter, mygg og knøtter ble introdusert for gutter på 1970-tallet, og fra 1984 ble de samme aldersbestemte klassene åpnet for jentene. I 1985 var rundt halvparten av norske barn med i organisert idrett.²⁶⁵ Med denne utviklingen ser vi at idretten hadde nådd alle nordmenn i Norge.

Norsk toppidrett var preget av profesjonalisering på 1990-tallet. Utøverne ble artister som hadde idretten som yrke og ble dermed lønnsinntakere og fikk trygderettigheter som alle andre arbeidstakere. I takt med denne utviklingen ble det en kommersialisering av idretten og det ble store penger å tjene. I fotball ble det vanlig å selge og kjøpe spillere.²⁶⁶ Toppidretten hadde et gyllent tiår på 1990-tallet. Norge hevdet seg i vinteridrett, og arrangerte OL på Lillehammer. Det som kanskje var mest oppsiktsvekkende var imidlertid at Norge begynte å hevde seg i sommeridretter som friidrett og fotball. Det var flust av norske verdensmestere i ulike grener. Fotballaget til Norge vant ingenting i denne perioden, men kvalifiserte seg til VM både i 1994 og 1998 noe som var en sterk prestasjon for et så lite land som Norge.²⁶⁷ I de lokale klubbene hadde ikke situasjonen endret seg nevneverdig med tanke på økonomi. Det kom nye måter å skaffe penger, slik som å ha reklame på draktene, men stort sett var det dugnad som gjaldt, slik som det også hadde gjort på 1950-tallet.²⁶⁸

4.2.1 MIL i perioden 1987 til 2000

Melbo IL hadde fra 1987 til 2000 aktivitet i både en fotballgruppe, skigruppe, handballgruppe og friidrettsgruppe. Jeg har også funnet spor etter en svømmegruppe som var aktiv på 1970-tallet, men denne ble avsluttet i 1974 på grunn av den dyre leien i svømmehallen.²⁶⁹

I perioden 1986 til 1994 var det rundt 200 aktive medlemmer i MIL, med en klar overvekt på

²⁶² Olstad og Tønnesson 1986: 247 og 313; Goksøy 2010: 146

²⁶³ Olstad og Tønnesson 1986: 256-258, 302-309; Goksøy 2010:150

²⁶⁴ Olstad og Tønnesson 1986: 264-265

²⁶⁵ Goksøy 2010: 143, 146, 187-188

²⁶⁶ Goksøy 2010: 195-196; Goksøy og Olstad 2002: 292 og 297

²⁶⁷ Goksøy 2010: 219-220

²⁶⁸ Goksøy 2010: 199-200

²⁶⁹ Diverse i MILs arkiv

utøvere under 17 år. Det var også rundt 100 støttemedlemmer.²⁷⁰ De siste seks årene av 1990-tallet hadde medlemstallet økt til i underkant av 400 medlemmer totalt.²⁷¹

Det ser ut til at et stort problem på 1980-tallet var at idrettslagets oppgaver var fordelt på for få personer som ikke følte de fikk nok hjelp hos foreldrene til utøverne og andre interesserte. Dette gav utslag også i økonomien til MIL. I 1985 slet MIL økonomisk, men en anonym gave på 22.000 kroner reddet idrettslaget, og de verste problemene var over. Dette varte fram til i 1993 da det nok en gang kom fram at MIL slet økonomisk etter at de hadde tatt opp et lån på 50.000 for å pusse opp hoppanlegget i forbindelse med NNM i hopp for gutter i 1990. Det hadde ikke blitt holdt årsmøte i perioden 1990-1993. Problemet var at for få engasjerte seg i driften av klubben. Fra 1993 ble det en salgs renessanse i organiseringen av klubben og det ble orden i klubben ved at flere tok ansvar og at foreldrene ble mer involvert i organiseringen og det økonomiske ansvaret. Det ble tydelig at nyorganiseringen ble en suksess ved at klubben var gjeldfri allerede i 1998.²⁷²

4.2.2 Ski

Skiidretten i MIL var i 1986 nede i en bølgedal med dårlig rekruttering blant annet på grunn av den nye skøyteteknikken som nylig var blitt introdusert. Det var rundt 36 utøvere, der seks drev med hopp og resten med langrenn. Dette året hadde det blitt gjennomført en pengeinnsamling gjennom lokalradioen for å få kjøpt en ny snøscooter. Snøscooteren ble kjøpt og da kunne skigruppen bruke den til å fortsette å kjøre opp løyper som alle på Melbu kunne benytte seg av. Dette hadde blitt gjort siden midten av 1970-tallet og var en viktig samfunnstjeneste slik at alle interesserte kunne gå en skitur i marka. Terskelen for å gå på ski er selvsagt lavere om man har gode løyper å gå i.²⁷³ I 1988 var det hele 70 skiløpere og 15-20 hoppere som møtte opp til «Melbu-Cup» hver uke, noe som vitner om større aktivitet enn det hadde vært på lenge. Blant de startende var det både gutter og jenter. 1. januar 1989 registrerte MIL at det var 50 jenter og 100 gutter som var medlem av skigruppa. Det ser ut til at dette tallet inkluderte både utøvere, trenere og støttemedlemmer.²⁷⁴ Uansett var skisporten for alvor blitt populær igjen på Melbu. I 1990 kom høydepunktet for skisporten i denne perioden. Da arrangerte MIL, i samarbeid med de andre idrettsklubbene i Hadsel²⁷⁵, NNM i hopp for gutter og jenter mellom 12-16 år. Selv om det var dårlig med snø hele

²⁷⁰ Forsnes. O.J. «Melbo Idrettslag» i *Melbuposten Nr.1 1986*; Diverse i MILs arkiv

²⁷¹ Diverse i MILs arkiv

²⁷² Forsnes. O.J. «Melbo Idrettslag» i *Melbuposten Nr.1 1986*; Årsberetning 1998 i MILs arkiv

²⁷³ Forsnes. O.J. «Melbo Idrettslag» i *Melbuposten Nr.1 1986*

²⁷⁴ Wikeland M. «Skigruppa – situasjonsrapport» i *Melbuposten Nr. 1 1988*; Innmeldingsskjema fra 1.1 1989 i MILs arkiv

²⁷⁵ Stokmarknes IL, Grytting IL og Lekang ski- og bygdelag

vinteren ble arrangementet gjennomført.²⁷⁶ Det var visst flere dårlige vintre de første årene av 1990-tallet, noe som uten tvil gjorde noe med rekrutteringen, og spesielt hoppporten slet. I 1992 ble det arrangert hoppeskole for de yngste på Melbu med 17 deltakere. Det ser imidlertid ut som om at hoppporten døde ut i MIL etter dette siste forsøket på å redde sporten, fra da av var det kun langrenn som ble drevet på med i skigruppa.²⁷⁷ Allerede i 1991 ser det ut til at antall medlemmer i skigruppen var kraftig redusert. I registreringen for skigruppa står det at bare 5 jenter og 25 gutter var medlem. Dette kan enten bety at skisporten falt sammen på grunn av de dårlige vinterforholdene, eller så var tallene fra 1989 overdrevet slik at nedgangen ikke var så dramatisk som det kan se ut til. Uansett var det bare 15 medlemmer av skigruppa i 1994 og i 1995, noe som videre bekrefter skisportens vanskelige kår.²⁷⁸ Selv om skigruppa hadde få medlemmer gjorde de en god innsats med å prøve å rekruttere og holde ungene i aktivitet. I 1995 var det en god vinter og barneskirenn som blant folk ble kalt «Onsdagsrennet» hadde opp mot 100 deltakere og ble arrangert av skigruppa. Skigruppa slet imidlertid med å få ungene til å satse på ski fremfor andre idretter.²⁷⁹ Det var Steinar Kveen²⁸⁰ som holdt skigruppa på Melbu oppe i denne perioden ved at han hadde alle verv, med unntak av revisor-jobben. Problemet var at ingen ville ta ansvar for skisporten på Melbu. På tross av dette holdt skigruppa på tradisjonene og Ulvøyrennet ble arrangert for 60.gang i 1995.²⁸¹ Ifølge min informant, Einar Roger Pettersen, hadde skisporten problemer med å rekruttere blant annet fordi at skisporten var mye dyrere enn andre idretter. Etter at skøyteteknikken kom, ble det nødvendig med flere par ski, smurning, voks og andre tekniske nyvinninger for å holde tritt med konkurransen, og dette var dyrt. Man måtte også ha motiverte foreldre til å hjelpe til med å smøre ski, transportere og trene barna. På bakgrunn av dette vil jeg tro at foreldre så på det som enklere, og ikke minst billigere, om barnet deres heller begynte med fotball eller handball som ikke var like dyrt og tidskrevende. Derfor var det ikke nok at et barn ble interessert, men de måtte virkelig brenne for skisporten, samtidig som at de måtte ha foreldre som hadde mulighet til å støtte dem økonomisk.²⁸²

MIL hadde på slutten av 1980-tallet en 40 meters hoppbakke og en 3 kilometer lang lysløype. Samtidig hadde de tilgang til et alpinanlegg med lys som kommunen hadde ansvaret for.²⁸³ Rundt 1995 ser det ut til at hoppbakken ble nedprioritert av MIL slik at den etter hvert ble ubrukelig. 1998

²⁷⁶ Hovland m.fl. 2000:591; Nina S. «Snøen forsvant, - og vannet rant...» i *Melbuposten Nr.1 1990*

²⁷⁷ Rysst Ø. «Hoppeskole for de yngste i gang på Melbu» i *Melbuposten Nr.1 1992*

²⁷⁸ Årsberetning 1995 i MILs arkiv

²⁷⁹ Rapport om Melbo Idrettslag 80 år 15.2 1995 i MILs arkiv

²⁸⁰ Faren til Stig-Rune Kveen som i ettertid er blitt kjent som treneren til Petter Northug

²⁸¹ Wikeland M. «Ski, ski, ski, ski» i *Melbuposten Nr.1 1995*

²⁸² Intervju med Einar Roger Pettersen 21.1.2016

²⁸³ Oversikt over anlegg i 5.1 1995 i MILs arkiv

kom det et skileikanlegg i «Brekka» som blant annet hadde kuler man kunne kjøre over.²⁸⁴

4.2.3 Fotball

Fotballen på Melbu var i 1986 på bunnen. A-laget var i 6.divisjon, noe som var den nederste divisjonen i kretsen, og juniorlaget var blitt trukket fra seriespill. I de aldersbestemte klassene så det langt lysere ut, selv om det var vanskelig å skaffe nok trenere til alle lagene. Det var stor deltakelse blant ungene på Melbu, også blant jentene som hadde eget småpikelag.²⁸⁵ Den store deltakelsen i de aldersbestemte klassene gav etter hvert også resultater for voksenfotballen. Allerede i 1987 rykket MIL opp til 5.divisjon, for øvrig det første opprykket til MIL noensinne, mens det i 1990 ble enda et opprykk til 4.divisjon etter at flere unge spillere hadde kommet opp på A-laget. Laget var bunnsolid bakover og slapp bare inn 13 mål på 22 spilte kamper og ble med det seriemester.²⁸⁶ Å være i 4.divisjon sa noe om hvilket nivå laget lå på sammenlignet med resten av landet. Fotballen i Nord-Norge hadde kommet inn i den nasjonale fotballfamilien, og derfor var organiseringen veldig forskjellig fra 1950-tallet da MIL ikke hadde hatt noen mulighet for spill i høyere divisjoner. Veien til den nasjonale organiseringen var lang. Nordnorske lag fikk for første gang være med i NM i 1963. Dette ble etter hvert den eneste cupen etter at NNMs siste år var i 1969.²⁸⁷ I 1973 spilte Mjølnær som det første nordnorske laget i allnorsk 1. divisjon. Andre nordnorske lag kunne kvalifisere seg til den øverste divisjonen, men da måtte de vinne 2.divisjon i Nord-Norge samt vinne over toerlagene i de to sørnorske avdelingene gjennom kvalifiseringskamper. Først i 1979 ble det full likestilling og vinneren av 2.divisjonen i Nord-Norge rykket direkte opp til den øverste ligaen i Norge.²⁸⁸

Melbu IL var først og fremst en breddeklubb som satset på høy aktivitet blant barna. I 1989 ble det registrert 60 jenter og 160 gutter i fotballgruppa. Nok en gang ser det ut til at tallene fra 1989 er medregnet ledere. Fra registreringen i 1991 kommer det fram mer nøyaktige tall som forteller oss at 39 jenter og 146 gutter var med på fotball. Det ser ut til at medlemstallet på aktive utøvere lå på mellom 150 og 200 gjennom hele den perioden.²⁸⁹ Dette betydde at MIL aktiviserte mange barn, og i årene 1992-1995 var Melbu den klubben i Lofoten og Vesterålen med flest antall lag meldt på til seriespill. For eksempel meldte MIL i 1994 på 13 forskjellige lag.²⁹⁰ Med stor sannsynlighet holdt

²⁸⁴ Årsberetning 1998 i MILs arkiv

²⁸⁵ Forsnes. O.J. «Melbo Idrettslag» i *Melbuposten Nr.1 1986*; Iversen. L «Fotball – løkkene som forsvant» i *Melbuposten Nr.3 1986*

²⁸⁶ Redaksjonen. «Historisk seriemesterskap» i *Melbuposten Nr.3 1990*

²⁸⁷ Hansen 2015:210

²⁸⁸ Hansen 2015:262-265

²⁸⁹ Diverse i MILs arkiv

²⁹⁰ Rapport om Melbo Idrettslag 80 år 15.2 1995 i MILs arkiv

disse tallene seg også resten av tiåret. Nok en gang lønte det seg for MIL å satse på ungdommen, for i 1999 rykket klubben opp til 3.divisjon.²⁹¹ Debutsesongen i 3.divisjon endte med en imponerende 4.plass, noe som gjorde at MIL sesongen etter for første gang i historien fikk delta i de innledende rundene i NM. Fotballen på Melbu hadde i aller høyeste grad kommet seg bort fra bunnivået i 1986. Antall tilskuere hadde også økt fra 12 tilskuere på årets siste hjemmekamp i 1998 til et gjennomsnitt på 100 i 2000-sesongen.²⁹² Situasjonen rundt år 2000 var veldig positiv med et A-lag som nok en gang konkurrerte på et høyt nivå, god rekruttering både blant gutter og jenter, samtidig som juniorlaget gjorde det skarpt. På sommeren benyttet MIL seg både av den tidligere omtalte grusbanen og en ny gressbane som stod klart til bruk i 1981. Denne gressbanen ble som så mye annet bygd i stor grad på dugnad og kan sees på som startskuddet til «Melbuprosessen». Etter at folket på Melbu fikk se hva idrettslagets relativt få medlemmer klarte å få til med gressbanen, fikk de tro på at også større ting var mulig med et godt samarbeid. Gressbanen var et millionprosjekt, men idrettslaget satt igjen med et lån på kun 30.000 kroner.²⁹³ Det var også gode treningsforhold i den nye kommunale flerbrukshallen Vesterålshallen som i 1998 var kommet på Melbu. Denne var viktig for fotballen på Melbu og gjorde sporten til en helårsidrett.²⁹⁴ Det fantes også en gymsal på Melbu der MIL kunne trene. Transportmetoden hadde endret seg fra 1950-tallet da båt var nødvendig for å komme seg til bortekamper. Nå var det bil og buss som var transportmidlene, og MIL kjøpte i 1992 egen buss slik at laget kunne transporteres i samlet gjeng til bortekampene. I 1998 ble «Bingen» satt opp rett ved siden av grusbanen, og den ble fort populær hos ungene på Melbu som kunne tilbringe hele dager der av gangen med fotballspilling.²⁹⁵

4.2.4 Friidrett

Friidrett var historisk sett en av kjerneidrettene til MIL, men i 1989 var det ingen medlemmer i friidrettsgruppen i klubben. Dette var ikke noe som skjedde over natten, men etter en lang periode med dårlig interesse, dårlig rekruttering og ikke minste begrensede treningsmuligheter. Allerede i 1984 virket det som om friidrett hadde store problemer på Melbu, med rundt 15 utøvere på trening, ingen ledere og ingen treningsbane. Terje Megård var leder og trener i friidrettsgruppen, samtidig som at han var aktiv selv. Det neste året skulle Megård i militæret og det var uavklart hvem som skulle ta over ansvaret etter han. Friidrettsgruppen trente i den kommunale gymsalen, noe som ikke var ideelt i det hele tatt, i alle fall ikke for løping siden gymsalen var liten og trang, men det var

²⁹¹ 3.Divisjon var nivået der regionens beste lag spilte mot hverandre

²⁹² Johansen A. «En jubelsesong er over.....» i *Melbuposten Nr.3 1999*; Johansen A. «Fotball 2000 – en lang sesong er over!» i *Melbuposten Nr.3 2000*

²⁹³ Iversen 1994: 23

²⁹⁴ Johansen A. «Tilbakeblikk på fotbalsesongen 2001» i *Melbuposten Nr.4 2001*; Hovland m.fl. 2000: 591

²⁹⁵ Årsberetning 1998 i MILs arkiv; Oversikt over idrettsanlegg fra 1995 i MILs arkiv

ingen andre steder som egnet seg. På grunn av den labre interessen for friidrett ble det vanskelig å realisere prosjektet med løpebaner rundt gressbanen som var originalplatene da gressbanen ble gjort i stand på starten av 1980-tallet. Styret i klubben var tvunget til å utsette dette prosjektet både på grunn av økonomi, men også på grunn av manglende interesse og hjelp fra friidrettsgruppen. Til slutt ble prosjektet glemt eller lagt bort fordi ingen tok ansvar for å få prosjektet realisert. Friidrettsinteressen døde rett og slett ut på Melbu i løpet av 1980-tallet.²⁹⁶

4.2.5 Handball

I stedet for friidrett, strømmet ungene til hallene og handballen. Handballaktivitet begynte på Melbu i 1988, men var i starten organisert utenfor MIL som en egen håndballklubb. I 1990 var det rundt 70 barn med på handballen. Først i 1993 ble handballen tatt opp i MIL. Populariteten fortsatt utover 1990-tallet og i 1995 var det hele 5 lag med i seriespill med til sammen omkring 80 utøvere. Da Vesterålshallen kom i 1998 ble det mulig å spille handball der siden hallen var en flerbrukshall og forholdene ble adskillig bedre.²⁹⁷

4.3 MILs medlemmer

Hvem var medlemmene i MIL i denne perioden? I en medlemsoversikt fra 1995 med 270 navn, finner jeg bare et navn som ser utenlandsk ut.²⁹⁸ Det kan derfor se ut til at medlemmene i MIL i all hovedsak var norske, og at asylantene fra asylmottaket ikke ble inkludert i klubben. Ut i fra intervju og andre kilder vet jeg at det var mange asylsøkere som var med i klubben i 1995, så hvorfor finner jeg ikke noe spor etter dem på medlemslistene? Svaret ligger i et brev jeg fant i MILs arkiv fra 1997, der det ble diskutert hvem som skulle betale leien av grusbanen til fotballtreningene til asylsøkerne. Kommunen mente at det var feil at de skulle betale for asylsøkere fra det private asylmottaket. Derfor fikk klubben i stand en avtale med både kommunen og asylmottaket slik at begge betalte for «sine» folk. Asylmottaket betalte en fast sum til klubben slik at asylsøkerne kunne være med på idrettsaktivitetene. De kommunale flyktningene ble oppfordret til å meldte seg inn i MIL, og kommunen betalte innmeldingsavgiften. Jeg finner en slik innbetaling av kommunen i 1998 for 5 personer.²⁹⁹ Det kommer fram at asylsøkerne fra det private asylmottaket ikke ble registrert av MIL på grunn av at de var på Melbu i så kort tid. Ofte kom og dro de igjen på under et

²⁹⁶ Forsnes. O.J. «Melbo Idrettslag» i *Melbuposten Nr.1 1986*; Iversen L. «Godt miljø og godt humør i friidrettsgruppa» i *Melbuposten Nr.2 1984*; Innmeldingsskjema fra 1.1 1989 i MILs arkiv

²⁹⁷ Torgersen L. «Melbu Håndballklubb – endelig i gang» i *Melbuposten Nr.3 1990*; Rapport om Melbo Idrettslag 80 år 15.2 1995 i MILs arkiv; MILs arkiv

²⁹⁸ Medlemsoversikt fra 1995 i MILs arkiv

²⁹⁹ Regning fra 26.5 1998 i MILs arkiv

år.³⁰⁰ Dette forklarer hvorfor jeg finner så få spor etter asylsøkere fra asylmottaket i arkivet. Det var en kraftig underregistrering av asylsøkernes aktiviteter i MIL. Siden det bare kom rundt 20 personer til det kommunale flyktningmottaket i året som i teorien kunne bli registrert, forklarer det hvorfor jeg finner så lite utenlandske navn registrert av MIL. De kommunale flyktningene trengte ikke en gang å bli bosatt på Melbu, og da var de utenfor MIL sitt rekrutteringsområde.

4.3.1 Asylsøkere i MIL

Jeg finner imidlertid noen spor av innvandrere i klubben allerede tett etter at asylmottaket åpnet på Melbu. I et intervju med Bård Fjellheim som var trener i den aldersbestemte fotballen på Melbu rundt 1987 husket han at det var noen innvandrere med på laget. Akkurat hvilket år var han usikker på, men husket at det var på slutten av 1980-tallet. Han mente de kom fra Øst-Europa, noe som stemmer godt overens med Hovlands tall om at det kom innvandrere fra det tidligere Jugoslavia til Melbu og Hadsel allerede fra 1988.³⁰¹ Videre har jeg funnet et ark der treningsoppmøte for A-laget ble notert, og her finner jeg tre utenlandske navn der etternavnet var utelatt. Dette viser at det allerede på tidlig 1990-tall var innvandrere i klubben, til og med på A-lagsnivå.³⁰²

Det virker uansett som om at 1995 ble et avgjørende år for asylsøkernes rolle i klubben. Da doblet asylmottaket sin kapasitet og asylantene ble en faktor som ingen i Melbusamfunnet kunne overse, heller ikke idretten. Det var en økning i medlemsmassen i MIL rundt 1995, samtidig som kapasiteten på asylmottaket ble doblet. Dette kan tyde på at MIL rekrutterte mer aktivt fra asylmottaket etter kapasitetsøkningen i 1995. Et grep som ble gjort rundt 1995 ifølge mine kilder, var at klubben lot barn fra asylmottaket slippe betalinger og lignende slik at det ikke skulle hindre dem i å være med. Utgiftene ble heller fordelt på de andre på laget som hadde ressurssterke foreldre, samtidig som mottaket betalte for et fast antall medlemmer.³⁰³ Det er vanskelig for meg å si noe om hvor mange asylsøkere som var med i idrettsklubben til enhver tid siden de ikke ble registrert på samme måte som andre medlemmer. Det ser uansett ut som om at integreringsjobben klubben gjorde før 1995 var mer tilfeldig og ubevisst. Pedersen skriver at idrett ofte assimilerer minoritetsgrupper, men at det ikke nødvendigvis har vært et bevisst integreringsredskap.³⁰⁴ Slik ser det ut til å ha vært på Melbu og i MIL. Det ble i 1995 arrangert en fotballskole under Sommer-Melbu som hadde fokus på at fotball var en sport for alle, uansett opprinnelse, språk og etnisitet.³⁰⁵

³⁰⁰ Internt brev i MIL fra 27.10 1997 i MILs arkiv

³⁰¹ Hovland m.fl. 2000:213; Intervju med Bård Fjellheim 15.1.2016

³⁰² Oppmøteark i MILs arkiv

³⁰³ Intervju med Kristin Grøm 22.1.2016 og Trude Robertsen 22.1.2016

³⁰⁴ Pedersen 2013: 17

³⁰⁵ Redaksjonen. «Aktiviteter i Nordland Akademi for Kunst og Vitenskap under Sommer-Melbu» i *Melbuposten* Nr.3

Dette kan ha endret holdningene til klubben, for det ser ut til at klubben tok mer ansvar for å integrere asylsøkerne etter dette. Det vises i det tidligere omtalte brevet om de kommunale flyktingene og de private asylsøkerne, der de ordnet en avtale slik at alle hadde mulighet til å være med i klubben. Dette skjedde i 1997 og vitner om et bedre samarbeid med asylmottaket enn tidligere. Etter hvert så nok klubben at asylsøkerne og klubben var avhengige av hverandre. Det ble færre og færre norske barn på Melbu i denne perioden, og derfor ble barna fra asylmottaket viktig for å kunne stille med lag i alle aldersklasser. Asylantene ble rett og slett en viktig rekrutteringsarena. Barna på Melbu hadde ingen problem med å omgås asylsøkerne og folk som både så og snakket annerledes. Gjennom hele skolegangen sin hadde de vært vant til å treffe nye asylsøkere og lært om deres vanskelige situasjon, derfor gikk integrasjonsprosessen fort i barneidretten. I 2000 var lederen av asylmottaket også en av lederne i MIL, og det var derfor et tett samarbeid.³⁰⁶

Det var i den aldersbestemte idretten asylsøkerne for alvor kom med. Det ser ut til at asylantene, i alle fall i barneidretten ble med allerede få år etter asylmottaket kom. Etter intervju med Trude Robertsen kommer det fram at asylsøkerne var aktivt med i handball fra i alle fall 1995. I hovedsak var det jenter fra det tidligere Jugoslavia som var med på handball, mens guttene foretrakk fotball.³⁰⁷ En av grunnene til at barn ble med i større grad enn voksne har nok med situasjonene asylantene var i. I et intervju med Mikyas Abey fra Etiopia, som kom til Melbu som 7-åring i 2000, forteller han at den første fasen gikk fint for han, men at det var mye verre for moren. Hun var naturligvis bekymret for om de fikk bli i Norge eller ikke. Han var så ung at han bekymret seg ikke over slike ting, han var heller opptatt med å skaffe seg venner og å spille fotball. Barn var kanskje ikke klar over den alvorlige situasjonen i samme grad som voksne, og klarte derfor å slippe seg løs og leve et så normalt liv som mulig. Da familien Abey fikk oppholdstillatelse ble moren veldig lettet og kunne slapp ordentlig av. Alder er et viktig moment når det kommer til integrering. Dette handler om at det i ungdomsalderen settes faste grupper som er vanskelig å bli en del av. Det var derfor vanskeligere for voksne innvandrere å integrere seg enn barn.³⁰⁸

Dette bekrefter min informant Djamel Hammadou. Han kom fra Algerie til Melbu i 1995 i forbindelse med giftemål med en kvinne fra Melbu. Hammadou forteller at det var tøft for han som ung voksen å komme inn i fotballmiljøet på Melbu. Det første året fikk han ikke lov å være med på

1995; Intervju med Djamel Hammadou 20.1.2016 og Kristin Grøm 22.1.2016

³⁰⁶ Eliassen M. «Sommerfugler i vinterland» i *Melbuposten* Nr.2 2001

³⁰⁷ Intervju med Trude Robertsen 22.1.2016

³⁰⁸ Intervju med Mikyas Abey 20.1.2016

treningene selv om han uten tvil var god nok. Han fikk beskjed om at det ikke var plass på laget. Etter rundt et år tok en av spillerne på A-laget tak i situasjonen slik at han fikk delta, og siden var han et fast innslag på treningene. Det var imidlertid et tøft miljø, og han ble ikke tatt imot på en veldig god måte. Han opplevde miljøet som litt smårasistisk og at han ble behandlet annerledes enn alle andre, blant annet ved at han ikke fikk like mange pasninger som de andre og lignende. Det var rett og slett vanskelig å komme inn i en gruppe med etablerte voksne mennesker. Det tok tid, men etter hvert ble han godtatt i gruppen, og mange av de som tidligere hadde vært skeptisk til han, ble positiv til han. Han forteller at selv om det var tøft å komme inn i gruppen, var fotballen en inngangsportal til integrering i Melbusamfunnet. Folk fikk vite hvem han var ved at han spilte kamper for klubben, og han ble kjent med både miljøet, publikum og ikke minst spillerne. Det viktigste med idretten var uansett for ham at han kunne, og måtte, bruke norsk. Gjennom idretten ble han bedre i språket, og på den måten ble han mer integrert. Han forteller også at ledelsen i klubben engasjerte seg og beskyttet han ved at de klagde til kretsen på at han fikk for mye urettferdig oppmerksomhet både blant dommere og motspillere. Dette støtter opp om at klubben fikk en annen holdning til integrering og innvandrere i klubben. Han forteller at hans reise har gått fra å ha vært en uønsket spiller, til i dag å være trener for aldersbestemte lag klubben. Det ser ut til at Hammadou var den første innvandreren som etablerte seg som et fast innslag i voksenfotballen på Melbu. På den måten banet han vei for andre innvandrere og asylsøkere som kom inn i fotballen etter år 2000.³⁰⁹ Et eksempel på dette er Ali Halmas fra Marokko. Han kom til Melbu som 16 åring og hadde en mye kortere vei inn i voksenfotballen enn det Hammadou hadde. Halmas forteller at han fikk være med på A-lagstreninger med en gang. Den første tiden var naturligvis vanskelig, men Melbu og MIL tok godt imot han. Halmas mener at idrett er den viktigste integreringsfaktoren etter skole.³¹⁰

Hammadou forteller videre at han tror Melbusamfunnet og klubben ikke var helt klar for å ta imot innvandrere i 1995. Han mener at fremmedfrykt enda fantes på Melbu i 1995, men at det gradvis ble bedre etter dette. Rundt år 2000 mener han at klubben og Melbu hadde erfaring nok til å ta imot asylsøkere og innvandrere på en ordentlig måte, noe som også Ali Halmas og Mikyas Abey sine historier kan bekrefte. «Integreringstiden» til Hammadou var rundt et år, men han ser nå i sin stilling som lærer at barn bare bruker rundt en måned på å integrere seg i klassen og i idretten på Melbu. Dette skyldes at barneidrett er mer inkluderende enn voksenidrett, men også at Melbu som sted er blitt flinkere til å ta imot nye folk. Hammadou mener at Vesterålshallen var veldig viktig for

³⁰⁹ Intervju med Djamel Hammadou 20.1.2016; Redaksjonen «Mannen fra Algeri» i *Melbuposten Nr.4 2004*

³¹⁰ Intervju med Ali Halmas 20.1.2016

integrasjonen på Melbu og i klubben. Her kunne asylsøkerne møte opp, se på treningene og bli kjent med den norske kulturen, for så å bli med på aktivitetene. Hallen ble rett og slett en møteplass der både asylantene og nordmennene hadde idrett i fokus. Asylsøkerne fikk også tilbudet om å trene i hallen gjennom at asylmottaket leide den til trening, og da var veien bokstavelig talt kort for å være med på treninger i regi av MIL.³¹¹

4.3.2 Asylsøkere og ski

Gjennom min periode finner jeg spor av asylsøkere i både fotball og handball. Hvorfor finner jeg ikke spor av dem i skisporten? Dette er først og fremst på grunn av at ski var ukjent for de aller fleste siden ski er en nordisk tradisjon. For det andre var det svært dyrt å drive med ski, og derfor ble denne sporten uaktuell for asylsøkerne. Einar Roger Pettersen forteller at ski er, og lenge har vært, svært ekskluderende, også for norske barn. Man trenger resurssterke foreldre som er villige til å legge inn både mye tid og penger for å følge opp ungene. Han forteller at skigruppen gjerne skulle hatt med asylsøkere, men at det praktisk sett ikke lar seg gjøre siden det er en så dyr idrett. Pettersen forteller videre at det i Nord-Norge i 2016 ikke er en eneste asylsøker eller ikke-vestlig utlending som er med i konkurranser.³¹²

4.4 Klubbens betydning

Det er ingen tvil om at MIL i denne perioden var en viktig integrasjonsarena for asylsøkerne på Melbu. Asylantene fikk venner gjennom idretten, og ved å kommunisere med dem lærte de seg norsk både raskere og bedre. Muligheten til å bruke språk i idrettssammenheng tar både Hammadou, Halmas og Abey opp som et svært viktig punkt. Asylsøkerne ble også kjent med norske normer, regler og tradisjoner. Dugnad var noe som for mange asylsøkere var ukjent, og som de ikke så verdien i. Etter hvert skjønnte de imidlertid poenget med det, og fikk et innblikk i hvordan det norske samfunnet fungerte.³¹³ Det viktigste var kanskje at idretten ble et fristed der det var idretten og prestasjoner som var i fokus. Pedersen refererer til Anderssons forskning som viser at ikke-hvite føler seg likeverdige i idrettsverden. Det er et ikke-tema om hvor man kommer fra og asylsøkerne trenger ikke reflektere over at de er annerledes. Det er det sportslige som teller.³¹⁴ Dette var nok svært viktig med denne avkoblingen for den mentale helsen til asylantene, spesielt i den første fasen der de ventet på svar om de fikk bli i Norge eller ikke.³¹⁵

³¹¹ Intervju med Djamel Hammadou 20.1.2016, Ali Halmas 20.1.2016, Kristin Grøm 22.1.2016

³¹² Intervju med Einar Roger Pettersen 21.1.2016

³¹³ Intervju med Djamel Hammadou 20.1.2016, Ali Halmas 20.1.2016 og Mikyas Abey 20.1.2016

³¹⁴ Pedersen 2013: 26-29; Hompland 1984: 79

³¹⁵ Intervju med Frank Karlsen og Ken-Thomas Kvæl 19.1.2016

Idretten skapte et bånd som gikk på tvers av etnisitet, alder, kjønn og lignende, alle var like på idrettsbanen. I fotball trengte man for eksempel ikke en gang å snakke samme språk for å skjønne hverandre. Det er et internasjonalt språk som binder sammen alle som kjenner til spillet. Det er idretten som er i fokus og det har alle felles. Idretten og MIL bidro derfor i stor grad til å smelte sammen det etnisk sammensatte samfunnet slik som Melbu var i denne perioden. I idretten blir etniske grupper borte og det er ikke lenger etnisitet som definerer «vi» og «de andre», men heller «vi» som driver idrett og «de andre» som ikke gjør det.³¹⁶ Idretten skaper fellesskapsopplevelser mellom alle klubbens medlemmer, også asylsøkerne, som igjen skaper en lokal identitet og tilhørighet. Evnen til å skape fellesskapsfølelse gjør idrett til en viktig integrasjonsfaktor. Det har lokal status å spille på det lokale laget. Hompland skriver at om en innvandrers aktivt vil unngå stampelet som asylsøker eller utlending, så finnes det ingen raskere måte å miste stampelet enn å være en god idrettsmann. Dette trekker også mine intervjuobjekter fram. Dermed stemmer denne teorien overens med hvordan forholdene på Melbu var i min aktuelle periode, og hvordan det er i dag.³¹⁷

I denne perioden var MIL en av de viktigste integrasjonsfaktorene på Melbu ved siden av skolen. Denne perioden kjennetegnes ved at MIL ble åpen for at også fremmede kunne delta selv om de ikke var en del av Melbusamfunnet. Det ble heller slik at idretten ble en vei inn i Melbusamfunnet. Helt fra opprettelsen av asylmottaket i 1987 finner jeg spor av asylsøkere i MIL. I starten skjedde dette uten at klubben integrerte bevisst, men lot asylantene være med på idrettsaktivitetene. Da mengden av asylsøkere ble større ble klubben tvunget til å ta stilling til dette. Det ser ut til at klubben ble mer bevisst på sin rolle som integrerer rundt 1995. Samtidig viste det seg at klubben og asylsøkerne var gjensidig avhengig av hverandre. Klubben trengte medlemmer, mens asylantene trengte en vei inn i samfunnet. Idrettsklubben var for mange asylsøkere det første møte med Norge og norsk kultur. Selv om asylsøkerne ofte ikke var lenger enn et år på Melbu, fikk mange barn sine første norske venner gjennom idretten, lærte seg språket bedre og begynte en integrasjon inn i det norske samfunnet. I år 2000 var MIL uten tvil en integreringsklubb og fungerte som en inngangsportal til både Melbusamfunnet og det norske samfunnet generelt. Samarbeidet mellom klubben og asylmottaket ble styrket på slutten av perioden, samtidig som at Vesterålshallen samlet alle idrettsinteresserte på en plass. Hallen var også viktig for å gjøre fotball og handball om til en helårsidrett. Dette gjorde nok også at det uvante klimaet i Norge ikke hindret asylsøkerne til å være

³¹⁶ Pedersen 2013: 62-64, 67

³¹⁷ Hompland 1984: 76-84; Intervju med Frank Karlsen og Ken-Thomas Kvæl 19.1.2016

med på idrett.

MIL ble en smeltedigel for hele Melbus befolkning, også de nyeste medlemmene av samfunnet. Klubben var i hovedsak en breddeklubb som hadde mange barn i aktivitet. Klubben opplevde en utvikling til det bedre gjennom hele perioden. Administrasjonen ble bedre organisert med flere som tok ansvar, og økonomiproblemene ble løst. MILs A-lag i fotball gikk fra å være i 6. divisjon i 1986 til å være i 3. divisjon i 2000, samt å ha deltatt for første gang i kvalifiseringsrunde til NM. Handball kom inn i MIL i 1993, og ble sammen med fotball de store idrettene på Melbu. Dette hadde sine konsekvenser med at det ikke var like stor interesse for andre idretter. Hoppporten og friidrett lagt bort i denne perioden, samtidig som langrenn ble en eliteidrett som få hadde mulighet til å drive med siden den var så dyr.

Som vist hadde klubben stor betydning for integreringen av asylsøkere og innvandrere på Melbu i denne perioden. Gjennom fysisk aktivitet fikk asylantene et fristed som de kunne utvikle seg og lære det norske samfunnet å kjenne.

Kapittel 5. Konklusjon

I denne oppgaven har jeg undersøkt forholdet mellom idrett og samfunn med utgangspunkt i Melbo idrettslag og Melbu. For å prøve å finne ut av dette har jeg sett på hvilke måter klubben har gjort seg gjeldende i Melbusamfunnet. Klubben har påvirket samfunnet gjennom anleggsbygging og det frivillige arbeidet som har blitt lagt ned i klubben. Ved å undersøke hvem som var medlemmer, og hvilke idretter de drev med til ulike tider, har jeg fått et bilde på hvor stor utbredelsen av idretten blant lokalbefolkningen var. Desto større utbredelse idretten har i samfunnet, desto større makt har den til å påvirke samfunnet. Jeg har sett på hvilken måte klubben har vært en identitetsbygger og et integrasjonsverktøy i Melbusamfunnet. Jeg har undersøkt disse spørsmålene i tre ulike perioder.

5.1 Etablering, utvidelse og splittelse

Klubben ble etablert i 1915. Dette markerer starten av den første perioden som strekker seg fram til utbruddet av andre verdenskrig. Perioden kjennetegnes ved at klubben gradvis ble utvidet, både med tanke på antall idretter, antall medlemmer og betydning i samfunnet. I starten var klubben bare for eliten, og hadde dermed ikke så stor effekt på hverdagslivet til lokalbefolkningen. Det var uansett stor interesse for idretten også blant vanlige folk, noe tilskuertallet på fotballkampen i 1918 mot Svolvær viser, da rundt halvparten av Melbus befolkning så kampen. Rundt 1920 var det et vendepunkt der klubben ble åpen også for arbeiderne. Dette har med stor sannsynlighet sammenheng med den lovpålagte 8-timersloven fra 1919 samt bedre lønnsvilkår for arbeiderne. Arbeiderne hadde da en reel mulighet til å delta i idrettsklubben. Idrettsaktiviteten på 1920-tallet var tydelig preget av arbeidet på grusbanen på Melbu. Det var betydelig mindre aktivitet, men arbeidet på grusbanen skapte likevel en lokal fellesskapsfølelse ved å jobbe mot samme mål uansett sosial bakgrunn.

På 1930-tallet bidro klubben til både integrasjon og splittelse. Fra rundt 1933 til rundt 1935 var det en sterk klassekamp på Melbu som bidro til splittelse i MIL og i lokalsamfunnet. Det kom et arbeideridrettslag som tydelig viser at MIL ikke var en klubb for alle. Slutten av 1930-tallet var en periode der arbeiderne ble integrert til å bli likestilt med borgerne i samfunnet gjennom å stadig få større politisk makt og flere rettigheter. Dette vises også i Hadsel ved at både ordfører og varaordfører i 1934 var fra Arbeiderpartiet. Allerede i 1935 ser det ut til at de sosiale spenningene dempes, og her virket MIL og idretten som en integrerende faktor gjennom forlikstevnene. I 1936 ble et juniorlag i fotball dannet, og dermed var klubbens aktive utøvere blitt utvidet til å også gjelde unge voksne. MIL introduserte seg i 1938 på den nasjonale idrettsscenen gjennom Olaf Olsens bronsemedalje i tresteg og Fritz Hultgrens deltakelse i NM i ski. Likestillingen i samfunnet nådde

også fram til kvinnene i idretten. I 1941 ble det dannet en kvinneavdeling i klubben, og dette markerte starten på kvinnes inntog i MIL. Idretten fungerte i denne perioden som et integrasjonsverktøy for nye borgere, og etter 1920, for arbeidere som slo seg ned på Melbu. Idrettsaktivitetene, dugnadene og det felles engasjementet rundt MIL førte innbyggerne tettere sammen.

5.2 Storhetstid i stagnasjonsperiode

Den andre perioden jeg har tatt for meg var fra etter andre verdenskrig og fram til 1960. Årsaken til at jeg valgte akkurat denne perioden var at samfunnet og idretten stod i sterk kontrast til hverandre. Næringslivet på Melbu hadde stagnert etter krigens økonomisk gode år og framtidsutsiktene var dårlige. Ungdommen flyttet til områder som kunne tilby arbeid, utdanning og mer sentrale boforhold. Fiskefileten ble en nøkkelbedrift som lønnet store deler av Melbusamfunnet. Kontrasten til idretten kunne nesten ikke vært større. MIL hadde gjennom 1940- og 1950-tallet sin definitive storhetsperiode. I fotballen var MIL det beste laget i Vesterålen, og spilte jevnt mot lag som Svolvær, Harstad, Mjølnær og Bodø/Glimt. Både guttelaget, juniorlaget og A-laget tok kretsmesterskap og framtiden så lys ut for fotballen. I friidrett arrangerte MIL NNM i 1946, noe som førte til økt rekruttering for friidretten. En av de som utvilsomt ble inspirert var Brynjulf Oshaug. Han ble en meget god utøver i 5-kamp og tok sølvmedalje i NM i både 1952 og 1953. Dette vakte oppsikt både lokalt og nasjonalt. Oshaug var en lokal Melbugutt, og hans prestasjoner virket nok som en inspirasjon og som et samlende symbol for alle på Melbu sammen med fotballstjernen John Celius.

Det var ikke bare prestasjonene som var gode, også rekrutteringen i MIL var god. De sosiale spenningene mellom borgerne og arbeiderne var redusert, og Melbo AIL var borte. MIL bestod av folk fra alle sosiale lag, både blant utøverne og blant publikum. Det som var nytt under denne perioden var at både barn og kvinner ble en viktig del av MIL. Samtidig fungerte klubben som en inngangsportale til Melbusamfunnet for folk fra de nærmeste områdene rundt Melbu. MIL betydde i denne perioden mye for et lokalsamfunn som ikke hadde store framtidsutsikter i næringslivet. Klubben ble noe som satte Melbu på kartet og en arena der stedet kunne hevde seg. De sterke idrettsprestasjonene skapte en sterk lokal tilhørighet, og lokalbefolkningen identifiserte seg som en enhet ved at «hele Melbu» støttet klubben og det den stod for. Idretten ble på mange måter det som holdt humøret og motet oppe under de vanskelige tidene på 1950-tallet.

5.3 Melbo IL inn i en globalisert verden

Asylmottakets oppstart i 1987 markerer starten på min tredje og siste periode som varer til år 2000. Denne perioden er interessant med tanke på avindustrialiseringen i samfunnet, samt at en ny gruppe mennesker kommer til Melbu. I 2000 var klubben uten tvil blitt en integreringsklubb, og derfor virket det naturlig å stoppe perioden der. Melbusamfunnet på slutten av 1980-tallet var inne i en positiv periode med tanke på nærstedsutvikling og lokalt engasjement. Denne troen på seg selv og sitt lokalmiljø startet allerede i 1981 da gressbanen stod klar til bruk. I 1985 toppet det hele seg da lokalbefolkningen, ved hjelp av en betydelig dugnadsinnsats, kunne åpne sitt splitter nye samfunnshus. Som en feiring av dette ble Sommer-Melbu arrangert, noe som ble tradisjon for å gjenta hvert år. Det store lokale engasjementet for stedet Melbu ser ut til å ha påvirket MIL i negativ retning. Klubben var i 1987 i for stor grad avhengig av få personer og den brede oppslutningen rundt klubben manglet. Fotballen som på 1950-tallet hadde gjort så mange stolt var nå på bunnen. Riktignok kom klubben seg fort bort fra bunnen og i 1990 rykket A-laget opp til 4. divisjon. På starten av 1990-tallet ble friidrett gitt opp, samtidig som at skisporten gikk ned i en dyp bølgedal. I 1993 kom handball inn som ny idrett i MIL og ble svært populær. I år 2000 hadde klubben igjen et av de beste fotballagene i Vesterålen da A-laget rykket opp til 3. divisjon. Dette førte til et større engasjement rundt fotballen på Melbu, men ikke på samme nivå som på 1950-tallet.

Gjennom Sommer-Melbu fikk Melbu besøk fra mange ulike land, noe jeg mener rustet Melbu til å ta imot asylsøkere på en bedre måte. Jeg har på tross av mangelfull registrering funnet ut at asylsøkerne var involvert i klubben kort tid etter asylmottaket kom i 1987. Det viser seg at klubben var en integrerer helt fra starten av, men det ser ikke ut til at dette var en bevisst strategi fra klubbens side. Vendepunkt kom i 1995 under et arrangement i forbindelse med nettopp Sommer-Melbu. Der ble det satt fokus på at idrett var for alle, og det ser ut til at klubben nå ble mer oppmerksom på sin viktige rolle som integrerer av asylsøkerne, og la derfor i større grad til rett for asylsøkernes deltakelse i klubben. Asylsøkerne ble et viktig rekrutteringsgrunnlag for klubben. For asylsøkerne var idretten, sammen med skole, det første møte med det norske samfunnet. MIL ble derfor svært viktig for tilegnelsen av et sosialt nettverk og av det norske språket. Idretten ble et sted der etnisitet og opprinnelse ikke betydde noe, men det var idrettsprestasjonene som var i fokus. MIL ble for mange asylsøkere derfor et fristed der de kunne konkurrere på lik linje med alle andre i det norske samfunnet. Gjennom felles idrettsopplevelser ble asylsøkerne integrert inn i lokalsamfunnet og det norske samfunnet.

5.4 Idrett som lokal samfunnsbygger

Mine funn peker på at idretten og samfunnet ligger nært hverandre og kontinuerlig påvirker hverandre. Som et eksempel på dette kan jeg trekke frem etableringen av MIL allerede i 1915. Dette var tidlig i nordnorsk målestokk, og ville ikke skjedd uten Melbus raske utvikling til et industrisamfunn der borgere, håndverkere og arbeidere slo seg ned på Melbu. På samme måte påvirket klubben Melbusamfunnet ved at den på 1950-tallet ansatte foreløpige arbeidsledige ved filetfabrikken til arbeid på grusbanen. Det ser ut til at idretten og samfunnet påvirket hverandre i så stor grad at de aldri var på topp til samme tid. De økonomisk gode periodene på Melbu var på 1910-tallet og under andre verdenskrig, samt en kulturtopp på 1980-tallet. Under alle disse periodene var idretten i nedgang eller i alle fall ikke på topp. 1910-tallet kan ved første øyekast se ut være et unntak siden klubben tross alt ble til i denne økonomisk gode perioden, men som jeg har vist i denne oppgaven var det ikke før nedgangstiden utover 1920-tallet at idretten ble viktig for hele befolkningen. Idrettstoppene var interessant nok i de periodene samfunnet ellers hadde en nedadgående kurve. Både under 1930-, 1950- og slutten av 1990-tallet var Melbusamfunnet i nedgang, mens idrettsprestasjonene var svært gode. Dette kan selvfølgelig ha vært tilfeldig, men jeg tror det var en sammenheng ved at idretten ble noe man søkte til da livet ellers ikke var så lett. I de periodene næringslivet blomstret ble energien rettet mot nettopp dette, og idrett kom i andre rekke. Det kan se ut til at Melbusamfunnet ikke hadde kapasitet nok til å ha suksess på begge fronter samtidig, og derfor dominerte idretten og samfunnsutviklingen i hver sine perioder.

Klubben ble synonymt med stedet, og derfor ble klubbens suksess et viktig symbol på stedets fremgang. De gangene stedet slet ble derfor klubben et spesielt viktig symbol som styrket selvfølelsen til lokalbefolkningen. MIL ble på samme måte et mindre viktig symbol de gangene resultatene ikke var gode nok. Da ble det heller fokusert på økonomi, kultur eller andre områder som Melbusamfunnet utmerket seg på. Idrettsklubben ble derfor ekstra synlig og viktig i de gode idrettslige periodene kontra de dårlige. Dette er naturlig da et lokalsamfunn alltid vil trekke frem de gode sidene av samfunnet og opphøye dem.

Gjennom dugnadsånden, som jeg har vist var til stede i alle periodene jeg har tatt for meg, skaffet medlemmene av idrettsklubben goder til hele Melbusamfunnet. Dugnad ble et viktig verktøy for å få idrettsanlegg bygd, men kanskje viktigere førte dette arbeidet til et fellesskap som styrket den lokale tilhørigheten til lokalbefolkningen. Dugnad ble en del av identiteten til Melbufolket, der det var lokalpatriotisme og et ønske om det beste for lokalsamfunnet sitt som stod i sentrum. Arbeidet førte til fellesopplevelser der både de aktive utøverne, deres familier og resten av lokalbefolkningen

deltok. Det ble en tradisjon for dugnad som på en måte gikk i arv på Melbu og i idrettslaget. Det var slik en idrettsklubb skulle bli drevet i lokalbefolkningens øyne. Fortidens dugnadsinnsats gav forventninger til ettertidens dugnadsinnsats. Da asylsøkerne kom til Melbu på 1990-tallet og ble en del av idrettsklubben, ble det forventet at de skulle bidra på dugnad på samme måte som alle andre fordi «slik var det i MIL». Klubben var avhengig av dugnadsarbeid for å overleve, og brukte ikke det som en bevisst strategi for å samle Melbusamfunnet, men et biprodukt ble nettopp et styrket lokalsamfunn.

5.5 MIL som integrerer

I alle tre periodene jeg har tatt for meg var Melbo Idrettslag viktig som en integrerer inn i lokalsamfunnet. MIL fungerte som en inngangsbillett til å bli en akseptert del av Melbusamfunnet. MIL fungerte imidlertid som integrerer på ulike vis i de forskjellige periodene jeg har tatt for meg. I den første perioden var klubben en integrerer for borgerne, og utover 1920-tallet også for arbeiderne da klubben åpnet seg i større grad. På 1940- og 1950-tallet, og med stor sannsynlighet i tiårene før, var MIL en integrerer for folk i de nærliggende områdene av Melbu. Jeg tror uansett at klubben betydde mest som en integrerer etter at asylmottaket ble etablert. Etniske nordmenn hadde mulighet til å bli en del av lokalsamfunnet gjennom enten arbeid, felles venner eller felles kultur og tradisjoner. For asylsøkerne var idretten en av få arenaer der de hadde mulighet til å lære seg språket, kulturen og norske normer og regler på. Derfor ble idretten ekstra viktig for asylsøkerne. Idretten ble også et middel for mange til å undertrykke den vanskelige situasjonen de var i. Idretten ble et fristed der alle hadde like muligheter, noe som ikke var tilfellet i resten av livet til asylsøkerne. Gjennom idretten ble nye personer fort identifisert som en del av lokalsamfunnet på grunn av det tette forholdet mellom klubben og stedet. Var man en del av MIL var man en representant for stedet siden klubben var et symbol for hele tettstedet. MIL ble derfor viktig for nye personer som kom til Melbu på grunn av at man fikk innpass og et sosialt nettverk.

Den kanskje viktigste funksjonen MIL hadde var å være en identitetsskaper for lokalsamfunnet. Klubben fikk nye personer inn i samfunnet, men den styrket også samholdet og fellesskapet til lokalsamfunnet. MIL var et møtested for utøverne der sterke relasjoner ble bygd gjennom idretten. Under kamper, stevner og renn ble idretten et møtested for publikum. Under arrangementene kom lokalpatriotisme og ønsket om klubbens og stedets beste fram. Klubben ble et samtaleemne som alle i lokalsamfunnet hadde felles og kunne diskutere. Dette skapte en felles identitet og styrket samholdet i stor grad. Siden MIL hadde ulike idretter gjennom alle periodene jeg har tatt for meg ble det kontakt og samarbeid mellom ulike idrettsgrener, noe som igjen skapte et bredere fellesskap.

Det å være Melbuværing og MIL-supporter ble et synonym, mye på grunn av klubbens stilling som den eneste idrettsklubben på Melbu. Det var ikke nødvendigvis idretten folk brydde seg om da de støttet MIL, men de støttet stedet Melbu gjennom sin støtte til klubben.

Mine funn viser at Melbu Idrettslag har betydd mye for lokalsamfunnet både på det fysiske, psykiske, materielle og det sosiale planet.

Forkortningsliste:

MIL = Melbo Idrettslag

NM = Norgesmesterskap

NNM = Nordnorsk mesterskap

NLI = Norges landsforbund for Idrett

AIF = Arbeidernes idrettsforbund

AIL = Arbeideridrettslag

Litteraturliste:

- Arbeidernes idrettsforbund. (1939). *Arbeidernes idrettsforbund: beretning: 15. mai 1935 - 15. mai 1939*. Oslo. Nettutgave:
<http://www.nb.no/nbsok/nb/0a86ea9a8fd869ce60d2b39892b16493.nbdigital?lang=no#0>
Lest 15.2.2016
- Dahl, M. (2015). «Industrikonge» og «landssviker»: historiebruk og historieglemsel på Melbu
Tromsø: UiT Norges arktiske universitet, masteroppgave
- Ellingsen, S. (1984). *Fremveksten av industristaden Melbu 1890-1920*. Bergen: Universitetet i Bergen, hovedoppgave i historie.
- Fotballmuseets venner. (2013). *Nordnorsk fotball: utgitt i forbindelse med medlemsmøte i Fotballmuseets venner 10. juni 2013*. Oslo: Fotballmuseets venner.
- Goksøyr, M. (2010). *Idrett for alle: Norges idrettsforbund 150 år: 1861-2011*. Oslo: Aschehoug.
- Goksøyr, M og Olstad, F. (2002). *Fotball!: Norges fotballforbund 100 år*. Oslo: Norges fotballforbund.
- Halvorsen, A og Eriksen A. (1947). *Norges fotball-leksikon bok 1*. Oslo: Prent.
- Halvorsen, A og Eriksen A. (1948). *Norges fotball-leksikon bok 2*. Oslo: Prent.
- Hansen, J. (2015). *Leken som ble magisk: høydepunkter i nordnorsk fotball gjennom 110 år*. Tromsø: Troms fotballkrets
- Hompland, A. (1984). «Bygda og Ballen. Sport og kultur som lokal interaksjon og symbolsk integrasjon» i *Sosiologi i Dag 1984*.
- Hovland, E. (1995). «De bygde landet» i *Hadsel bygdebok: bind 1*. Hadsel bygdehistorienemd
- Hovland, E., Andreassen, D., og Johnsen I. (2000). «Vi bygger videre» i *Hadsel bygdebok: bind 2*. Hadsel bygdehistorienemd
- Høeg, T. A. (1974). *Norske aviser 1763-1969: en bibliografi: 2: Registerbind*. Oslo: Universitetsbiblioteket i Oslo.
- Iversen, L. (1994). *Fra tilskuer til deltaker: om "Melbuprosessen" - en historie om nærmiljø- og stedsutvikling*. Melbu: Nordland akademi for kunst og vitenskap
- Jordanova, L. (2013). *History in practice*. London: Bloomsbury Academic.
- Kjeldstadli, K. (1999). *Fortida er ikke hva den en gang var: en innføring i historiefaget*. Oslo: Universitetsforlaget
- Kjeldstadli, K. (1988). «Nytten av å sammenlikne.» i *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 29.
- Lundestad, S. (1988). *Arbeiderbevegelsens politiske gjennombrudd i Nordland og Troms: en sammenlikning mellom to ulike fylker med særlig vekt på vilkår for oppslutning om sosialistiske partier i perioden 1900-1940*. Bodø: Høgskolesenteret i Nordland.

- Martinussen, M. (2004). *Samhold, sunnhet, skiidrett: en studie av arbeideridretten i Salten: 1928-1940*. UiT Norges arktiske universitet, masteroppgave. Tromsø
- Niemi, E. (1996). «Idrett og politikk i nord: Arbeidernes Idrettsforbund - et regionalt eksempel.» i *Heimen 1996*. Trondheim: Landslaget for lokalhistorie
- Olstad, F og Tønnesson, S. (1987) «Forsvar, sport, klassekamp, 1861-1939» i *Norsk idretts historie: Bind 1*. Oslo: Aschehoug.
- Olstad, F og Tønnesson, S. (1986). «Folkehelse, trim, stjerner 1939-1986» i *Norsk idretts historie: Bind 2*: Oslo: Aschehoug.
- Oxem, A. (2002). *Bredde og topp: den organiserte idretten på Sortland: 1901-2001*. Sortland: Idrettsklubbene i Sortland.
- Pedersen, H. (2013). *Idrettsliv i etniske grenseområder: modernisering, identitet og idrett i Finnmark, 1908-2010*. Tromsø: UiT Norges arktiske universitet, doktorgradsavhandling
- Pettersen, A. (1992). *Fra Melbus historie: fra storgård til industristed: sosiale og politiske spenninger og motsetninger i industrialismens barndom 1890 - 1930 Melbu: fra storgård til industristed*. Melbu: Nordland akademi for kunst og vitenskap
- Rinde, H. (2015). «Det moderne fylket» i *Nordlands historie bind 3*. Bergen: Fagbokforlaget
- Skar, K. (1976). «Befolknings- og bosettingsendringer i Hadsel kommune 1946-1975» Bergen. Hovedoppgave i geografi
- Winge, H. (1996). «Idretten i lokalhistorien – Isolert faktasamling eller samfunnshistorisk integrasjon?» i *Heimen 1996 Nr.1*. Trondheim: Landslaget for lokalhistorie

Kildemateriale:

MILs arkiv lokalisert i MILs klubbhus

Styreprotokoll MIL 1915-1930: En bok med alle styremøter i perioden.

Intervju Stein Magnussen, Lasse Iversen og Jens Thomas Aronsen 13.1.2016

Intervju med Bård Fjellheim 15.1.2016

Intervju med Per Pettersen og Karin Klæboe Pettersen 11.1.2016

Intervju med Djamel Hammadou 20.1.2016

Intervju med Ali Halmas 20.1.2016

Intervju med Mikyas Abey 20.1.2016

Intervju med Kristin Grøm 22.1.2016

Intervju med Trude Robertsen 22.1.2016

Intervju med Einar Roger Pettersen 21.1.2016

Intervju med Frank Karlsen og Ken-Thomas Kvæl 19.1.2016

Melbu og Omegn A.I.L styreprotokoll 1934-1937

Nordlands Nyt: Avis lokalisert på Melbu. Gått igjennom hele årgangene 1918-1922 + sett sporadisk over årgangene 1923-1939. Utdrag fra skatteligningen fra 1918 i Nordlands Nyt

Nettlinker:

<http://www.bvnilsen.com/9703.htm> : Resultater i NM i friidrett 1938. Lest 29.2 2016

https://no.wikipedia.org/wiki/NM_i_friidrett_1938 : Resultater i NM i friidrett 1938. Lest 29.2 2016

<http://www.rhd.uit.no/folketellinger/folketellinger.aspx> : Nettsiden til RHD

<https://www.friidrett.no/globalassets/aktivitet/statistikk/norske-mesterskap/www.friidrett.no-mpen.htm> : Nettside til alle resultater i NM i 5-kamp fra 1914 til 1969. Lest 4.4 2016

<http://www.fremover.no/lokal-sport/dette-er-historien-til-fotballklubben-nor/s/1-55-7545935>

Publisert i Fremover 25. August 2014. Lest 9.3 2016

Artikler i Melbuposten:

Redaksjonen «Det 15.Nordnorske mesterskap i friidrett på Melbu 3. og 4. aug. 1946» i *Melbuposten Nr.2 2006*

Redaksjonen. «Det 15. nord-norske mesterskap i friidrett» i *Melbuposten Nr.3 2006*

Redaksjonen. «Da Brynjulf Oshaug debuterte i NM i friidrett i Stavanger 1952» i *Melbuposten Nr. 3 2007*

Redaksjonen. «Gamle bedrifter på Melbu» i *Melbuposten Nr.2 1994*

Redaksjonen. Forsiden av *Melbuposten Nr.1 1985*

Redaksjonen «Eventyret om Barneskirennen» i *Melbuposten Nr.1 1984*

Redaksjonen «Mannen fra Algeri» i *Melbuposten Nr.4 2004*

Redaksjonen. «Aktiviteter i Nordland Akademi for Kunst og Vitenskap under Sommer-Melbu» i *Melbuposten Nr.3 1995*

Ørjan Iversen. «Rene fyrverkeriet! – Da Vesterålen slo Lofoten» i *Melbuposten Nr.3 1990*

Ørjan Iversen. «Da „Kvikk“, „Rapp“ og „Lyn“-guttene tok hjem seieren» i *Melbuposten Nr.2 1994*

Ørjan Iversen. «Melbo I.L mot svenskene» i *Melbuposten Nr. 2 1988*

Ørjan Iversen. «Fotball 1960 – Med MIL på Sverigetur» i *Melbuposten Nr.4 2000*

Ørjan Iversen. «Fotballminner fra 1951» i *Melbuposten Nr. 1 år 1999*

Ørjan Iversen. «Fotball 1960» i *Melbuposten Nr. 3 2000*

Ørjan Iversen. «En kveldstund med Radio Melbu» i *Melbuposten Nr.2 1984*

Ørjan Iversen. «En glad gutt fra Sulis» i *Melbuposten Nr4 1986*

Ørjan Iversen. «Brynjulf Oshaug – et forbilde» i *Melbuposten Nr.3 2007*

Ørjan Iversen. «Bandy anno 1955» i *Melbuposten Nr.1 1995*

Ørjan Iversen. «Styret i MIL i 1950» i *Melbuposten Nr.1 2002*

Ørjan og Lars Iversen. «På hjemmebane med Brynjulf Oshaug» i *Melbuposten Nr.4 2007*

Øystein Rysst og Ørjan Iversen. ««Brosma» mot «Longa»» i *Melbuposten Nr.2 1998*

Jens Thomas Aronsen. «Melbo IL – Sarpsborg FK 2-1» i *Melbuposten Nr. 2 2010*

Jens Thomas Aronsen. «Leserinnelegg om NNM i 1946» i *Melbuposten Nr. 3 2006*

Sverre Hadsel. «Melbo idrettslag – Glimt fra vinteridretten i gamle dager» i *Melbuposten Nr.1 1985*

Sverre Hadsel. «En skistafett av de sjeldne» i *Melbuposten Nr.1 1989*

Sverre Hadsel. «Det var en gang – Idrettsbanen» i *Melbuposten Nr.2 1985*

Lars Iversen. «Melbu sentrum 1950» i *Melbuposten Nr.1 2006*

Lars Iversen. «Fra fotballens storhetstid på Melbo» i *Melbuposten Nr. 2 2007*

Lars Iversen. «Fotballminner utenfor banen» i *Melbuposten Nr.4 år 2010*

Lars Iversen. «Friidrett og storhetstid i Melbo IL» i *Melbuposten Nr.2 2006*

Lars Iversen. «Fra NNM i friidrett 1946 - del 3» i *Melbuposten Nr.4 2006*

Lars Iversen. «Brynjulf Oshaug til NM i Halden 1953 – «Det blir min siste deltakelse. Det er håpløst for oss nordfra»» i *Melbuposten Nr.4 2007*

Lars Iversen. «Melbu i nærprosjektlys» i *Melbuposten Nr.4 1987*

Lars Iversen. «Fra industriarbeiderens historie på Melbu» i *Melbuposten Nr.3 2012*

Lars Iversen. «Fotball – løkkene som forsvant» i *Melbuposten Nr.3 1986*

Lars Iversen. «Godt miljø og godt humør i friidrettsgruppa» i *Melbuposten Nr.2 1984*

Arnvid Johansen. «En jubelsesong er over.....» i *Melbuposten Nr.3 1999*;

Arnvid Johansen. «Fotball 2000 – en lang sesong er over!» i *Melbuposten Nr.3 2000*

Arnvid Johansen. «Tilbakeblikk på fotballsesongen 2001» i *Melbuposten Nr.4 2001*

Mari Wikeland. «Skigruppa – situasjonsrapport» i *Melbuposten Nr. 1 1988*

Mari Wikeland. «Fra Punjab til Melbu» i *Melbuposten Nr.2 1988*

Mari Wikeland. «Ski, ski, ski, ski» i *Melbuposten Nr.1 1995*

Sveinung Sørli. «Et tilbakeblikk på skiidretten» i *Melbuposten Nr.1 2013*

Sveinung Sørli. «Skiskyting på 1970-tallet» i *Melbuposten Nr.1 2014*

Hildur Steffensen. «N.N.N avd. Melbu» i *Melbuposten Nr.1 1984* - Bilde av arbeiderne ved Concord Canning 1934

Hildur Steffensen. «Næringmiddelarbeiderforening er rundet 60 år» i *Melbuposten Nr.2 1994*

Hildur Steffensen. «A.s Melbu Fiskeindustri: Bedrift i medvind» i *Melbuposten 1988*

Ernst Rødli. «Fotballegenden John Celius» i *Melbuposten Nr. 2 2009*

Kjell Snerte «Kommunistveteran om arbeideroppstanden på Melbu» i *Melbuposten Nr.3 1989*

Per Erik Haug. «En hyllest til MIL» i *Melbuposten Nr.2 1993*

Kaare Hagerup. «Oppvekst på Melbo – del 4» i *Melbuposten Nr. 2 år 2002*

Arne Ongstad. «Deltakerens beretning» i *Melbuposten Nr.3 1985*

Helge Løvland i Sportsmanden gjengitt i Melbuposten, «Olympiamester på Hersandvollen» i *Melbuposten Nr.3 1985*

Arne Pettersen. «Stormklokken» i *Melbuposten Nr.3 1991*

Øystein Rysst. «Hoppskole for de yngste i gang på Melbu» i *Melbuposten Nr.1 1992*

Malvin Eliassen. «Sommerfugler i vinterland» i *Melbuposten Nr.2 2001*

Lill Torgersen. «Melbu Håndballklubb – endelig i gang» i *Melbuposten Nr.3 1990*

Nina S. «Snøen forsvant, - og vannet rant...» i *Melbuposten Nr.1 1990*

Odd Johan Forsnes. «Melbo Idrettslag» i *Melbuposten Nr.1 1986*

Jonas Ellingsen. «Et snev av pessimisme....» i *Melbuposten Nr.2 2000*

Kirsten Frederiksen. «Møtested for arbeidsløse på Melbu?» i *Melbuposten Nr.1 1990*